

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εύριπίδου Σούρλα: Ήμερολόγια έφηβικής ζωής	741
Θ. Χαραλαμπίδη: "Ι. ληνες υπότροφοι στο έξωτερικό	745
Κ. Ι. Πετρίτη: Τό σχολικόν πρόβλημα του 20ού αιώνας	747
Λουκά Λυμπέρη: Βασική θεμελιωσις των άρχων του Ν. Σχολείου	753
Γεωργίου Κάβα: Παράδοσις ή πρόοδος;	759
Ι. Χαραλαμποπούλου: Τό ζηλιάρικο παιδί	761
Ρ. Cousinet: "Η έργασία με ομάδες	763
Μιχ. Πιτσούνη: Αί ποιαι εις τά σχολεία	764
Εύστρατίας Σόφη: "Η λειτουργία του νηπιαγωγείου	767
Σωτηρίου Θάσσα: Πορίσματα παιδαγ. συνεδρίων "Αλμωπίας	770
Κων. Κολοδοῦ: Πορίσματα παιδαγ. συνεδρίων "Ηλείας	773
Κων. Αάζαρη: Διδακτικά καί παιδαγωγικά πορίσματα	789
Δ. Κουτσουβάλα: "Από τά πρακτικά του Προτύπου Κοζάνης	784
"Εκπαιδευτικές Ειδήσεις: "Από τίς περιφέρειες Σύρου (σ. 777-779), "Αλμωπίας (σ. 779-780), "Αρτίς (σ. 780-781), Α. Καυδίτης (σ. 781), Μεσολογγίου	781
Βιβλιοκρισίες: Εύριπ. Σούρλα καί Δημ. Πλιάκου εις βιβλία 1. Πούλλου καί Ν. Σκόπα	782

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

- 1) Τά τεύχη του «Ν. Σχολείου» μηνών Μαΐου-Ιουνίου, Ιουλίου-Αυγούστου έταχυδρομήθησαν με την ίδια ταινία την ίδια μέρα.
- 2) "Ο Α' καί Β' τόμος των «Απάντων Παπαρρηγοπούλου» καί ο 10ος τόμος της Μ.Ε.Ν. έκυκλοφόρησαν.
- 3) "Από τό Νέο Σχολικό έτος τό «Νέο Σχολείο» δά παρουσιάσει μεγάλες εκπλήξεις τόσο ως προς τό περιεχόμενον όσο καί την εμφάνιση.

ΕΤΟΣ Θ' ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1959 - ΤΕΧΗ 105-106

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,"
ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΑΘΗΝΑΙ, ΣΤΑΔΙΟΥ 48

ΧΡΟΝΟΣ Θ' — ΑΡΙΘ. 105-106

ΜΑΪ-ΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1959

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Μόνον έτησία :

Τὰ σχολεία καὶ εκπαιδευτικοὶ . . . δραχ. 100

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Α.Ν. 1092/1958

Έκδοτης—Διευθυντής: Χάρης Πάτσης

Κατοικία: Προμπονά 13, τέγμα Πατησίων

Τυπογραφεὶον: Ι. Ἀλευροπούλου

Ἀγασιάδου 23α

"ECOLE NOUVELLE,"
REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE
ATHÈNES, RUE STADIOU 48

ANNEE IX — NUMERO 105-106

MAI — JUIN 1959

ABONNEMENTS.

Pour les écoles et les instituteurs

d'un an dr. 100

Ἀλληλογραφία καὶ ἐμβάσματα

κ. Χάρην Πάτσην

Σταδίου 48 Ἀθήναι—Τηλ. 36.188

(Χερόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται)

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ οἱ Α' καὶ Β' Τόμοι

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΙΣ ΠΕΝΤΕ ΤΟΜΟΥΣ

- ♦ ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΓΕΓΟΝΟΣ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον. Μία ἔκδοσις πρωτοφανὴς γιὰ τὴν Ἑλλάδα.
- ♦ ΔΙΑ ΠΡΩΤΗΝ ΦΟΡΑΝ ἐκδίδεται ἡ πεντάτομος «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ» τοῦ ΚΩΝ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, ἡ ὁποία εἶναι τὸ μόνον ἔργον τοῦ εἵδους τοῦ ποῦ ἐρευνᾷ καὶ θεωρεῖ ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ΑΠΟ ΚΑΘΑΡΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΚΟΠΙΑΣ.
- ♦ Ὅσοι ἀπέκτησαν μέχρι σήμερον τὴν «ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ» ἐκ παλαιότερων ἐκδόσεων θὰ πρέπει ἀπαραίτητως νὰ ἀγοράσουν καὶ τὴν «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ» τοῦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, πραγματικὸν στολίδι κάθε Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης.
- ♦ Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν ἀπέκτησαν τὴν «ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΕΘΝΟΥΣ» ἐκ παλαιῶν ἐκδόσεων ἔχουν τώρα τὴν ΜΟΝΑΔΙΚΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑΝ νὰ τὴν προμηθευθοῦν ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῶν «ΑΠΑΝΤΩΝ Κ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ» τὰ ὁποῖα ἐγκαινιάζουμε ἀπὸ σήμερα μετὰ τὴν διὰ πρώτην φοράν ἐκδομένην «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ» τοῦ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ τῆς ὁποίας ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἡ ὑπαρξις ΚΑΤΕΠΛΗΞΕΝ ΤΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ.

“ΑΠΑΝΤΑ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ..”

—ΤΟΜΟΙ 15 - ΕΚΑΣΤΟΣ ΔΡΑΧ. 150—ΣΥΝΟΛΟΝ ΔΡΑΧ. 2250

—ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΔΡΑΧ. 1500

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΤΑΔΙΟΥ 48 (ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΣΤΟΑΣ) ΤΗΛ. 36-188

“ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ”

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ—ΣΤΑΔΙΟΥ 48—ΤΗΛΕΦ. 36.188

ΕΤΟΣ 9ον

ΜΑΪ-ΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1959

ΤΕΥΧΟΣ 105-106

Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τοὺς ἐφήβους μας

ΑΠΟ ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Υπό ΕΥΡΗΠ. ΣΟΥΡΛΑ, ^{Παιδαγωγική} ~~Παιδαγωγική~~

I

Ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιον μίας πρὸ ἐτῶν ἀποφοίτου τοῦ Δ' Γυμνασίου Θηλέων (Ἀθήναι), τὸ ὁποῖον μετὰ τοῦ Παιδαγωγικοῦ ἀπορρήτου τὴν προοπτικὴν μᾶς τὸ ἐνεπιστεύθη, ἀποσπώμε διὰ τὸν ἐντοπισμὸν τοῦ ἀναγνώστου τὰς κάτωθι τρεῖς—ἐν εἴδει τριπτύχου παιδαγωγικοῦ—χαρακτηριστικὰς περικοπὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐγκατοπτρίζεται καὶ τὸ ὅλον δράμα τῆς ἐφηβουρίας.

Εἰς τὸ βάθος τῶν τριῶν αὐτῶν Ἡμερολογιακῶν διατυπώσεων ἐγκρύπτεται ἡ ἐκρηξίς μίας τρυφερᾶς ἐκδηλώσεως τῆς ἐφηβουρίας πρὸς τὴν Μητέρα τῆς, ἔρχεται εἰς φῶς ἐν συνεχείᾳ ἕνας θρήνος καὶ ἕνας σπαραγμὸς ἐφηβικὸς ἐγγίζων τὰ ὅρια τῆς αὐτοκτονίας καὶ ἐπιστέφεται ἡ διήγησις μετὰ τὴν ἐκμυστήρευσιν τοῦ πορτραίτου τῆς ζωῆς τῆς.

Ἀς τῆς δώσουμε τὸν λόγον:

II

I) ΑΧ! ΝΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑ ΝΑ...

(Ἀφιερωμένο στὴν Μανούλα μου)

Ἀχ! νὰ μπορούσα νὰ γινάμουν ἕνας μεγάλος Μουσουργός, πολὺ μεγάλος καὶ τρανός!

ΕΙΣΑΓΕΙΝΑ ἩΠΕΡΟΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Κ. Κουλιδης

20-7-90

44436

να κλείνουν μέσα τους την αγνότητα της ψυχής, να κλείνουν μέσα τους σκηνές από τον θάνατο, που αρπάζει από μέσα απ' την αγκάλη σου τρυφερά πρόσωπα, να κλείνουν μέσα τους την όμορφη της εξοχής με τον έρχομό της 'Ανοιξης.

Θάθελα επίσης να γινόμουν μια μεγάλη ζωγράφος, για να ζωγραφίσω σκηνές απ' την Ζωή.

Ναί... απ' την Ζωή, που αρχίζει με το μωρού παιδιού τα πρώτα βήματα και ύστερα το μεγάλωμά του με την βοήθεια της καλής του Γιαγιάς, που θα του λέγει παραμύθια, θα του μαθαίνει να χτίζει σπιτάκια με τούβλα και ύστερα θα τα γκρεμίζει με μιάς...

Και έν συνεχεία να φαντάζομαι το μωρό μαθητριά μου στο δημοτικό σχολείο και εξακολουθητικά ως μαθήτριά μου στο Γυμνάσιο με την μαύρη ποδιά και το λευκό γιακάδακι της... "Υστερα απόφοιτον πιά του Γυμνασίου να ακολουθεί τα πρώτα βήματα της Ζωής, ώσπου να φθάσει κι' αυτή στην ηλικία της Γιαγιάς.

"Αχ! πώς θάθελα τέλος να γινόμουν και μια μεγάλη λογοτέχνις, για να μπορέσω να περιγράψω την Ζωή κοντά στο βουνό και στη θάλασσα.

Να γράψω πολλά για την αληθινή ιδανική αγάπη και για την ειλικρινή φιλία...

Μά... ό,τι κι' αν καταρθώσω να γίνω απ' όλα αυτά που μνημόνευσα παραπάνω, με κανένα δεν θα μπορέσω να ύμνησω την αγάπη της Μάνας!

Ούτε με γλυκειές μελωδικές νότες, ούτε με στίχους, ούτε με πινέλλο, ούτε με πένα.

Με τίποτε... ναί... απ' όλα αυτά. Και ίσως μονάχα με νότες, που θα μπορούσαν να μελοποιήσουν μέσα στην ψυχή μου τους στίχους που θάγραφα για την αγάπη της Μάνας μου, που κρύβει μέσα της για μένα.

Μονάχα έτσι θα μπορούσα να πω πως κατώρθωσα να ύμνησω και να τραγουδήσω όλη την στοργή και όλη την αγάπη της Μάνας μου!...

(Απόφοιτος Δ' Γυμνασίου Θηλέων 'Αθηνών)

ΑΚΡ... ΚΑΛ...

Και το προοίμιον αυτό του φλογερού πόθου της εφήβου μας ακολουθεί τώρα η έκρηξη ή βροντερή ενός ψυχικού σπαρα-

γμού, ενός θρήνου εφηβικού, που μοιάζει σαν τα σήματα που εκπέμπουν οι κινδυνεύοντες να καταποντισθούν στη θάλασσα από την τρικυμία.

"Ας τὸν ἀκούσομε:

2) ... S. O. S....

"Εσείς που ζητε ξένοιασται, χωρίς σκοτούρες, έσείς που ζητε εύτυχισμένοι, χαρίστε μου και μένα λίγη από την εύτυχία σας.

Σώστε με, γλυτώστε με από το σκοτάδι.

Βοηθήστε με να σηκώσω για λίγο τὸν σταυρό του μαρτυρίου μου.

Δώστε μου το άβρο χέρι σας να πιάνω και ν' άνεβώ μαζί σας τὸν ἀτέλειωτο Γολγοθά μου!

Μη κοιτάτε, σὰς παρακαλώ, που με βλέπετε να προχωρώ χαμογελώντας και να φαίνομαι ξένοιαστη και εύτυχισμένη.

Πίσω από την όμορφη μάσκα του γέλιου, σὰς ἀποκαλύπτω πὼς κρύβεται ένα πρόσωπο φριχτά παραμορφωμένο από τὸν τρόπο και μια καρδιά σχισμένη και κομματιασμένη από τις μαχαιριές κάποιας ανθρώπινης γλώσσας, που προσπαθεί να με πληγώσει όσο μπορεί περισσότερο.

Καταλαβαίνω πὼς ή Ζωή μου είναι λίγη, κι' αν δεν τελειώσει γρήγορα, θα της δώσω ἐγὼ ένα τέλος...

"Ω! άνθρωποι μου εύτυχισμένοι! Χαρίστε μου λίγη από την εύτυχία σας!

Κλείστε μ' ένα λόγο σας γλυκό, με μια πράξη σας καλή, την πληγή της καρδιάς μου!

Χαρίστε μου για λίγο την εύτυχία και την αγάπη, που δέκα ένένα χρόνια δεν άξιώθηκα ποτέ μου να γνωρίσω.

Βοηθήστε με όσοι ακούσατε ή ακούτε αυτή μου την έκκληση:

"Ανθρωποι μου... S. O. S....

(Απόφοιτος Δ' Γυμνασίου Θηλέων 'Αθηνών)

ΑΚΡ... ΚΑΛ...

Και ό άναγνώστης άνυπομονώντας διερωτάται:

Τί άραγε να συμβαίνει; Τί να κρύβεται πίσω από την αγωνιώδη και σπαρακτικήν αυτήν έκκληση της εφήβου μας, που άπευθύνεται πρὸς τὸ περιβάλλον και ζητάει από δαύτο κάποια βοήθεια, όπως οι καταποντιζόμενοι ναυαγοί;

"Αλλ' ἄς αφήσουμε την ιδίαν να μάς

σκιαγραφήσει τὸ πορτραίτο της Ζωής της και να μάς περιγράψει με της πονεμένης της καρδιάς της τὰ λόγια, την ιστορία της Ζωής της.

3) Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ!

Γεννήθηκα λίγο καιρό πριν έρθει και στην Πατρίδα μου ό πόλεμος.

Μεγάλωσα μέσα στην φρίκη του πολέμου και μέσα στην πείνα. Με δέος θυμάμαι ακόμη τὸ ἀπαίσιο ἐκείνο συσσίτιο που μάς έδιναν κατὰ την διάρκεια της Κατοχής.

Θυμάμαι τις παγωμένες νύχτες του χειμῶνα, που νηστικοί πέφταμε να κοιμηθούμε συγκεντρωμένες στο άραχῶδες ύπόγειο του σπιτιού μας!

Και όμως...

Ο πόλεμος και ή κατοχή πέρασαν... και μέσα στην ψυχή μου έμειναν μονάχα ή θλιβερή θύμησή τους. Ήρθε ή ειρήνη και ή άπελευθέρωσις της Πατρίδος μας. Στην δική μου όμως την ψυχή καμμιά ειρήνη εὔτε εγκαταστάθηκε ούτε θα εγκατασταθῇ.

Είμαι 19 χρονῶν και εύχομαι την φριχτή Ζωή της παιδικῆς μου ηλικίας κανένας άλλος να μη την ζήσει, κι' ούτε εύχομαι να την ζήσει άλλος.

Οί συχνοί καυγάδες τῶν γονιῶν μου έπέδρασαν βαθύτατα στην εύπλαστη παιδική ψυχή μου. "Εγίνα έτσι ένα νευρικό και εύαίσθητο παιδί, χωρίς να τὸ θέλω και χωρίς να τὸ καταλάβω.

Τὸ χειρότερο όμως από όλα ήτανε οί έξευτελισμοί τους οποίους ύφίστατο ή Μητέρα μου από όλους γενικά στο σπίτι μας.

Χωρίς να της άφίνουμε λεφτά για να ψωνίσει, απαιτούσαμε όμως γυρίζοντας στο σπίτι να βρουν καλὸ φαγητό.

"Η καυμένη όμως ή Μητέρα μου, για να ταΐσει έμένα και τὸν μικρότερο ἀδελφό μου, έβγαине πολλές φορές στη γειτονία και ζητούσε φαγητό από τους εύγενικούς γείτονάς μας. "Ενα πιάτο φαγητό ζητούσε ή καυμένη! Τίποτε άλλο!

Πολλές φορές μάλιστα για να οικονομήσει και τὸ πιάτο αυτό τὸ φαγητό άναγκάζονταν να ξενοπλένει στην γειτονία και να καθαρίζει τὰ λέρωμένα τῶν μωρῶν.

Και όμως!... και για την πράξη της

αυτή την ὕβριζαν και την έξητελιζαν, μπροστά ακόμη και σε ξένους ανθρώπους.

Και μια μέρα—μια φριχτή μέρα—μια μέρα που θα την θυμάμαι σε όλη μου την Ζωή και δεν θα σβύσει ποτέ από την θύμησή μου, έφτασαν σε σημείο να της πουν να φύγει και από τὸ σπίτι! Φύγε!... ήτανε ή τρομακτική αυτή λέξη τους!

Πέρασαν δέκα χρόνια από τότες. "Ημουν μικρούλα, όταν όλα αυτά που άναφέρω παραπάνω διαδραματιζόντανε στο σπίτι μας. Τώρα... είμαι όλόκληρη Δεσποινίς που προκαλώ επιφωνήματα θαυμασμού στο πέρασμά μου, όμως αυτή ή λέξη—φύγε!—τριγυρίζει πάντοτε και θα τριγυρίζει άκατάπαυστα και ποτέ μου δεν θα την ξεχάσει, ένόσω θα βρίσκομαι στην Ζωή.

Πόσο... αλήθεια μούχει πληγώσει την καρδιά μου, αυτή ή λέξη... Φύγε!...

Για σὰς που την ακούτε είναι βέβαια μια συνηθισμένη λέξη, για μένα όμως δεν είναι άπλη λέξη, αλλά ένα σύμβολο τῶν άναμνήσεων της παιδικῆς μου ηλικίας.

Και σὰς παρακαλώ όλους σας και όλες σας!

"Ελάτε μαζί μου, έλάτε να μπήτε στα κατάβαρα της ψυχῆς μου για να αντίληφθῇτε γιατί ή λέξη αυτή είναι ένα σύμβολο. Τί συνέβη; "Εδιωχναν—ὦ Θεέ Μεγαλοδύναμε—από τὸ σπίτι μας την Μάνα μου, δηλαδή τὸ μοναδικὸ στήριγμα της Ζωῆς μου, έδιωχναν την Γυναίκα εκείνη που ύπέστη μυριάδες (sic) έξευτελισμούς για να έξοικονομήσει ένα πιάτο φαί για να άναθρέψει έμένα!...

Σήμερα είμαι 19 χρονῶν. "Αναμφίβολως αἱ περιστάσεις της Ζωῆς μου άλλαν λιγάκι, και τὰ σύννεφα που χρόνια για χρόνια σκίαζαν και σκεπάζανε την οίκογενειακή μας γαλήνη ύπεχώρησαν, έμεινε όμως τό... «Φύγε».

Και όμως σ' αυτήν μου την ηλικία θα μπορούσα ότιδήποτε να ύποφέρω, άρκεί μονάχα να μην ιδῶ ποτέ την Μητέρα μου να ύποφέρει.

Τί κι' αν αἱ περιστάσεις δεν μου επιτρέπουν να έκδηλώσω κατὰ τρόπον βροντερὸν την αγάπη μου για εκείνη;

Στὸ ἄψυχο αυτό χαρτί που έκμυστρεύομαι τὸν πόνο μου, τὸ πρώτο ἀφιέρω-

μά του αναφέρεται στην Μητέρα μου.

Ίσως θα έλθει αργότερα και καμμιά άλλη στιγμή, που θα της δείξω την απέραντη αγάπη μου.

(Απόφοιτος Δ' Γυμνασίου Θηλέων Αθηνών)

ΑΚΡ... ΚΑΛ...

III

Έτελειώσαμε...

Και συνοψίζοντας το τρίπτυχο που απεσπασάμε από το 'Ημερολόγιο της εφήβου μας, θα μπορούσαμε επί το ψυχολογικότερον να το τιτλοφορήσωμε ως εξής:

1) Τρυφερότης.

2) Ψυχικός σπαραγμός εγγίζει τα όρια της αυτοκτονίας.

3) Έκμυστήρευσις

Εάν το περιεχόμενον του τριπτύχου αυτού που απεσπασάμε από το 'Ημερολόγιο της εφήβου μας θα το είχε υπ' όψει του ο Freud, θα έδιδε μίαν περίδλεπτον θέσιν εις την καταχώρησιν του, τάν κάποιου δηλαδή υτοκουμένου ψυχολογικού που επιβεβαιώνει πλήρως και απόλυτως τον ρόλον των πιζήσεων της παιδικής ηλικίας σχετικά με την διάπλασιν του χαρακτήρος και της έν εξελίξει προσωπικότητος του ατόμου από απόψεως ψυχναλυτικής.

Στο Γυμνάσιον που φοιτούσε ή εφηβός μας έμεινε άπαρατήρητο το δράμα της και δέχτηκε μάλιστα και άρκετά πλήγματα που έπηύξησαν την τραγικότητά της.

Αν και ή ταπεινότης μας δεν ήτο ο Ordinaris της τάξεώς της και δίδασκα μονάχα το μάθημα της Ιστορίας στην τάξη της, την προσοχήν μου εϊλκυσε το ψεύτικο και προσποιητό γέλιο της, που ήταν μία μάσκα μεγαλειώδης για να άπατά τους πάντας.

Από την ταπεινότητά μας δέχτηκε μία επιβεβλημένη ψυχολογική και παιδαγωγική ενθάρρυνση για να υπερνικήσει τον Γολγοθάν του πόνου της και αύθορμήτως μάλιστα σαν να ήθελε να άνακοινώσει κάτι ως αίσθημα εύγνωμοσύνης που προφορικά ποτές της δεν θα τολμούσε να το διατύπώσει, έθεσε στην διάθεσή μας επί επιστροφή και με το άπόρρητο το Παιδα-

γωγικόν το 'Ημερολόγιό της—που δεν φέρει καμμιά χρονολογία, αλλά την έπικεφαλίδα «Σκέψεις άπόρρητοι», άπ' αυτό δε άντεγράψαμε μεταξύ άλλων και ξεχωρίσαμε την παραπάνω τριλογία της, που άποτελεί—ούτε πολύ ούτε λίγο—το καθάριο ψυχογράφημα της έν εξέλιξεi προσωπικότητός της.

Και έρωτούμε τώρα και ήμεις με την σειράν μας:

Πότε επί τέλους και στην δικήν μας σχολική πραγματικότητα θα ώριμάσει ή ιδέα της κατανοήσεως της συνειδητής γύρω από ξένες ψυχικές καταστάσεις;

Η φιλότιμος προσπάθεια της εξαίρετου Γυμνασιάρχου Κας Εύαγγελίας Μωραΐτου, ή όποία εφαρμόζει, προωθεί και τελειοποιεί το ψυχογραφικόν δελτίον, άποτελεί παρήγορον σημείον γύρω από την μελέτην και την κατανόησιν της εφηβικής ηλικίας.

Πότε άραγε θα έγερθή μέσα μας το συναίσθημα του σεβασμού προς την χρυσήν αυτήν περίοδον της άνθρωπίνης Ζωής, που καλείται εφηβική ηλικία;

Πότε άραγε;

Και όμως... έχομεν τόσην μεγάλην ανάγκην αυτής της παιδαγωγικής άτμοσφαιρας, ιδίως εις την σημερινήν παμφάγον διά την νεολαίαν μας εποχήν.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Συνάδελφοι

Στείλτε όλοι έγκαίρως τις όφειλόμενες συνδρομές τών σχολείων σας στο «Νέο Σχολείο» μας. Μας είναι πολύτιμη ή ήθικη και ύλική συμπαράσταση τών συναδέλφων.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ ΕΙΣ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Του κ. Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ, 'Υποδ)του Μαρασλείου Π. 'Ακαδημίας, Δ)του Κέντρου 'Ερευνών Βασ. 'Εκπαιδ. 'Ενηλίκων 'Υπουργείου Παιδείας

Στο άρθρο τουτο επιθυμώ να κάνω γνωστή στον εκπαιδευτικό κλάδο της χώρας μας την ώραία μελέτη του κ. Εύθυμιου Κασιώλα, από την περιοχή Τρικάλων-Θεσσαλίας, που πρώτη φορά τον γνώρισα διαβάζοντας τελευταία την πραγματεία του στην 'Αγγλική γλώσσα για την «Επιμόρφωσι των 'Ενηλίκων στη Σκωτία». Την υπέβαλε, ύστερα από φοίτησι τριών έτών, στο περίφημο Πανεπιστήμιο του 'Εδιμβούργου, για να πάρη το πτυχίο του στα Παιδαγωγικά, το «Degree of Bachelor of Education». Ένα δίπλωμα που μπορεί να συγκριθί με το πτυχίο του δικού μας Πανεπιστημίου ή με το Μ. Α. (το Master of Arts) των 'Αμερικανικών 'Ανωτάτων Σχολών. Καθώς ξέρετε, το Μ. Α. είναι το δεύτερο έπιστημονικό δίπλωμα στην 'Αμερική, έρχεται μετά το «Bachelor» και, φυσικά, πριν από το τρίτο, το «Doctor's Degree» (του διδάκτορος). Στη Σκωτία όμως, όπως και με όλα τα Σκωτσέζικα ήθη και έθιμα, το «Bachelor» είναι διαφορετικό, έδω είναι άνωτερο, από το αντίστοιχο δίπλωμα στην 'Αγγλία ή 'Αμερική και συγκρίνεται, όπως ανέφερα, μάλλον με το Μ. Α.

Γράφω για την έργασία του κ. Κασιώλα, άγνωστου μου ως τελευταία, όπως είπα, γιατί είναι ή πρώτη συστηματική έργασία που γράφεται από Έλληνα πάνω στο σοβαρό και γεμάτο μέλλον ζήτημα της 'Επιμορφώσεως των 'Ενηλίκων. Στην 'Ελλάδα δύο-τρεις έγράψαμε ως τώρα κάτι για το θέμα αυτό: Ο πρώην καθηγητής της Παιδαγωγικής κ. Ν. 'Εξαρχόπουλος ως νέο κεφάλαιο στην τελευταία έκδοσι της «Εισαγωγής εις την Παιδαγωγικήν», που δημοσιεύθηκε μετά την άποχώρησί του από το Πανεπιστήμιο. Ο κ. Βασιλάκης, καθηγητής του Πειραματικού Σχολείου, για τα ιδρύματα στη χώρα μας όπου γίνεται κάποια έργασία γύρω από την επιμόρφωσι ενηλίκων. Τέλος, ο ύποφαινόμενος, δυο άρθρα στα «Νέα» και ένα χωριστό κεφάλαιο στο σύγγραμμά μου «Τά 'Επιτακτικώτερα 'Εκπαιδευτικά μας Προβλήματα» (έκδοσις Π. Δημητράκου, 1954).

Αλλά και στις τρεις παραπάνω περιπτώσεις πρόκειται ή για μεμονωμένα άρθρα ή για κεφάλαια σε γενικά συγγράμματα για την Παιδαγωγική. Συστηματική όμως εξέτασις του ζητήματος, θεωρητική και εφαρμοσμένη, γίνεται για πρώτη φορά, όπως ανέφερα παραπάνω, από Έλληνα, γι' αυτό ενδιαφέρθηκα περισσότερο.

Συνήθως οι σπουδάζοντες Παιδαγωγικά στο έξωτερικό καταπιάνονται με θέματα χιλιοειπωμένα και χιλιογραφμένα για την 'Αρχαιότητα, για την όποία δέβαια, κυρίως στο έξωτε-

ρικό, υπάρχει άφθονη και πλούσια βιβλιογραφία. Άλλ' ή Παιδαγωγική 'Επιστήμη και ή 'Ελληνική Παιδεία έχουν και τόσες άλλες πλευρές εκτός από τις σπουδαιότερες άλλωστε σχέσεις τους με τις άθάνατες πηγές από την 'Αρχαιότητα. Έτσι όλίγοι νεώτεροι παιδαγωγοί τολμούν ν' άντιμετωπίσουν και τη σημερινή πραγματικότητα και τα φλέγοντα ζητήματα της 'Ελληνικής Παιδείας ή της Παιδείας γενικά. Τέτοιες σοβαρές μελέτες γραμμένες σε 'Αγγλικά, Γαλλικά ή Γερμανικά γνωρίζω, ως τώρα, της Κας Ν. Δευδρινού-Αντωνάκη, των κ.κ. 'Απαλοδήμου, Μιχαηλίδη-Νουάρου, Κ. Χάρη, 'Ηλ. Ξηροτύρη, Κιτσάρη κ.ά.

Η μελέτη του κ. Σ. Κασιώλα ήγειν το ζήτημα της 'Επιμορφώσεως των 'Ενηλίκων, μία πλευρά δηλαδή της Παιδαγωγικής 'Επιστήμης, που συστηματικά διδάσκεται στα Πανεπιστήμια όλίγων μονάχα πρωτοπόρων χωρών από ειδικούς, φυσικά, καθηγητάς. Η μελέτη αυτή περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια:

Πρόλογος—Περίληψις του Έργου

I. Χαρακτήρ και σκοπός της 'Επιμορφώσεως 'Ενηλίκων.

III. Το ιστορικό της 'Επιμορφώσεως 'Ενηλίκων στη Σκωτία.

III. Η παρούσα όργάνωσις της 'Επιμορφώσεως 'Ενηλίκων στη Σκωτία.

IV. Το περιεχόμενο της 'Επιμορφώσεως 'Ενηλίκων.

V. Συμπεράσματα.

Βιβλιογραφία—Παράρτημα
Μερικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της πραγματείας αυτής είναι:

Πρώτο.—Ότι την όλη έργασία διέπει μία ύποδειγματική μετριοφροσύνη και σεμνότητα στην έκφρασι, χωρίς στόμφο και παραγεμίσματα από μεγάλους αρχαίους και νεώτερους συγγραφείς. «Δεν ίσχυρίζομαι», γράφει, «ότι ή εικόνα που δίνω είναι τέλεια και ιδεώδης... πρόκειται άπλώς για μία προσπάθεια και παρακαλώ έτσι να κριθή». (σελ. γ'—πρόλογος).

Δεύτερο.—Η έργασία αυτή στηρίζεται τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξι και είναι προϊόν θεωρητικής μελέτης και άμέσου έπαφής με την πραγματικότητα. «Για να σχηματίση κανείς», γράφει ο κ. Κασιώλας, μία σαφή ιδέα περί τίνος πρόκειται σχετικά με το θέμα μου, δεν άρκει να διαβάση βιβλία και εκθέσεις από υπεύθυνα πρόσωπα, χρειάζεται ακόμη να επισκεφθή κανείς τη χώρα και με τα ίδια του τα μάτια να ιδή το τί γίνεται στην πράξι» (σελ. 171—παράρτημα).

Τρίτο.—Αναφέρει τίμια τις πηγές που συμβουλευθηκε (ή βιβλιογραφία περιλαμβάνει

61 διάφορες πηγές—σελ. 165—170), χωρίς να παρουσιάσει ξένα πράγματα ως δικά του.

Τέταρτο.—Από τα πρώτα θέματα του ως δάσκαλος θέλησε—καθώς αναφέρει—κάτι να κάνει και έξω από τους τέσσερες τοίχους του σχολείου: να μορφώσει όσο μπορούσε και τους γονείς των μαθητών στο άνωιο καφενείο. Αυτό δείχνει ότι το θέμα της πραγματείας του κρυβόταν σαν σπόρος μέσα του. «Έτσι τρεις φορές την εβδομάδα είχαμε (οι χωριανοί με το δάσκαλό τους) συζητήσεις κι' αποφασίσαμε μάλιστα να ιδρύσωμε και Σύλλογο Γονέων (σελ. β'—πρόλογος).

Πέμπτο.—Συστηματικότης στην εργασία του, που δεν κουράζει τον ξένο για τη Σκωτία αναγνώστη. Ένώ γράφει ειδικά για τη Σκωτία ένυφαινει και κεφάλαια που γενικεύουν το θέμα της 'Επιμορφώσεως 'Ανηλίκων και έτσι το διβλίο γίνεται πιό ενδιαφέρον. (Βλ. κεφ. Ι για το τί είναι ή 'Επιμορφώσις των 'Ενηλίκων και κεφ. ΙV για το τί έμπερικλείει).

Για τους παραπάνω λόγους ή πραγματεία του κ. Κασιώλα αποτελεί μιάν μεγάλη συμβολή στις προσπάθειες που άρχισαμε πέρυσι στην 'Ελλάδα με την ίδρυσι του 'Κέντρου 'Ερευνών Βασιικής 'Εκπαιδεύσεως 'Ενηλίκων' στη Μαράσλειο Παιδαγωγική 'Ακαδημία και θά πρέπει ή πραγματεία αυτή να μεταφρασθί στα 'Ελληνικά και, πάνω άπόλα, να χρησιμοποιηθί ό συγγραφέας σε κάποια παρεμφερή εργασία στο 'Υπουργείο Παιδείας ή στο 'Κέντρο 'Ερευνών'.

Δέν μοι μένει τώρα παρὰ να δώσω μερικά από τα πιό αξιόλογα άποσπάσματα από την πραγματικά έπιστημονική αυτή μελέτη του κ. Κασιώλα.

«Η έπιμόρφωσις ενηλίκων είναι ένα είδος μορφώσεως που παρέχεται σε ανθρώπους, οι όποιοι μπορεί να είχαν ή όχι ευκαιρίες για μόρφωσι. Είναι τό είδος μορφώσεως που συνεχίζεται σε όλη τη ζωή. Είναι είδος ελεύθερης, έθελοντικής μορφώσεως και δέν πρέπει ποτέ να γίνη υποχρεωτική». (Περίληψις σελ. 1).

«Υπάρχουν δυό είδη μορφώσεως στον κόσμο. Τό ένα γίνεται στα συνηθισμένα εκπαιδευτήρια (σχολεία—άνώτατες σχολές, κλπ.). 'Εκεί ό μαθητής εκλέγει τόν κλάδο, που θέλει ν' ακολουθήσει. Τό άλλο είδος είναι ή 'Επιμόρφωσις των 'Ενηλίκων. 'Εδώ ό άνθρωπος βοηθείτε για να ζήση πιό γεμάτα, πιό καλύτερα, τη ζωή που έχει ήδη εκλέξει». (σελ. 2).

«Η έπιμόρφωσις είναι μόρφωσις για όλους, σ' οποιαδήποτε ηλικία και υπό όποιεσδήποτε συνθήκες ζωής (σελ. 3)... είναι φιλελεύθερη μόρφωσις και παρέχεται με ίσες ευκαιρίες σε όποιονδήποτε, φθάνει να τό θέλη (σελ. 4)... είναι τό καλύτερο αντίδοτο για να κάνει ό άνθρωπος καλά χρήσι του ελεύθερου του χρόνου (σελ. 11)... οι δημοκρατίες δέν μπορούν να σταθούν χωρίς μορφωμένες κοινωνίες» (σελ. 11).

«Αναφέρει τόν γνωστό 'Ελληνιστή Ρίτσαρντ Λίβιγκστον από τό διβλίο του «ή Παιδεία», όπου ό 'Αγγλος συγγραφέας γράφει ότι ή μόρφωσις στα σχολεία και στα Πανεπιστήμια είναι προκαταρκτική. Δέν μπορεί εκεί να μορφωθεί πραγματικά ό άνθρωπος, γιατί του λείπει ακόμη ή πείρα από τη ζωή... τα χρόνια μετά τα 18 και καλύτερα μετά τα 30 είναι τα πιό καρποφόρα σε κλάδους σαν την ιστορία, λογοτεχνία και πολιτική». (σελ. 12). Σ η μ. α ρ ο γ ά φ ο υ. Γιατί όχι και για τη φιλοσοφία και την κοινωνιολογία;).

«Ότι ή έπιμόρφωσις ενηλίκων ξεπήδησε από την μη ικανοποίησι του ανθρώπου από τις ύφιστάμενες κοινωνικές συνθήκες και την πεποίθησι ότι ή Παιδεία μπορεί να βελτιώσει τις συνθήκες αυτές (σελ. 26)... μπορεί ό άνθρωπος να διευρύνη με την έπιμόρφωσι τόν πνευματικό όρίζοντά του (σελ. 60) και να δλοκληρώση την προσωπικότητά του» (σελ. 65) ... κλπ. κλπ.

Τελειώνω με την γνώμη που διετύπωσα πέρυσι τόν 'Ιούνιο στα έγκαινια του «Κέντρου 'Ερευνών», ότι μιάν μέρα ή κίνησις για την 'Επιμόρφωσι 'Ενηλίκων θά λάβη τέτοιες διαστάσεις μέσα στη σφαίρα της Παιδείας κάθε χώρας, ώστε ή 'Επιμόρφωσι των 'Ενηλίκων να ίσοφαρίζη σε δραστηριότητα και σπουδαιότητα μ' εκείνην που συντελείται σήμερα σε όλους τους τύπους και όλες τις βαθμίδες της κανονικής εκπαιδεύσεως.

Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

16.3.59

Συνάδελφοι

‘Από κανένα σχολείο δέν πρέπει να άπουσιάζουν οι προηγούμενοι τόμοι του «Νέου Σχολείου» (χρυσόδετοι). Θά είναι ένα ωραίο και χρήσιμο στολίδι. Διαδίδετε παντού τις σχολικές και παιδαγωγικές μας εκδόσεις, που συντελούν πολύ στην εξύψωσι της παιδείας μας.

‘Υπό LOUIS CROS Δ)του του 'Εθνικού Παιδαγωγικού 'Ινστιτούτου Γαλλίας

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΟΣ

Του κ. Κ. Ι. ΠΕΤΡΙΤΗ, 'Επιθεωρητού, Πτυχούχου των Παιδ)κών του Πανεπ. Γενεύης

(Συνέχεια από τό προηγούμενο)

‘Η επίδρασις αυτή δύναται να γίνη διά των καταλλήλων διδακτικων μεθόδων ατίνες διέπουν την άπόκτησιν των γνώσεων. Φαίνεται ότι τό αποτέλεσμα τούτου δύναται να έπιτευχθί διά την πλειωψηφίαν των μαθητών, εξαιρουμένου ενός μικρού αριθμού άνωμάτων, υπό τόν όρον ότι θά γίνεται χρήσις μέσων τα όποια προκαλούν τό ενδιαφέρον και την έκουσίαν προσπάθειαν, τα όποια επικαλούνται την κινητική και δημιουργική δραστηριότητα. Αί αξιόλογοι πρόοδοι αί όποια συνετελέσθησαν εις την περιοχην αυτήν είναι ένθαρυντικά. Τό όργανον είναι καλόν. Είναι μάλιστα ένα από τα καλύτερα του κόσμου. Πρέπει να τό τελειοποιώμεν, πράγμα που είναι ζήτημα αριθμού μαθητών κατά τάξιν, ύλικών μέσων, στρατολογίας, μορφώσεως και έννημερώσεως των διδ)λων, ίσως δέ και άνακατανομής ώρισμένων άγροτικών σχολείων. ‘Ωστε εάν υπάρχουν μερικώτερα προβλήματα, δέν τίθεται γενικώτερον πρόβλημα στοιχειώδους σχολικής φοιτήσεως. Μόνον περί τό 11ον ή 12ον έτος, κατά την έκπονην της στοιχειώδους φοιτήσεως, εμφανίζεται γενικώτερον πρόβλημα. Εις την ήλικίαν αυτήν περισσότερον του ενός δρόμοι άνίσου ποιότητος, διανοίγονται πρό των μαθητών. ‘Επ 100 παιδιών, συμφώνως προς τας στατιστικάς, 30 διοχετεύονται προς έκπαιδευτήρια άνωτέρου επιπέδου (Λύκεια, Κολλέγια ή 'Επιμορφωτικά τμήματα Δημοτικών Σχολείων), τα δέ 70 παραμένουν εις τα δημοτικά σχολεία μέχρι συμπληρώσεως του χρονικού όριου υποχρεωτικής φοιτήσεως. Κατά τό 14ον έτος της ήλικίας, ένθα τό σημερινόν τέμα της υποχρεωτικής φοιτήσεως, τα 50 εκ των τελευταίων τούτων παιδιών αναλαμβάνουν άμέσως εργασίαν ή εισέρχονται εις μαθητείαν 25 συνεχίζουν τας σπουδάς των, εκ των όποιων 10 έπι έν έτος, όκτώ ή έννέα έπι 2—3 έτη, κυρίως εις κέντρα τεχνικής εκπαιδεύσεως. Ένα ή δύο μόνον πηγαίνουν πιό πέρα.

Συνεπώς:

1) Πλέον των 2)3 των παιδιών δέν λαμβάνουν μετά τό 11ον έτος παρὰ μιάν διδ)λίαν τύπον του δημοτικού σχολείου, δηλ. μη περιλαμβάνουσιν ως έπι τό πλείστον παρὰ ένα και τόν αυτόν διδ)λον, και μάλιστα εις τα μοντάξια της ύπαιθρου, έχουν ως διδ)λον, τό αυτό πρόσωπον από του έκτου μέχρι και του 14ου έτους της ήλικίας των, ήτοι έπι 8 συναπτά έτη.

Τό σύστημα τούτου του μοναδικού διδ)λου, ικανοποιητικόν εις την ήλικίαν της στοιχειώδους φοιτήσεως, δέν έπιτρέπει μετά ταύτα—οία-

δήποτε και αν είναι ή αξία του διδ)λου—την άφύπνισιν και την ανάπτυξιν ολοκλήρου της προσωπικότητος του παιδιού. Χωρίς να περιέσωμεν εις την αντίθετον υπερβολήν του κατακερματισμού της διδ)λίας μεταξύ ενός πολυ μεγάλου αριθμού ειδικών, όρθόν είναι τό παιδί να έχη δοσοληψίαν με περισσότερους του ενός συνουμιλητάς, έκαστος των όποιων να κατέχη άρκετά ένα έπιστημονικόν κλάδον ή ένα σύνολον γνώσεων διά να παράρχη μιάν διδ)λίαν άναγομένην μάλλον εις την μέθοδον παρὰ εις τα αποτελέσματα. Πρέπει τό παιδί να διευρύνη τα έκφραστικά του μέσα και να άσκήση την νοημοσύνην του διά της μελέτης μιās τουλάχιστον ξένης γλώσσης εκ παραλλήλου προς την μητρικήν του γλώσσαν και διά της συγκρίσεως της μιās προς την άλλην. Πρέπει να προπονηθί εις τόν άφηρημένον συλλογισμόν αλλά χωρίς ποτέ ν' άποκοπή από την συγκεκριμένην πραγματικότητα χάρις εις μιάν άφθονον και ζωντανήν τεκμηρίωσιν, χάρις εις πρακτικά έργα εφαρμογών και χειροτεχνικά έργασίας. ‘Ελλείψει αυτής της πολλαπλότητος των διδ)λων, και μέσων επιδράσεως, δυνάμεθα να ισχυρισθώμεν ότι, έν σχέσει προς τό επίπεδον του πολιτισμού εις τόν όποιον όφείλομεν να τά προπαρασκευάσωμεν, τα 2)3 των παιδιών μας εύρίσκονται εις κατάστασιν διανοητικού ύποσιτισμού.

Σημείωσις μετάφραστού: Σχετικώς, ή τελευταί Γενική Συνέλευσις της Γαλλικής Αδασκαλικής ‘Ομοσπονδίας, 15—20 ‘Ιουλίου 1957, έλαβεν την εξής άπόφασιν:

—‘Η Συνέλευσις διακηρύσσει ότι ή εκπαιδευσις τερματισμού σπουδών (13—16 έτών) θά τελήται εις σχολεία ή τάξεις τερματισμού των όποιων ή έγκατάστασις θ' άποφασίζεται κατόπιν γνωματεύσεως των άρμοδίων μεικτών (από άντιπροσώπους του προσωπικού και της Διοικήσεως) τεχνικών ‘Επιτροπών.

Προτείνει να συγκεντρωθούν έπι κοινοτικού ή δια - κοινοτικού επιπέδου, μετά διαφορετικών παιδαγωγικών όργανισμών αλλά δυναμένων να προσφέρουν όμοιβαίαν βοήθειαν:

—Ένα σχολείον δοκιμής και προσανατολισμού.

—Τάξεις τερματισμού σπουδών.

—Τάξεις άνωμάτων και καθυστερημένων.

—Ένα εκπαιδευτήριον θραχείας εκπαιδεύσεως, γενικής και επαγγελματικής με διαφορούς προαιρετικούς κλάδους.

—‘Ιδρύματα έπιμορφώσεως ενηλίκων.

Βεβαιώνει ότι ή εκπαιδευσις τερματισμού σπουδών θά όφείλη:

—Νὰ ἀνυψώσῃ τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐπίπεδον τῶν ἐφήβων 13—16 ἐτῶν.

—Νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν πραγματικὸν κόσμον, ἵνα δυνήθουν ν' ἀπελευθερωθῶν τῶν κατανάγκασμῶν του καὶ νὰ γνωρίσουν τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐν κοινωνίᾳ βίου.

—Νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς νέους τὴν καλὴν χοῆσιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου ὠθοῦσα αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ μετέχουν εἰς μορφωτικὰς, καλλιτεχνικὰς καὶ ἀθλητικὰς δραστηριότητας ἐν συνεργασίᾳ πρὸς τοὺς ὁργανισμοὺς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐνηλίκων.

—Νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐφήβους εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπαγγέλματος διὰ τῆς μνήσεώς των εἰς τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος καὶ διὰ τῆς ἀναζητήσεως τῶν ἐμφύτων ἱκανοτήτων των μέσῳ παιδαγωγικῶν πρακτικῶν ἐργασιῶν ἐφαρμογῆς.

Ἡ γενικὴ μόρφωσις θὰ ἔξῃ δεσπόζουσα θέσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τριετὴ διάρκειαν τῶν σπουδῶν, ἡ πολιτικὴ ἀγωγή, ἡ ὁργάνωσις τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, ἡ μύησις εἰς τὸν ἐπαγγελματικὸν βίον θὰ λάβουν βαθμιαίως τὸ προβάδισμα ἔναντι τῶν καθαρῶς διανοητικῶν μαθημάτων.

Ἡ διδ/λία, καλλιεργοῦσα τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὸ αἰσθημα εὐθύνης, θὰ παρέχεται συμφῶνως πρὸς τὰς ἐνεργητικὰς μεθόδους, χρησιμοποιοῦσα τὰ διαφέροντα τῶν ἐφήβων διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τοῦ σχολείου, ἵνα ἡ παρατηρητικότης καὶ ἡ δραστηριότης τῆς χειρὸς ὑποστηρίξουν τὴν διανοητικὴν προσπάθειαν ἢ ὅποια ὁδηγεῖ εἰς τὴν παιδείαν.

Ἡ Συνέλευσις διακηρύσσει ὅτι ἡ γενικὴ ἐκπαίδευσις, εἰς τὰς τάξεις τοῦ τεματισμοῦ, θὰ εἶναι ἐμπειροπαιστική εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ἔλθουν νὰ συνενωθῶν διδασκαλοὶ εἰδικευμένοι εἰς τὰς ξένας γλώσσας, τὴν ἱστορίαν, τὴν φυσικὴν ἀγωγήν, τὰ χειροτεχνικὰ ἔργα, τὰ ἀγροτικά, τὰ βιομηχανικὰ ἢ οἰκοκυρὰ.

Ἡ ὁμάς τῶν διδασκάλων ἢ ὅποια θὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς μαθητὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν ἐτῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως τεματισμοῦ σπουδῶν θὰ ἐργασθῇ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς ἱατροὺς, τοὺς σχολικοὺς ψυχολόγους καὶ τὰς ὑπηρεσίας ἐπαγγελματικῶν προσανατολισμοῦ.

Ἐξ ἄλλου, ὁ κ. BERTHOIN, Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐπὶ κυβερνήσεως Μαντὲς Φράνς, ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς: «Διὰ τὰ ἀνώτερα τμήματα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, οἱ δημοδιδασκαλοὶ θὰ ἐφοδιασθῶν μὲ πανεπιστημιακὸν πτυχίον—LICENCE—διμερές: π. χ. Λογοτεχνία—Ἱστορία—Γεωγραφία ἢ Λογοτεχνία—Ξέναι Γλῶσσαι ἢ Μαθηματικά—Φυσικὰ—Φυσιολογικὰ...»

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐτέθη ἀπὸ τοῦδε εἰς ἐφαρμογὴν προκειμένου περὶ τῆς στρατολογίας προσωπικοῦ διὰ τὰ σημερινὰ ἐπιμορφωτικὰ τμήματα τῶν δημοτικῶν σχολείων, ὡς δύναται νὰ πληροφωρηθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς μονογραφίας μας «Ἐνα συνοικιακὸν σχολεῖο στὴ Παρίσι», ἢ ὅποια ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ φύλλα Φεβρουαρίου

καὶ Μαρτίου 1957 τοῦ «Δελτίου τῆς Ἑνώσεως Ἐπιθεωρητῶν Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως».

Τέλος, ὁ κ. BILLERES, Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας εἰς τὴν κυβερνήσιν Γκαὶ Μολλέ, ὁ εὐτυχήσας νὰ καταθέσῃ εἰς τὴν Βουλὴν τὸ νομοσχέδιον περὶ σχολικῆς μεταρρυθμίσεως, ἐδήλωσε κατὰ τὸ θέρρος 1956, τὰ ἑξῆς:

«...Ἀδυνατῶ νὰ ἐννοήσω αὐτοὺς τοὺς διαπληκτισμοὺς γιὰ τὸ ποῦς θὰ διδάξῃ εἰς τὸν κύκλον δοκιμασίας καὶ προσανατολισμοῦ καὶ τὸ ποῦς θὰ ἐπιθεωρῇ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ διδάσκουν εἰς αὐτόν. Εἶναι προφανὲς ὅτι θὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν κύκλον αὐτὸν καὶ δημοδιδασκαλοὶ καὶ καθηγηταὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ καθηγηταὶ τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Θὰ κάμωμε ἕναν πειραματισμὸν τὸν ὁποῖον, ἐγὼ τοῦλάχιστον, εὐρίσκω ἀναγκαῖον: τὴν συνεργασίαν διδασκόντων προερχομένων ἀπὸ τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς ἐκπαιδεύσεως. Παρήλθεν πλέον ἡ ἐποχὴ ὅχι μόνον τῶν διαχωρισμῶν μεταξὺ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν διαχωρισμῶν μεταξὺ τῶν διδασκόντων...».

(Τέλος τῆς Σημειώσεως)

2) Ἐξ ἄλλου αἱ κλίσεις καὶ αἱ ἐμφυτοὶ ἱκανότητες τῶν παιδιῶν ἀρχίζουν νὰ καθορίζωνται μὲ κάποιαν ἀκριβείαν μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐφηβείας δηλ. μεταξὺ 13 καὶ 14 ἢ 15 ἐτῶν. Ὡστε μόνον κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν δύναται νὰ γίνῃ σκέψις περὶ μύησεως ἢ παραχρῆς μορφώσεως ἐπαγγελματικῶν χαρακτήρος, μὲ σύγχρονον συμπλήρωσιν βεβαίως τῆς γενικῆς τῶν ἐκπαιδεύσεως. Ἐπίσης μόνον κατὰ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία λαμβάνουν ὅλην τὴν ἐκτασιν ἢ πολιτικὴν ἀγωγήν καὶ ἡ ἐκπαίδευσις, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τὸ ἑξῆς ἀπαραίτητοι, ἐνεκα τοῦ πολυπλόκου τοῦ συγχρόνου ἐθνικοῦ συνόλου καὶ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως τοῦ σημερινοῦ διεθνoῦς κόσμου. Μία συμπληρωματικὴ σχολικὴ φοίτησις 2—3 ἐτῶν εἶναι ἀνγκαῖα, μετὰ τὴν ἡλικίαν καθορισμοῦ διὰ μίαν μόρφωσιν τῆς φύσεως αὐτῆς.

Ὡς συμβαίνει ὅμως σήμερον, πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν μαθητῶν δὲν ὑπερβαίνει τὸ ὄριον τῶν 14 ἐτῶν καὶ δὲν λαμβάνει, ἐξερχόμενον τοῦ σχολείου, οὔτε μίαν γενικὴν ἐκπαίδευσιν, οὔτε μίαν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν, οὔτε πολιτικὴν καὶ πρακτικὴν ἀγωγήν προσηρμοσμένης εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Τὰ παιδιὰ τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἰδίως θύματα τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Εἶναι γνωστὸν πόσον εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἐλλειψὶς μόρφωσις θίγει τὸν ἐκσυγχρονισμὸν τῆς γεωργίας μας. Τοῦτο εἶναι ἴσως ἡ κυρία αἰτία τῆς μικρᾶς ἀποδόσεως τῆς γεωργίας μας ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς Ὁλλανδίας ἢ τῆς Δανίας.

Ἐνα διπλοῦν συμπέρασμα, ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς φύσεως, ἐξάγεται ἀπὸ τὰς διαπιστώσεις αὐτάς.

α) Πρέπει νὰ παραταθῇ ἡ ὑποχρεωτικὴ σχολικὴ φοίτησις καὶ νὰ διαρρυθμισθῇ ἡ μετασχολικὴ μόρφωσις.

β) Πρέπει νὰ δοθῶν εἰς ὅλα τὰ παιδιὰ μετὰ τὸ 11ον ἔτος, δυνατότητες καὶ μέσα ἐκπαι-

δεύσεως ἰσοδύναμα πρὸς ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἐπαφελούντο μέχρι τοῦδε μόνον οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΕΩΣ

Τὸ πρῶτον ἀναγκαῖον μέτρον, ἡ παράτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως πέραν τῶν 14 ἐτῶν, ἔχει ἤδη πραγματοποιηθῇ εἰς τὰς πλείστας τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν. Ὁ τεματισμὸς τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως ἐπέρχεται εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Ὁλλανδίαν, τὴν Μεγάλαν Βρετανίαν καὶ τὴν Σουηδίαν· εἰς ἡλικίαν 15 ἢ 16 ἐτῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ καντόνια, εἰς τὴν Ἑλβετίαν· εἰς ἡλικίαν 16, 17 ἢ 18 ἐτῶν, συμφῶνως πρὸς τὰ καθέκαστα τῆς πολιτείας, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Ἀνεβιβάσθη προοδευτικῶς εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, Μόναχ, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Αὐστρία, ἔχουν ἐν Εὐρώπῃ, ὑποχρεωτικὴν σχολικὴν φοίτησιν περιορισμένην, ὡς παρ' ἡμῖν, εἰς τὰ 14 ἔτη. Μόνη, ἡ Ἰσπανία διατηρεῖ βραχυτέραν ὑποχρεωτικὴν σχολικὴν φοίτησιν, 12 ἔτη. Εἴμεθα λοιπὸν ξεπερασμένοι, ὅχι μόνον ἀπὸ δύο μεγάλας δυνάμεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τῶν ὁποίων τὸ πολιτιστικὸν ἐπίπεδον εἶναι ἀκριβῶς παραπλήσιον πρὸς τὸ ἰδικὸν μας καὶ τῶν ὁποίων οἱ πόροι δὲν εἶναι ἀνώτεροι. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐν τούτοις, πρὸς παρηγορίαν μας, ὅτι πρόκειται περὶ βορείων χωρῶν ὅπου ἡ σωματικὴ αὐξήσις καὶ ἡ ἐφηβεία ἐπέρχονται ἐν γένει βραδύτερον καὶ ὅπου ἡ στοιχειώδης φοίτησις ἔρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ 7ον ἔτος ἀντὶ τοῦ βου.

Ἀλλὰ ἡ διαπίστωσις αὕτη δὲν ἀρκεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐμμονὴν εἰς τὸ σημερινὸν καθεστῶς. Ἡ ἀνάγκη σχολικῆς φοιτήσεως μακροτέρας διάρκειας καὶ ὑψηλότερου ἐπίπεδου, ἔγινε αὐτοδημιουργία ἀισθητὴ ἀπὸ αὐξήσαν ἀναλογίαν τοῦ πληθυσμοῦ μας. Κατὰ τὸ 1914 ὀλιγώτερα τοῦ 50)ο τῶν παιδιῶν συνέχισαν τὰς σπουδὰς τῶν πέραν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, ἐνῶ τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνέρχεται σήμερον εἰς 50)ο (εἰς 84)ο ἐντὸς τῶν Παρισίων).

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, τὰ ἀγροτικά σχολεῖα τὰ ὁποῖα ἐθεσίσθησαν διὰ τοῦ νόμου GUIZOT τοῦ 1833 ἐλαχίστην ἐγγνώρισαν ἐπιτυχίαν κατὰ τὴν πρώτην τριακονταετίαν των διότι οἱ χωρικοὶ ζῶντες εἰς κατάστασιν κλειστῆς οἰκονομίας, ἐλάχιστα ἐδοκίμαζον τὴν ἀνάγκην ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς. Διὰ τῆς κατασκευῆς ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων καὶ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἀγορῶν, ἡ ἀνάγκη αὕτη ἐνεφανίσθη. Ἐνεκα τούτου τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, σχολεῖον τῆς παιδικῆς ἡλικίας, θεωρούμενον ὡς πολυτέλεια κατὰ τὸ 1830, ἀπέβη ἀναγκαῖότης κατὰ τὸ 1870. Τὸ σχολεῖον τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, πολυτέλεια ἀκόμη κατὰ τὸ 1900, ἀνταποκρίνεται καὶ αὐτὸ ἐπίσης κατὰ τὸ 1957, εἰς μίαν ἀναγκαῖότητα ὅχι ὀλιγώτερον ἐπιτακτικὴν.

Δέον κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, ὁ Νόμος νὰ κη-

ρῶσῃ ὑποχρεωτικὸν τὸ σχολεῖον τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, ὅχι μόνον διὰ νὰ γενικεύσῃ τὴν φοίτησιν εἰς αὐτό, ἀλλὰ περισσότερον ἀκόμη ἵνα αἱ δημόσιαι ἀρχαὶ ἐξαναγκασθῶν ἐκ τούτου νὰ καταβάλουν τὴν ἀπαιτούμενην προσπάθειαν δι' ἀνέγερσιν διδ/ρίων, στρατολογίαν καὶ μόρφωσιν διδασκάλων, κοινωνικὴν βοήθειαν εἰς τὰς πτωχὰς οἰκογενείας. Ἐὰν εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπῆρξαν δημοτικά σχολεῖα, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Κράτος ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτὸ τὸ καθήκον νὰ τὰ δημιουργήσῃ, ἐφ' ὅσον τὰ εἶχε καταστήσῃ ὑποχρεωτικά. Ἀπαιτεῖται σήμερον ἕνας νέος νόμος σχολικῆς ὑποχρεώσεως διὰ τὸν ἴδιον λόγον.

Ποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ διάρκεια τῆς παρατάσεως;

Τὸ σχέδιον LANGEVIN—WALLON εἶχεν προτείνει τὴν ἡλικίαν τῶν 18 ἐτῶν ἢ ὅποια ἔχει ἀπὸ τοῦδε υἰοθετηθῇ ὑπὸ τῶν πλέον προκεχωρημένων πολιτειῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ πρότασις αὕτη οὐδόλας ἀποτελεῖ οὐτοπία, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰς ἀνάγκας τὰς ὁποίας ὀφείλομεν νὰ ἱκανοποιήσωμεν.

Ἀπὸ τοῦδε ἤδη ἡ εἰδικὴ νομοθεσία ἡ διέπουσα τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν προβλέπει ἕναν ὁρισμένον ἀριθμὸν ὑποχρεωτικῶν ὥρων μαθητείας μέχρι τοῦ 18ου ἔτους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν 18 ἐτῶν ἐφ' ὅσον ἐνσωματώνει τὴν μαθητείαν δὲν θὰ εἶναι λοιπὸν τίποτε τὸ ὑπερβολικόν.

Εἶναι φανερόν ἐν τούτοις ὅτι διὰ νὰ τὸν φθάσωμεν θὰ ἀπαιτηθῶν διαφοροὶ ἐνδιαιτήσοι σταθμοί. Δὲν μπορούμεν ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὴν παράτασιν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως χωρὶς νὰ πραγματοποιήσωμεν γιὰ τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα θὰ παραμείνουν εἰς τὸ σχολεῖον, συνθήκας σπουδῶν ἐντελῶς διαφορετικὰς ἀπὸ τὰς τοιαύτας τῆς στοιχειώδους φοιτήσεως. Ἡ παράτασις τῆς φοιτήσεως μέχρι τοῦ 14ου ἔτους, ὡς αὕτη ἐπραγματοποιήθη τῷ 1936, ἀπεδείχθη ἐλάχιστα ἀποτελεσματικὴ ἐλλείψει καταλλήλου ὁργανώσεως. Ἡ παρατεταμένη σχολικὴ φοίτησις, ὀφείλει νὰ περιλαμβάνῃ μόρφωσιν γενικὴν καὶ τεχνικὴν συγχρόνως προσηρμοσμένην εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν παιδιῶν, εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν κλίσιν των, εἰς τὸ ἀγροτικὸν ἢ ἀστικὸν περιβάλλον. Ὀφείλει αὕτη νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ὁργάνωσιν Μαθητικῶν συσπειρώσεων ἢ πρατηρίων καί, διὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν, ἀπὸ ἐπιδόματα τὰ ὁποῖα θὰ ἀντισταθμίσουν τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡμερομισθοῦ τοῦ ὁποῖον θὰ ἐλάμβανον ἐάν, ἐλεύθερα σχολικῆς ὑποχρεώσεως, εἶχον εἰσελθεῖ εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Ὅλα αὐτὰ προϋποθέτουν νέα διδασκλήρια τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀνεγερθῶν, διδασκάλους οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ δημιουργηθῶν, οἰκονομικοὺς πόρους οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ εὑρεθῶν, πράγματα δηλαδὴ τὰ ὁποῖα δὲν συντελοῦνται μὲ τὸ κράτημα τοῦ μαγικοῦ ραβδιοῦ. Πρέπει ἐπίσης ν' ἀποφνευθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἀνισορροπία ἢ ὅποια θὰ προέκυπτεν ἀπὸ μίαν αἰφνιδίαν μείωσιν τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ. Μήπως θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ προωρήσωμεν κατὰ διαδοχικοὺς σταθμοὺς ἐνδὲς ἔτους, ἐκάστης ἐνιαυσίας παρατάσεως χωριζομένης ἀπὸ τὴν ἐ-

πομένην διὰ τοῦ χρόνου ὁ ὁποῖος ἀναγκαῖοι πρὸς ἀποκατάστασιν νέας ἰσορροπίας; Ὁχι! Τοιοῦτον τι θὰ ἐσημεινεν ἀναμφιβόλως ὅτι περιπίπτουσαν εἰς τὴν ἀντίθετον ὑπερβολήν. Αὐτὴ ὑπῆρξεν τοῦλάχιστον ἡ γνώμη τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου. Λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς αὐτορρύθμισης κινήσεως διὰ τῆς ποίσεως τῶν σπουδῶν τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ παρατείνεται ἡδὴ τὰς σπουδὰς τοῦ μέχρι τοῦ 16ου ἔτους (ἀνευ ἐνδιαμέσου σταθμοῦ), ὁ ἀνώτατος αὐτὸς ὁργανισμὸς ἀπεφάνθη ὅτι «ἡ παράτασις τῆς σχολικῆς φοιτήσεως (μέχρι τοῦ 16ου ἔτους) πραγματοποιηθεῖσαι ἡδὴ ἐν μέρει εἰς τὰς ἀστικές καὶ βιομηχανικὰς περιοχάς, δὲν θὰ δημιουργήσῃ σοβαρὰς διαταρᾶς εἰς τὸν τομέα τῆς επαγγελματικῆς ἀπασχολήσεως, ἀλλὰ θὰ ἐπιτρέψῃ, ἐξ ἀντιθέτου, τὴν παροχὴν εἰς τοὺς νέους πληρεστέρας μορφώσεως καὶ τὴν παρασκευὴν τῆς εἰσόδου τούτων εἰς τὸν ἐνεργὸν βίον» καὶ ὅτι ἡ ἰδία παράτασις εἶναι δυνατὴ καὶ εὐκαταία εἰς τὴν ὑπαιθρὸν ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τοῦ νὰ εἶναι προσηρμοσμένη εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς. Ἡ παράτασις ἐν τούτοις τῆς φοιτήσεως μέχρι τοῦ 16ου ἔτους, ὀφείλει νὰ εἶναι προσωρινὴ καὶ μόνον μέτρον. Δὲν πρέπει νὰ παύσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν: ὁ 19ος αἰὼν, αἰὼν τοῦ πρώτου βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ (πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρακός), ἐδέχθη νὰ εἰσαγάγῃ τὸ ὑποχρεωτικὸν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ὁ 20ὸς αἰὼν (αἰὼν τῆς ἡλεκτρονικῆς), θὰ δέσῃ νὰ δημιουργήσῃ τὸ δευτεροβάθμιον δι' ὅλους τοὺς σχολεῖον ὑπὸ τὴν ἑνωμένην ἐνὸς σχολεῖον παρατεταμένην μέχρι τοῦ 18ου ἔτους καὶ διαδεχόμενος τὰ ἴδια παιδαγωγὰ μέσα μὲ τὰ σημερινὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, τὰ μέσα ταῦτα μὲ τὰ προσηρμοσμένα ὡς εὐνόητον εἰς τὸ νέον τὸν λειτουργήματα.

Ἐν ἀναμονῇ ἐνὸς μέτρου τοιαύτης εὐρύτητος, μία ἄμεσος δράσις διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς μετασχολικῆς μορφώσεως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μετριάσῃ τὰ μειονεκτήματα μιᾶς σχολικῆς φοιτήσεως ὑπερβολικὰ βραχείας.

ΕΠΙΠΕΔΟΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΦΟΙΤΗΣΕΩΣ

Ἐν τῷ πλαισίῳ ὑποχρεωτικῆς σχολικῆς φοιτήσεως παρατεινόμενης πέραν τῶν 14 ἐτῶν, καθίσταται δυνατόν νὰ διακρίνωμεν μετὰ τὸ 11ον ἔτος, ὅπως τὸ ἀπαιτοῦν ἡ ἀνάπτυξις τῶν παιδιῶν καὶ αἱ οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι, μίαν διπλὴν περίοδον: μίαν, γενικῆς ἐκπαιδεύσεως ἄλλην, κατὰ τὰ δύο ἢ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεως, συνδυάζουσιν τὴν γενικὴν ἐκπαιδεύσιν μὲ τὴν πρακτικὴν ἢ επαγγελματικὴν μόρφωσιν. Εἰς ἕνα σύστημα ὅπου ἡ σχολικὴ ὑποχρέωσις θὰ ἐξτείνεται μέχρι τοῦ 18ου ἔτους, ἡ πρώτη περίοδος θὰ μπορούσε νὰ διαρκῇ ἀπὸ τοῦ 11ου μέχρι τοῦ 15ου ἔτους, ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τοῦ 15ου μέχρι τοῦ 18ου ἔτους. Τὴν διαίρεσιν αὐτὴν εἰζεν ἀποδεχθῇ τὸ σχέδιον LANGEHIN—WAL-

Εἰς ἕνα σύστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἶναι παρατεταμένη (ἐν εἴδει πρῶ-

του σταθμοῦ) μέχρι τοῦ 16ου ἔτους, ἡ δὲ δευτέρα ἀπὸ τοῦ 13ου ἢ 14ου μέχρι τοῦ 16ου ἔτους. Πρόκειται περὶ τῆς διαίρεσεως τὴν ὁποίαν προβλέπει τὸ ἄρτι κατατεθὲν ἐκπαιδευτικὸν νομοσχέδιον.

Πῶς νὰ παράσχωμεν τὴν ἐκπαιδεύσιν διαρκούσης τῆς διπλῆς αὐτῆς περιόδου διὰ τὰς τῆς ἐξασφαλίσωμεν τὸ ἐπίπεδον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ἐξῆς τῆς εἶναι ἀναγκαῖον; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὀφείλει προφανῶς νὰ εἶναι διαφορετικὴ διὰ τὰς πόλεις καὶ διαφορετικὴ διὰ τὴν ὑπαιθρὸν. Ἐὰν ὑπολογίσωμεν ἀδρομερῶς εἰς 100)ο ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδιῶν 11—16 ἐτῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποχρέων πρὸς φοίτησιν ἀνέρχεται εἰς τριακοσίους προκειμένου περὶ πληθυσμοῦ 3.000 κατοίκων· πρόκειται δηλ. περὶ ἀριθμοῦ μαθητῶν ἐπιτρέποντος τὴν ἰδρυσιν σχολεῖον περιλαμβάνοντος τὴν ἰδίαν ποικίλιαν διδασκῶν μαθημάτων καὶ τὰ αὐτὰ μέσα ἐπιδράσεως ὅσα καὶ ἕνα σημερινὸν ἐκπαιδευτήριον μέσης ἢ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Εἰς τὰς ἀγροτικὰς κοινότητας ὁ ἀνωτέρω ἀριθμὸς (300 μαθητῶν) δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ μὴ μόνον διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ μαθητικοῦ πληθυσμοῦ εἰς ἕνα σχολεῖον διακοινωτικὸν ἢ συχνότερον ἕνα ἀνὰ δῆμον. Ἦ περιφέρειαι τοῦ δήμου φαίνεται πολλὴ ἐνδεοειγμένη, ἀφ' ἐνὸς διότι ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου εἶναι τὸ φυσικὸν σημεῖον ὅπου συγκεντρύνουν ὅλα τὰ πέριξ χωρία καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἡ διαίρεσις κατὰ δῆμον ἀντιστοιχεῖ περὶ πολλοῦ εἰς τὸν μαθητικὸν πληθυσμὸν τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖται νὰ συγκεντρώσωμεν...

Εἰς τοὺς δῆμους μὲ πυκνὸν πληθυσμὸν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἰδρυθῶν ὡς εὐνόητον περισσότερα τοῦ ἐνὸς τοιαῦτα σχολεῖα. Ἐνα τοιοῦτον μέτρον θὰ ἦτο ἀδιανόητον πρὸ 50ετίας. Ἐλλείψει συγκοινωνιῶν τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ εἶναι ἐγκατεστημένον εἰς καθὲ κοινότητα, ἄλλως δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ὑποχρεωτικόν.

Τὰ ἀγροτικὰ κέντρα ἀπέχουν ἀλλήλων πέντε χιλιόμετρα κατὰ μέσον ὄρον καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπαιτεῖται κατὰ γενικὸν κανόνα ὀλιγώτερον τῆς μιᾶς ὥρας πεζοπορίας πρὸς μετάβασιν ἀπὸ ἕνα τόπον τῆς Κοινότητος εἰς ἕνα ἄλλον, ὀλιγώτερον δὲ τῆς ἡμισείας ὥρας πρὸς μετάβασιν ἀπὸ τὸ πλεον ὁπομακρυνόμενον σημεῖον εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς. Οἱ ἀνωτέρω κανόνες ἰσχύουν διὰ τὰς χώρας παλαιοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀντιθέτως διὰ τὰς νέας χώρας ὁ σιδηρόδρομος καὶ τὸ αὐτοκίνητον κατέστησαν δυνατόν τὴν κατανομήν τῶν οἰκισμῶν ἐπὶ εὐρυτέρας ἐπιφανείας, (λ.χ. ἡ ὑπαιθρὸς τοῦ Καναδά εἶναι ἀραιὰ κατοικημένη) καὶ ἐκ τούτου γεγονότος αὐτοῦ κατέστη γενικὸς κανὼν εἰς αὐτὰς ἡ ὁργάνωσις εἰδικῆς ὑπηρεσίας πρὸς συγκέντρωσιν τῶν μαθητῶν (δι' αὐτοκινήτων, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα). Οὕτω ἐξηγεῖται π. χ. πῶς αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι καθάρθωσαν νὰ δώσουν εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς τῶν τῶν ἀνωτέρω μέσα ἐκπαιδεύσεως τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν νὰ ἐπιφυλλάσωμεν μόνον εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Ἡ συγκέντρωσις τῶν σχολικῶν πόρων εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Δήμου καὶ ἡ συστηματικὴ ὁργάνωσις σχολικῶν μεταφορῶν δὲν παρουσιάζουν κανένα μειονέκτημα γὰρ τὰ παιδιὰ 10—16 ἐτῶν, διὰ τὰ ὁποῖα αἱ μεταφοραὶ αὐτὰ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ ἐξῆς εἰς μίαν ἀναγκαῖότητα παιδαγωγικὴν καὶ ὁλικήν. Ἀντετάχθη, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι ἀνεφάρμοστον εἰς ὁρισμένας περὶοχὰς κεκαλυμμένας ὑπὸ χιόνων κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ἰδρύσεως οἰκοτροφείων, ἀλλὰ πρόκειται ἐνταῦθα περὶ μιᾶς ἐξαιρετικῆς καταστάσεως ἢ ὁποῖα ἀναφέρεται εἰς τὸ 50)ο τῆς χώρας. Διευτυδύθησαν φόβοι ἐπίσης ὅτι διὰ τῆς συγκεντρώσεως εἰς τὸν Δῆμον τῶν τάξεων ἀπὸ 11—16 ἐτῶν θὰ ἀποκεφαλίσθουν τὰ ἀγροτικὰ δημοτικά σχολεῖα καὶ ὅτι θὰ ἀφαιρεθῇ ὅλη ἡ ζωτικότητα τῶν. Εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως παντοῦ ὅπου ἐπιχειρήθη τὸ πείραμα ἀπεδείχθη ὅτι τὸ στοιχειῶδες σχολεῖον ποὺ ἀπέμενε εἰς τὸ χωρίον ἀπέβαιναν περισσότερον ὁμοιογενὲς καὶ συνεπῶς ἐπέτρεπεν εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον νὰ ἐκπληρώσῃ καλύτερα τὸ ἔργον του, νὰ ἀφιερώνεται περισσότερον εἰς τὰς μετασχολικὰς καὶ πειραγματικὰς δραστηριότητας καὶ νὰ παίξῃ τὸν ρόλον ὅστις τοῦ ἀνήκει, ἦτοι τοῦ μορφωτικοῦ ἐμφυχωτοῦ.

Ὅταν ἡ συγκέντρωσις τῶν παιδιῶν 11—16 ἐτῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Δήμου ἀφήνῃ τὸ ἀγροτικὸν σχολεῖον μὲ ἐλάχιστον ἀριθμὸν μαθητῶν, θὰ πρέπει παρὰ ταῦτα νὰ διατηρηθῇ τὸ σχολεῖον ἢ νὰ καταργηθῇ: τοῦτο εἶναι σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Κατ' ὁργάνωσιν τοῦ σχολεῖου, λέγον, σημαίνει θανάτωσιν τοῦ χωριοῦ. Εἶναι ἀληθές.

Ἀλλὰ εἶναι δυνατόν νὰ διατηρηθῇ τεχνητῶς ἕνα χωρίον τὸ ὁποῖον πεθαίνει; Χάρις εἰς τὰ νέα μέσα μεταφορῶν (ποδήλατα, σκούτερ, αὐτοκίνητον) τὸ σπῆτι ἢ τὸ χωράφι τὸ πλεον ὁπομακρυνόμενον εὐρίσκονται σήμερον ἐγγύτερον πρὸς τὸ κέντρον τοῦ Δήμου ἀπὸ ὅσον εὐρίσκοντο ἄλλοτε πρὸς τὸ κέντρον τῆς Κοινότητος. Εἰς ὁρισμένας περιοχάς, ἀντὶ νὰ διασκορπίσωμεν τὰ ὅργανα τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς εἰς Κοινότητάς ὑπὲρ τὸ δέον μικράς, δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ τὰς συγκεντρώσωμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Δήμου; Προκειμένου νὰ ἀναζωογονήσωμεν τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν δὲν θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ τὴν συγκεντρώσωμεν εἰς τὴν κομῶπολιν, ἀντὶ νὰ ἀφήσωμεν χωρίον πνέοντα τὰ λοιπὰ παραπλεύρως πληθωρικῶν πόλεων; τὸ καθ' ἡμᾶς φρονούμεν ὅτι θὰ ἔπρεπε πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν νὰ στραφῇ ἡ προσπάθειά μας—μὲ πᾶσαν δυνατόν σύνεσιν καὶ βραδύτητα—καὶ ὅτι ἡ σκέψις αὕτη θὰ ἔπρεπε νὰ διέτῃ τὴν πολιτικὴν ἰδρύσεως καὶ καταργήσεως τῶν ἀγροτικῶν σχολεῖων.

Ἡ συγκέντρωσις εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Δήμου παιδιῶν πέραν τῶν 11 ἐτῶν περιλαμβάνει ἐν τούτοις δύο ἐξαιρέσεις:

α) ... (ἀνωμάλους, ἀναπήρους κλπ.)...

β) Ἡ ἄλλη ἐξαιρέσις ἀφορᾷ τοὺς μαθητὰς οἱ ὁποῖοι προορίζονται διὰ σχολικὴν φοίτησιν μακροτέραν τῆς ὑποχρεωτικῆς τοιαύτης ἢ πλεον εἰδικευμένην. Πρόκειται περὶ τοῦ ζητήματος τῆς διαφοροποιήσεως τῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐπιλογῆς τὸ ὁποῖον θὰ ἐρευνήσωμεν μεταγενεστέρως.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ἡ ΜΕΤΑΡΡΤΩΜΙΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΕΩΝ

Διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ ἐξέλιξις τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, θὰ ἔπρεπε τὸ δημοτικὸν σχολεῖον—παρατεταμένον μέχρι τοῦ 16ου ἔτους κατὰ τὴν πρώτην περίοδον—νὰ προσφέρῃ εἰς ὅλα τὰ πέραν τῶν 11 ἐτῶν παιδιὰ τοιαῦτα μέσα ἐκπαιδεύσεως, ὅμοια τῶν ὁποίων ὑφίστατο ἕως τώρα μόνον εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ πρόδοσις τῶν συγκοινωνιῶν ἐπιτρέπει σήμερον νὰ συναθροίσωμεν τοὺς μαθητὰς εἰς κέντρα διακοινωτικὰ ἢ δημοτικά καί, χάρις εἰς αὐτὴν τὴν συγκέντρωσιν, νὰ εἰδικεύσωμεν τοὺς διδασκάλους καὶ νὰ συναθροίσωμεν τὰ ἀναγκαῖον παιδαγωγικὸν ὕλικον. Θὰ καθίστατο ἔτσι δυνατόν ν' ἀναβιβάσωμεν τὴν λαϊκὴν ἐκπαιδεύσιν εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ λοιποῦ ἀπαραίτητον εἰς ὅλους τοὺς πολίτας ἐνὸς πεπολιτισμένου ἔθνους.

Ἐξ ἴσου ἀπαραίτητον εἶναι, ἀπὸ τοιούτων λαὸν πλεον πεπαιδευμένον νὰ ἐξαγάγωμεν στελέχη αὐτὰ τὰ ἴδια πλεον πεπαιδευμένα καὶ διανοητικὰς ELITES πολυαριθμότερας ἀπὸ ἄλλοτε. Διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὴν ἀριθμητικὴν αὐξήσιν τῶν στελεχῶν θὰ ἔπρεπε εὐθύς ἀμέσως νὰ μορφώσωμεν διπλάσιους ἀπολυτηριούχους Γυμνασίου ἢ νέους ἔχοντας ἰσοδύναμον μορφωτικὸν ἐπίπεδον (120)ο ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ἐναντι 60)ο ὑπαρχόντων ἐν Κἀλλίᾳ σήμερον καὶ ἐναντι 20)ο τοῦ 1914). Θὰ ἐχρειάζοντο τοιπλάσιοι τοιοῦτοι, ἐὰν θὰ ἠθέλαμεν νὰ διαδεχόμεν ἀναλογίαν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου μάλιστα ἡ ἀναλογία αὐτὴ θὰ διπλασιασθῇ πιθανώτατα ἐντὸς εἰκοσαετίας. Θὰ πρέπει συνεπῶς νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ μᾶς διαφύγῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς λαυθάροντας διανοητικούς πόρους τοῦ λαοῦ μας. Θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τοὺς πόρους αὐτοὺς εἰς ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα, διὰ τῆς διευκολύνσεως τῆς εἰσόδου τοῦ μεγαλυτέρου δυνατοῦ ἀριθμοῦ παιδιῶν τῶν εἰς τὴν μέσιν ὅσον καὶ εἰς τὴν μακρὰς διαρκείας ἐκπαιδεύσιν.

Ἡ πραγματικότης ὅμως εἶναι δυστυχῶς ἐντελὴς διάφορος... Αἱ ἐρευνᾶς τῆς Ἑθνικῆς Στατιστικῆς Ἰατρικῆς καὶ τοῦ Ἑθνικοῦ Ἰνστιτούτου Δημογραφικῶν Ἐρευνῶν παρέσχον τὴν ἀπόδειξιν. Ἦτοι:

1ον. Εἰς ἐκάστην κοινωνικὴν κατηγορίαν, ἡ ἀναλογία παιδιῶν τὰ ὁποῖα ἐπιχειροῦν σπουδὰς μέσης ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἡ ἀκόλουθος (ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἀγόντων σχολικὴν ἡλι-

κίαν παιδιών εκάστης εκ των κατηγοριών αυτών):

Τέκνα εργατών γης	130)ο
Τέκνα καλλιεργητών	160)ο
Τέκνα εργατών	210)ο
Τέκνα εμπόρων και βιοτεχνών	590)ο
Τέκνα ιδιωτικών υπαλλήλων και αρχιμαστόρων	430)ο
Τέκνα κατωτέρων δημ. υπαλ.	470)ο
Τέκνα βιομηχάνων	680)ο
Τέκνα στελεχών	810)ο
Τέκνα ανωτέρων δημ. υπαλλ.	860)ο
Τέκνα ελευθερίων επαγγελματιών	870)ο

Στρογγυλεύοντες τους αριθμούς και λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι τα παιδιά των ταπεινότερων κύκλων εγγράφονται μάλλον εις τα επιμορφωτικά τμήματα των δημοτικών σχολείων —COURS COMPLEMENTAIRES— παρά εις τα κλασσικά γυμνάσια, δυνάμεθα να ειπώμεν ότι επιχειρούν σπουδάζειν δυνάμενες να τας οδηγήσουν εις το απολυτήριον γυμνασίον ή εις την ανωτάτην εκπαίδευσιν:

—Ένα επί δέκα εκ των παιδιών των καλλιεργητών, των εργατών και των βιοτεχνών.

—Έννέα επί δέκα εκ των παιδιών των ανωτέρων δημοσίων υπαλλήλων, των μελών των έ-

2ον Εις το επίπεδον της ανωτάτης εκπαίδευσως, αί έρευναι του Πανεπιστημιακού Γραφείου Στατιστικής επιβεβαιούν αυτάς τας ένδειξεις. Η αναλογία των φοιτητών, συμφώνως προς την οικογενειακήν των προέλευσιν, έχει ως ακολούθως:

Τέκνα	Αναλογία εν σχέσει προς τον όλικόν αριθμόν των φοιτητών	Αναλογία εν σχέσει προς τον όλικόν αριθμόν της Γαλλίας
Εργατών	2%	30%
Καλλιεργητών	5,2%	35%
Ιδιωτικών υπαλλήλων	14%	10%
Αρχηγών επιχειρήσεων	21,6%	10%
Δημοσίων υπαλλήλων	27,5%	5%
Ελευθερίων επαγγελματιών	14,6%	3%
Διαφόρων	15,1%	7%
Εργατών	2%	30%

Ποία λοιπόν τα αίτια της τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων;

1ον. Έστω και δωράν, αί μακράς διαρκείας σπουδαί επιβάλλουν δυσβάστακτα βάρη επί των ταπεινότερων οικογενειών, αί δέ ύποτροφίαι είναι όλιγάριθμοι και μικρού ποσού δια να αντισταθίσουν επαρκώς αυτά τα βάρη... Ουδέν τδ εκπληκτικόν ότι αί μέτριοι οικογένειαι διστάζουν ενώπιον προβλέψεων τόσο μακράς και τόσο αβεβασίας εκβάσεως. Όταν ή οικογένεια περιλαμβάνει περισσότερα παιδιά, τδ εμπόδιον είναι ανυπερέβλητον. Τδ Ίνστιτούτον Δημογραφικών Έρευνών διεπίστωσεν ότι 230)ο των μονογενών παιδιών συνεχίζουν τας σπουδάς των και μετά την υποχρεωτικήν φοίτησιν, ενώ ή αναλογία είναι 130)ο δια τας οικογενείας με τέσσαρα

παιδιά και 40)ο δια τας οικογενείας με όκτώ παιδιά.

2ον. Η συγκέντρωσις των εκπαιδευτηρίων μέσης εκπαίδευσως εις τας πόλεις είναι εμπόδιον έξ ίσου σοβαρόν. Ακόμη και με ύποτροφίαν, οι γονείς, και ιδίως οι μετρίας καταστάσεως, διστάζουν ν' αποστείλουν τα παιδιά των μακράν ως οικισμούς. Εις τας πόλεις τας άνω των 20.000 κατοίκων ή αναλογία των μαθητών, οτινες έχουν βαθμολογηθή ύπδ του διδασκάλου των με λίαν καλώς ή άριστα και εισέρχονται εις τδ επάγγελμα κατά τδ 14ον έτος της ηλικίας των, είναι μόνον 3,20)ο. Εις τας πόλεις 5.000 έως 20.000 κατοίκων ή αναλογία ανέρχεται εις 80)ο. Εις τας άγροτικάς περιοχάς ανέρχεται εις 15,50)ο.

3ον. Εις τους κύκλους των καλλιεργητών, εργατών, μικρεμπόρων, όχι τόσο έννεκα υλικών λόγων όσον έννεκα εθίμων, τδ παιδί παρορμάται να κερδίξη πρωίμως τδ ψωμί του, να καθίσταται χρήσιμον. Προσελκύεται άπδ τδ παραδείγμα των κάπως μεγαλύτερων κατά την ηλικίαν φίλων του, άπδ την επιθυμίαν να ξεφύγη όπως και εκείνοι άπδ τδ σχολείον, να αποκτήσῃ την ανεξαρτησίαν του εισερχόμενον ευθύς ως τούτο καθίσταται δυνατόν εις τδν ενεργόν βίον. Έπλ ίσης οικονομικής καταστάσεως, ή και καλύτερας συχνάκις, δ μέν υίός του εργάτου εγκαταλείπει τδ σχολείον—ή τδ πολύ εισέρχεται εις σχολήν μαθητείας—δ δέ υίός του κατωτέρου δημοσίου υπαλλήλου—έστω και αν είναι όλιγώτερον εύφυής—πηγαίνει εις τδ κλασσικόν γυμνάσιον, ή εν ανάγκη εις τδ επιμορφωτικόν τμήμα.

(Σημ. Μεταφραστού: Προφανώς γενικής μορφώσεως).

(Συνεχίζεται)

Συνάδελφοι

Στο «Ν. Σχολείο» δημοσιεύονται

όλα τα παιδαγωγικά πορίσματα

(δικά μας και ξένα) και, κάθε λογής

παιδαγωγικές μελέτες. Στείλτε μας

και σεις τις δικές σας εργασίες

προς δημοσίευση. "Ας διασταυρώ-

σουμε την κερδισμένη πείρα σ' ό-

λους τους τομείς της σχολικής πρά-

ξεως. Το κέρδος θα είναι μέγα.

ΒΑΣΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ (*)

Υπό Λ.ΥΚΑ ΛΥΜΠΕΡΗ, Έπιθεωρητού Σχολείων

... Άπδ τους αρχαιότατους άκόμη χρόνους άφ' ής οι άνθρωποι συνεκροτήθησαν εις Κοινωνίας, απέδωσαν ιδιαιτέραν σημασίαν εις την μόρφωσιν και έτασσον άλλοτε μόν τουτόν ως σκοπόν της μορφώσεως ήν επεδίωκον, άλλοτε δέ εκείνον.

Οί σκοποί αυτοί της διαπαιδαγωγήσεως του ανθρώπου, δέν ήσαν πάντοτε οι αυτοί, άλλ' ήσαν ανάλογοι προς τα επικρατήσαντα κατά τας διαφόρους εποχάς του μακραιώνος ανθρώπινου βίου, φιλοσοφικά ιδεώδη και κοσμοθεωρίας, περί ζωής και του προορισμού του ανθρώπου.

Και ότε μόν έπιστεύετο ότι τδ άτομον εξητάτο εκ του μείζονος όλου εις όπερ άνήκε, τ. έ. της Πολιτείας και προορισμός αυτού ήτο ή εξυπηρέτησις του συνόλου, ή διαπαιδαγώγησις των ανθρώπων απέβλεπεν εις, τδ να καταστήσῃ αυτούς όργανα ίκανά να ανταποκρίνονται εις τας ανάγκας της πολιτείας, ότε δέ επεκράτησεν ή αντίληψις ότι, δ παρών βίος ουδεμίαν έχει αξίαν, αλλά χρησιμεύει ως προπαρασκευή δια τδν μέλλοντα, επεδιώχθη ή πλήρης προσήλωσις του ατόμου προς την θρησκείαν και ή 'Αγωγή κατ' ακολουθίαν απέβλεπεν εις τδ να καταστήσῃ τους ανθρώπους τελείους χριστιανούς.

Βραδύτερον ύπδ την πνοήν των φιλοσοφικών ιδεωδών του Νεο - ανθρωπισμού και του Φιλελευθερισμού, ή 'Αγωγή επιδιώκει την ήθικην και ατομικήν διαπαιδαγώγησιν των ανθρώπων.

Την εποχήν αυτήν αναφαίνεται δ 'Ερβαρτος. Ο 'Ερβαρτος θεωρείται ως δ πατήρ της επιστημονικής παιδαγωγικής, διότι όυτος πρώτος, δια της συνενώσεως των επιδιώξεων του Νεοανθρωπισμού και του Φιλελευθερισμού, διεμόρφωσεν και έθεσεν εις εφαρμογήν ολοκληρόν επιστημονικόν παιδαγωγικόν σύστημα, σκοπός του οποίου ήτο ή διαμόρφωσις ήθικων προσωπικοτήτων.

Τδ σύστημα τούτο αποκαλείται ως γνωστόν 'Ερβαρτιανόν και στηρίζεται εις τας δύο φιλοσοφικάς αρχάς, την ήθικην του Νεοανθρωπισμού, καθ' ήν ή ανθρωπότης όφειλεν να στραφῇ προς την άσχαίδητα, ίνα εκ ταύτης αντλήσει διδάγματα πολιτισμού και την ατομικήν του Φιλελευθερισμού καθ' ήν τδ άτομον πρέπει να είναι πολιτικώς και ήθικώς ελεύθερον.

Τδ ήθικόν λοιπόν στοιχείον εκ των φιλοσοφικών τάσεων του Νεοανθρωπισμού και τδ ατομικόν εκ των του Φιλελευθερισμού, έχρησάμευαν ως βάσις επί της οποίας δ 'Ερβαρτος έθε-

(*) Απόσπασμα άπδ μιá εξαιρετική όμιλία του κ. Λυμπέρη σε παιδαγωγικό συνέδριον της Πτολεμαίδος που είχαμε παρακολουθήσει αυτόπροσώπως. Χ. Π.

μελίωσεν τδ 'ιδανικόν του παιδαγωγικόν σύστημα.

Προς επιτυχίαν του σκοπού της 'Αγωγής, ως τουτόν νοούσεν δ 'Ερβαρτος, ήτοι προς μόρφωσιν ήθικων προσωπικοτήτων και εν όψει της κρατούσης τότε ψυχολογικής αρχής, καθ' ήν ή παράστασις είναι τδ πρωταρχικόν στοιχείον της ψυχής, τδ πρωτογενές δηλ. ψυχικόν φαινόμενον, καθώρισεν ίδιον σύστημα διδακτικής ενεργείας, τδ 'Ερβαρτιανόν ή σύστημα των 5 σταδίων αποκλήθέν.

Κατά τδ σύστημα τούτο, δια του πλουτισμού της συνειδήσεως δια παραστάσεων, επεδιώχθη ή διαμόρφωσις των ατόμων εις ήθικās προσωπικότητας.

Μέσα προς έπίτευξιν τουτόν καθώρισεν δ 'Ερβαρτος τας γνώσεις. Γνώσεις λοιπόν, ήτοι δ λόγος είναι τδ χαρακτηριστικόν έξλημα του 'Ερβαρτιανού σχολείου.

Τδ παιδαγωγικόν—διδακτικόν τούτο σύστημα του 'Ερβαρτου εκράτησεν επί σειράν ετών και εξακολουθεί μέχρι σήμερον να άσκη έν πολλοίς την επιρροήν του.

Πλείστοι δηλ. Παιδαγωγικοί και Διδακτικοί εξακολουθούν μέχρι σήμερον να είναι όπαδοί του Παιδαγωγικο—διδακτικού τούτου συστήματος.

Έν τῇ παρόδω όμως του χρόνου, κατεδείχθη ότι δ άκρατος Φιλελευθερισμός δυνατόν ως θεωρία να ήτο ποδητός, ούχ' ήττον όμως εις την πράξιν και την ζωήν των ατόμων, απέδειχθη ούχι απόλύτως επαρκής δια την πρόδον των ατομικών και κοινωνικών συμφερόντων. Κατεδείχθη δηλ. ότι όσονδήποτε και αν ήτο τέλειον τδ άτομον, μόνον του ήτο ανεπιτήδευον να συντελέσῃ εις την πρόδον της κοινωνίας.

Ιδιαίτερος μετά τδν πρώτων παγκόσμιον πόλεμον άνέκυψαν προβλήματα κοινωνικά, ή έρευνα των οποίων κατέδειξεν ότι ή κοινωνική ζωή και ή αλληλεγγύη είναι οι δύο κυριώτεροι συντελεστές της ήθικης και πνευματικής προόδου των ατόμων, αλλά και της γωγής, όχι μόνον του ατόμου, αλλά και της κοινωνίας και ότι δια της συνεργασίας των ατόμων εν τῇ κοινωνία επιτυγχάνεται ή πρόοδος.

Τά άτομα δηλ. αναλόγως των άσχυμένων παρ' αυτών επαγγελμάτων οργανώθησαν εις σωματεία, συλλόγους, ή ενώσεις και συνεργαζόμενα εν αυτοίς δι' όλων των δυνάμεών των και αλληλοβοηθάμενα επιτυγχάνουν ύψιστους σκοπούς εξυπηρετούντας και τδ σύνολον και τδ άτομον, τους οποίους ήτο αδύνατον να επιτύχουν έργαζόμενα μεμονωμένως.

Τπδ την έπήρειαν λοιπόν των φιλοσοφικών αντιλήψεων και των ρευμάτων της εποχής εύ-

ρισκομένη ή 'Αγωγή εύρεθή εις την ανάγκην να προσαρμοσθή τας επιδιώξεις της πρὸς τὸ κρατοῦν κοινωνικὸν πνεῦμα.

Κατὰ ταῦτα παραλήλως πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ ἀτόμου ὡς ἀτόμου ἀνεκνύει καὶ νέον στοιχεῖον τὸ κοινωνικόν, ἡ ἐξυπηρέτησις δηλ. τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, διὰ τοῦ ἀτόμου.

Κατενοήθη δηλ. ὑπὸ τῶν Κοινωνιολόγων, Φιλοσόφων καὶ Παιδαγωγῶν τῆς ἐποχῆς, ὅτι ἡ ἐπιδιώξις τῆς μορφώσεως τοῦ ἀτόμου καθ' ἑαυτὸ μόνον, ἥτοι ἀνεπιτήδεια νὰ θεραπεύσῃ τὰς συγχρόνους κοινωνικὰς ἀνάγκας καὶ ἐπεξητήθη παραλήλως πρὸς τὴν ἀτομικὴν νὰ προσδοκῇ εἰς τὴν 'Αγῶγην καὶ κοινωνικὴ κατεύθυνσις.

Τὸ ἀτομικὸν στοιχεῖον τοῦ Φιλελευθερισμοῦ παραχωρεῖ τὴν θέσιν του εἰς τὸ κοινωνικὸν τῶν νεωτέρων ἀντιλήψεων.

Τὸ ἕτερον στοιχεῖον, τὸ ἠθικὸν τοῦ Νεοανθρωπισμοῦ, διατηρεῖ τὴν ἀξίαν του, οὐχ' ἥττον ὁμως μὲ ἄλλα μέσα καὶ τρόπους ἐπιδιώκεται ἡ διαμόρφωσις αὐτοῦ, διότι τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα ἡ 'Ερβαρτιανὴ σχολὴ ἐπεδίωκεν τὴν ἠθικοποίησιν τῶν ἀτόμων, ἀπεδείχθησαν ἀνεπιτήδεια πρὸς τοῦτο.

Μὲ τὰ ἠθικὰ διδάγματα, τὰ ὁποῖα ἡ 'Ερβαρτιανὴ διδ(λ)ία ἐξάγει καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων αὐτῇ στηρίζεται διὰ νὰ μορφώσῃ ἠθικὰς προσωπικότητας, κατεδείχθη ὅτι δὲν ἐπιτυγχάνεται τοῦτο.

Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ εἶναι ἓνα γεγονός, ἡ προαγωγὴ αὐτῆς εἶναι μία ἀπαιτήσις. 'Εξ ἴσου ἀπαίτησις εἶναι, τὰ συναποτελούμενα τὴν κοινωνίαν ἄτομα νὰ διαθέτουν ἥθος.

Τὸ ἥθος δὲ δὲν διαπλάσσεται, δὲν προάγεται μὲ τὸ νοερὸς πράττειν τοῦ 'Ερβάρτου, ἀλλὰ μὲ τὴν πραγματικὴν καὶ ἀδειάλεπτον ἀσκήσιν τούτου καὶ ἐν μέσῳ τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως τῶν ἀτόμων.

Ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐκδηλώσις ἀνθρωπίνης, ἥτις δὲν διδάσκεται, ἀλλὰ φύσει ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκδηλοῦται, ἐξελλίσσεται καὶ προάγεται, οὐχὶ διὰ τοῦ νοερῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦ πραγματικῶς πράττειν, ἐν μέσῳ δὲ τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως τῶν μαθητῶν δίδονται καθημερινῶς ποικίλαι εὐκαιρίαι πρὸς τοῦτο, βοηθία ἀδυνάτων, συνεργασία, ἀπαμύνη, ἀναγνώρισις ὑπεροχῆς, σεβασμὸς πρὸς ἱκανωτέρους καὶ ποικίλαι ἄλλαι ἐκδηλώσεις τῶν μαθητῶν παρέχουν ἀρίστας πρὸς τοῦτο εὐκαιρίας.

Ἐκτὸς τῶν συγχρόνων φιλοσοφικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀντιλήψεων περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀτόμου, αἰτίνας ὑπενόμισαν τὸ 'Ερβαρτιανὸν σύστημα καὶ ἠνάγκασαν τὴν 'Αγῶγην νὰ στραφῇ πρὸς νέας κατευθύνσεις, ἐν ἄλλο γεγονός ἔδωκεν τὴν τελειωτικὴν βολὴν εἰς αὐτό.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐν πρώτοις ἡ 'Ερβαρτιανὴ ψυχολογία δέχεται ὅτι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ ὡς πρὸς τὰς ψυχικὰς λειτουργίας καὶ ἐκδηλώσεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταξὺ μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ τῶν μαθητῶν ὡς ἀτόμων. Πάντες ἐθεω-

ροῦντο ἴσοι ἔναντι τῶν ψυχολογικῶν Νόμων καὶ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων καὶ τρόπων ἐπεδιώκετο ἡ ὕλική μορφωσις καὶ ἡ εἰδολογικὴ καὶ ἠθικὴ διάπλασις ὅλων τῶν μαθητῶν.

Κατὰ δεύτερον λόγον ἡ νεωτέρα ψυχολογία δὲν δέχεται ὡς ἡ 'Ερβαρτιανὴ σχολή, ὅτι τὸ πρωταρχικὸν στοιχεῖον τῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ παρὰστασις, ἀλλὰ ἡ βούλησις.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν ψυχολογικῶν δεδομένων, ἡ 'Αγὼγὴ ἵνα ἐπιδράσῃ ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ τῶν τροφίμων της, ἐστηρίζθη εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τὰ πορίσματα τῆς συγχρόνου ψυχολογίας.

Καὶ διὰ τὰ ἐξυπηρέτησιν τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἔθεσεν ὡς σκοπὸν αὐτῆς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τροφίμων εἰς τρόπους ὥστε νὰ καταστῶσιν οὗτοι ἄτομα μὲ διαμορφωμένον τὸν ἐσωτερικόν των κόσμον, τὸ ἥθος καὶ ὄργανα ἐπιτήδεια διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ συνόλου, στηριζομένη δὲ εἰς τὰ ψυχολογικὰ διδάγματα ἀνεγνώρισεν τὰς ἀτομικότητας, πρὸς διαμόρφωσιν τῶν ὁμοίων χρησιμοποιοῦν ἴδια μέσα καὶ τρόπους δι' ἑκάστην.

Κατόπιν τούτων αἱ 'Ερβαρτιαναὶ ἀντιλήψεις ἀρχίζουν νὰ ὑποχωροῦν νὰ δίδουν τὴν θέσιν των εἰς νεωτέρας, συγχρόνους, σχολιμωτέρας, τὸ δὲ 'Ερβαρτιανὸν σχολεῖον νὰ καταρρέῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων του νὰ ἀνυψοῦται βαθμηδὸν τὸ Νέον Σχολεῖον.

Πολλοὶ ὀνόμασαν αὐτὸ σχολεῖον ἐργασίας, ἄλλοι σχολεῖον δράσεως, ἄλλοι σχολεῖον αὐτενεργείας, ἄλλοι σχολεῖον ζωῆς κλπ.

Ὅπως δὲ ὅμως καὶ ἂν ὀνομασθῇ, πρόκειται περὶ σχολεῖον στηριζομένου ἐπὶ τῶν νέων ψυχολογικῶν ἀρχῶν καὶ κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων, μὲ ἐπουσιώδεις παραλλαγὰς ἢ παρεκκλίσεις, δι' αὐτὸ ἐπεκράτησεν ὁ ὅρος Νέον Σχολεῖον.

Ποῖα λοιπὸν εἶναι αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων στηρίζεται τὸ Νέον Σχολεῖον καὶ διὰ τῶν ὁμοίων ἐπιχειρεῖ νὰ διαπαιδαγωγῇ τοὺς μαθητὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοὺς καταστήσῃ ἠθικοὺς καὶ ἱκανοὺς πρὸς ἐξυπηρέτησιν καὶ προαγωγὴν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ συνόλου.

Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις:

ΕΡΓΑΣΙΑ

Λόγῳ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν.

'Εργασία ἐποπτικὴ καὶ αὐτενεργός, διατελοῦσα πάντοτε ἐν πλήρει συσχετισμῷ καὶ ἀπολύτῳ συμμετρίᾳ πρὸς τὴν πνευματικὴν ὁρμήν της τάξεως καὶ τὴν ἀτομικότητα τῶν μαθητῶν καὶ ἐν πλήρει συναρτήσει, πρὸς τὸ κοινωνικὸν καὶ φυσικὸν περιέχον τῆς γενεθλίου γῆς μέχρι τῆς Δ' τάξεως, πρὸς τὸ παγκόσμιον δὲ τοιοῦτον πέραν ταύτης, ἰδοὺ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας καθ' ἡμᾶς δέον νὰ στηρίζεται τὸ νέον σχολεῖον. Τὰ λοιπὰ εἶναι μορφαὶ ἐργασίας. Ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια, ἡ ἐργασία τῆς χειρὸς εἶναι μορφαὶ ἐργασίας.

Τὰς μορφὰς ταύτας διδασκαλικῆς ἐνεργείας, τὰς

ὁποίας καλοῦμεν διδασκτικὰ ἀξιώματα ἢ διδασκτικὰς ἀρχάς, θὰ ἀναλύσωμεν κατωτέρω.

Καὶ ἐν πρώτοις, ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου ἐργασία: Ὁ ὅρος ἐργασία χρησιμοποιοῦται πανταχοῦ εἰς τὴν ζωὴν σημαίνει, σκόπιμον προσπάθειαν διὰ καταβολῆς δυνάμεων σωματικῶν ἢ πνευματικῶν, πρὸς ἐπίτευξιν ἀποτελέσματος, ἔργου.

Εἶναι δὲ ἔργον τοῦ σχολείου, ἡ ὕλική, ἡ εἰδολογικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ διάπλασις τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνικὴ διαπαιδαγώγησις αὐτῶν.

Λέγοντες ὕλικήν μορφωσιν, ἐννοοῦμεν τὴν ἀπόκτησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, διότι καὶ τὸ νέον σχολεῖον πολὺ ἐνδιαφέρεται, ὡς καὶ τὸ 'Ερβαρτιανόν, ἵνα οἱ μαθηταὶ ἀποκτήσιν γνώσεις, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ Νέον Σχολεῖον δι' ἄλλων τρόπων, δι' ἄλλων μεθόδων, ἐπιδιώκει τὴν ἀπόκτησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν γνώσεων, χωρὶς νὰ θέτῃ ταύτας ὡς σκοπὸν, ἀλλὰ θεωρεῖ τὰς γνώσεις ὡς μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του.

Λέγοντες εἰδολογικὴν μορφωσιν ἐννοοῦμεν τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν.

Λέγοντες δὲ ἠθικὴν ἐννοοῦμεν τὴν προσπάθειαν τοῦ σχολείου, ὅπως διαπλάσῃ ἄτομα μὲ ἥθος, ἠθικὰς προσωπικότητας.

Καὶ ἐν πρώτοις, διὰ τῆς ἐργασίας ἐπιτυγχάνεται ἡ ὕλική μορφωσις τῶν μαθητῶν, ἀποκτοῦν δηλ. οἱ μαθηταὶ γνώσεις καὶ δεξιότητας.

'Αναμφισβητήτως ναί.

Τὸ παλαιὸν σχολεῖον διὰ τοῦ λόγου ἐπεδίωκεν τὴν ἀπόκτησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν γνώσεων καὶ δεξιοτήτων. Τὸ νέον σχολεῖον ἀντικαθιστᾷ τὸν λόγον διὰ τῆς ἐργασίας.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ κάμωμεν μίαν διασάφισιν. Διὰ τοῦ ὅρου ἐργασία δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν ἐργασίαν τῆς χειρὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ πνεύματος.

Συνεπῶς τὸ πλεόν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ Νέου Σχολείου εἶναι ὅτι, παραλήλως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν τῶν μαθητῶν πρὸς ἀπόκτησιν νέων γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, εἰσάγει τὴν ἐργασίαν τῆς χειρὸς.

Τὴν χεῖρα θεωρεῖ τὸ Νέον Σχολεῖον, ὡς ὄργανον ἰσότητος πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ ὦτα καὶ ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν νέων γνώσεων, πλουσίων καὶ μονίμων.

Ὡς πρὸς τὰς δεξιότητας, οὐδεὶς ἀμφισβallest ὅτι ἀσχοῦμεθα αὐτὰ κατὰ τὴν ἐργασίαν, ἐξελλίσσονται καὶ ἀποβαίνουν τελειώτεροι.

Ὡς πρὸς τὴν εἰδολογικὴν μορφωσιν:

'Αναπτύσσονται δηλ. αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ δυνάμεις τῶν μαθητῶν;

Αἱ σωματικαὶ δυνάμεις τῶν μαθητῶν ἀναμφιβόλως ἀναπτύσσονται διὰ τῆς ἐργασίας, διότι καθ' αὐτὴν τίθενται εἰς κίνησιν, οὐ μόνον τὰ διάφορα μέλη τοῦ σώματος καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ φυσιολογικαὶ λειτουργίαι αὐτοῦ, ὡς εἶναι ἡ ἀναπνοή, ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἡ θρόψις κλπ., ἀλλὰ καὶ αἱ αἰσθήσεις αὐτοῦ ὁξύνονται καὶ ἐξελλίσσονται εἰς δ σημείον εἶναι ἐπιδεκτικαὶ ἐξελλίξεως.

Αἱ ψυχικαί, ὡς εἶναι ἡ νόησις, τὸ συναίσθη-

μα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ βούλησις, ἐν τῇ ἐργασίᾳ εὐρίσκουν τὸ ἀρίστον μέσον τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐξελλίξεώς των.

Παρατηρήθη ὅτι ἄτομα καθυστερημένα νοητικῶς κατωρθώσαν διὰ τῆς ἐργασίας νὰ ἱσοφάρισουν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἄλλα ἄτομα τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως ἦσαν νοημονέστερα αὐτῶν.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν βούλησιν, οὐδὲν πλὴν τῆς ἐργασίας εἶναι ἱκανώτερον νὰ ἀσκήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ αὐτήν.

Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῆς συγχρόνου ψυχολογίας βούλησις σήμερον δὲν σημαίνει σκέψιν πρὸς εὐρεσιν τῶν μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τινός. Αὐτὸ εἶναι ἀπλῶς ἐπιθυμία. Βούλησις εἶναι ἡ ἐκτέλεσις ἀποφασισθείσης ἐνεργείας.

'Αλλ' αἱ πλοῦσαι γνώσεις καὶ αἱ δεξιότητες, αἱ ἐξελλιγθεῖσαι σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ δυνάμεις τῶν μαθητῶν, οὐδεμίαν σημασίαν θὰ εἶχον, ἂν δὲν εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς τὸ ἠθικῶς ὠφέλιμον.

Οὐδεμίαν ἀξίαν θὰ εἶχον διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὸ σύνολον, ἂν δὲν εἶναι τεταγμένα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς 'Αρετῆς.

'Αλλ' ἀνέκαθεν κατεδείχθη ὅτι πρὸς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν ἀτόμων καὶ κοινωνίας, τὸ συντελεστικώτερον μέσον, τὸ πλεόν ἀλάνθαστον φάρμακον εἶναι ἡ ἐργασία.

Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ἀργία μῆτηρ πάσης κακίας.

Καὶ ἐκ τῶν συγχρόνων οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τὴν εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν ἣν ἀσχεῖ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς διαμορφώσεως τῶν ἀτόμων ἡ ἐργασία.

Πλείσταί ἀρεταὶ καλλιερгоῦνται δι' αὐτῆς, ὑπομονή, τάξις, καθαριότης, ἀκρίβεια κλπ. καὶ πλείστα κακία καὶ ἐλαττώματα ἀποβάλλονται.

Μεγίστη εἶναι ἡ σημασία τῆς ἐργασίας ἀπὸ ἀπόψεως παιδαγωγικῆς, κοινωνικῆς καὶ πρακτικῆς ὠφελιμότητος.

α) Ἀπὸ ἀπόψεως παιδαγωγικῆς: Αἱ φυσιολογικαὶ καὶ ψυχολογικαὶ ἐρευναι ἀπέδειξαν ὅτι τὸ καλλύτερον παιδαγωγικὸν μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τοῦ σχολείου, εἶναι ἡ ἐργασία, διότι συντελεῖ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ψυχοφυσικῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν, εἰς τὸν σχηματισμὸν πλήρων καὶ σαφῶν ἐποπειῶν, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν νοητικῶν δυνάμεων, τὴν ἐκτέντυσιν τοῦ συναισθήματος καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς βουλήσεως.

β) Ἀπὸ ἀπόψεως πρακτικῆς: Ὅχι μόνον κατὰ τὴν διδ(λ)λίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λοιπὸν σχολικὸν βίον, διὰ τῆς ἐργασίας ἀποκαλύπτονται αἱ ἔμφυτοι προδιαθέσεις καὶ κλίσεις τῶν μαθητῶν καὶ διευκολύνεται διὰ ταύτης ὁ προσανατολισμὸς πρὸς τὸ μέλλοντικὸν ἐπάγγελμα, ἐφοδιαζομένων τῶν μαθητῶν διὰ τῶν ἀπαραίτητων δεξιοτήτων πρὸς εὐσυνείδητον ἐνδασκῆσιν αὐτοῦ.

γ) Ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς: Ἡ ἐργασία συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάμεικτον τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν τάξεων, μεταξὺ τῶν πνευματικῶς καὶ χειρονακτικῶς ἐργαζομένων καὶ καταδεικνύει καθ' ἀναμφισβήτητον τρόπον, τὸ ἀπαραίτητον ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ καὶ τὸ ἰσότημον αὐτῶν. Συντελεῖ ἐπίσης εἰς

τὴν ἐξύψωσιν τοῦ οικονομικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ.

Ἔργασία, λοιπὸν ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὴν ἐνεργεσίαν τῆς χειρὸς, εἶναι τὸ ἔμβλημα τοῦ Νέου Σχολείου.

Ἄλλ' ἡ ἐργασία αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἐποπτική καὶ αὐτενεργός. «Δίδασκε ἐποπτικῶς». Ἀπαίτησις διδακτική.

Ὁ ὅρος ἐποπτεία ἐτυμολογικῶς σημαίνει παρὰστασιν δημιουργηθεῖσαν ἐξ ὀπτικῆς ἀντιλήψεως.

Εἰς τὴν ψυχολογίαν ὅμως καὶ τὴν διδακτικὴν, ἐποπτεία σημαίνει τελείαν, ἀκριβῆ, σαφῆ καὶ συνολικὴν παρὰστασιν, ἥτις προήλθεν ἐξ ἀντιλήψεων κατ' αἴσθησιν.

Εἶναι δὲ ἐποπτικὴ ἡ διδασκαλία ὅταν αὕτη χρησιμοποιεῖ ὅλας τὰς αἰσθήσεις τῶν μαθητῶν πρὸς γνῶσιν καὶ κατανόησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου.

Ὡς ἐκ τούτου, προβάλλεται εἰς τὸν διδ(λ)ον ἡ ἐξῆς διδακτικὴ ἀπαίτησις. Οἱ μαθηταὶ νὰ ὀδηγῶνται πρὸς τῶν διδασκῶν καὶ νὰ παρατηροῦν αὐτὰ δι' ὅλων τῶν αἰσθήσεων (κατ' αἰσθησὶν ἀντίληψιν) καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἐπιτρέπει δηλ. τοῦτο ἡ φύσις τοῦ διδασκῶν ἀντικειμένου, κατὰ βιολογικὴν ἐξέλιξιν (εἰς σχολ. κήπον, ἐνυδρεῖα, γλάστρας, φυσιολογικὰς συλλογὰς).

Εἶναι δυνατόν ὅμως οἱ μαθηταὶ νὰ σχηματίζουσιν καὶ πνευματικὰς ἐποπτείας αἵτινες εἶναι ἀποτελέσματα συναισθηματικῶν καταστάσεων ἢ βουλητικῶν ἐνεργειῶν.

Γνώσεις ἀποκτώνται ἐποπτικῶς, τῇ συνεργασίᾳ δηλ. ὅλων τῶν αἰσθήσεων καὶ πλουσιώτεροι εἶναι καὶ βαθέως ἐντυπῶνται καὶ μονιμώτεροι καθίστανται, ἀλλὰ καὶ εἰς δημιουργίαν συναισθηματικῶν καταστάσεων συμβάλλουσιν καὶ εἰς βουλητικὰς ἐνεργείας παρορμῶν.

Πᾶσα ἐργασία ἐν τῷ σχολείῳ νὰ εἶναι αὐτενεργός.

Ἐκ τῶν κυριωτέρων γνωρισμάτων τοῦ Νέου Σχολείου εἶναι ἡ αὐτενεργία. Αὐτενεργὸς δηλ. πρόσκτησις γνώσεων, διότι τὸ Νέον Σχολεῖον ὡς ἐλέχθη ὀφείλει νὰ ἐφοδιάξῃ τοὺς μαθητὰς του διὰ γνώσεων πλουσίων. Χρησιμοποιεῖ ὅμως ταῦτα οὐχὶ ὡς σκοπὸν ὡς τὸ παλαιὸν σχολεῖον, ἀλλ' ὡς μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν, διότι θὰ ἦτο πλάνη νὰ πιστεύσῃ κανεὶς ὅτι εἶναι δυνατόν οἱ μαθηταὶ νὰ κατακτήσωσιν τὸ ἐπιστητόν.

Αἱ γνώσεις εἶναι τόσον πολλαί, τόσον ἀπεράντοι, ὥστε δλόκληρος ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ περιλάβῃ αὐτάς.

Γνωστὸν εἶναι τὸ κλασσικὸν τοῦ πανσόφου Σωκράτους ὅστις εἶπεν «ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα», ὁ δὲ ἐπίσης μέγας φιλόσοφος Γκαίτε ἀποθνήσκων εἰς βαθύτατον γῆρας ἐξέφρασε τὴν λύπην του διότι δὲν ἔμαθε ὅσα ἤθελε, ὅσα ἔπρεπε!

Καὶ τὸ Νέον Σχολεῖον λοιπὸν παρέχει γνώσεις, ἀλλ' οὐχὶ κατ' ἓν τρόπον καὶ ὑπὸ ὅταν μορφήν παρείχεν αὐτάς τὸ παλαιόν.

Εἰς τὸ Νέον σχολεῖον, κατὰ τὴν πρόσκτησιν τῶν γνώσεων ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ ἐργάζεται

δι' ὅλων τῶν δυνάμεων του, χρησιμοποιῶν ὅχι μόνον τὴν ὕσασιν καὶ τὴν ἀκοήν, ἀλλ' ὅλας τὰς αἰσθήσεις του καὶ θέτων εἰς κίνησιν ὅλας τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς δυνάμεις, εἰσδεκτικὰς καὶ δημιουργικὰς.

Μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ πρόσκτησις τῶν γνώσεων εἶναι ἀσφαλὴς καὶ ἐπωφελὴς καὶ μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου διαμορφοῦται ἡ ἐλευθέρια καὶ αὐτόνομος προσωπικότης.

Ἡ διαφορὰ λοιπὸν μεταξὺ νέου καὶ παλαιοῦ σχολείου δὲν ἔγκειται εἰς τὸ εἶδος καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐργασίας, ἀλλ' εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν αὕτη τελείται. Ὁ τρόπος δὲ οὗτος ἀποτελεῖ τὴν βάση τοῦ Νέου Σχολείου.

Βασίλη ἀρχὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται τὸ Ν. Σ. εἶναι ἡ τελεία αὐτενεργία τοῦ ἐργαζομένου μαθητοῦ, ἡ πλήρης αὐτοβουλία καὶ ἐλευθερία κατὰ τὴν πρόσκτησιν τῶν γνώσεων καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐνεργείας ἐν τῷ σχολείῳ.

Ὁ Γκαίτε γὰρ λέγει ἐὰν ἡ αὐτενεργία καταστῇ τὸ θεμελιώδες ἀξίωμα τοῦ σχολείου ἐπλάσθη ἡ δὲ τὸ Σχολεῖον Ἔργασίας.

Ἡ αὐτενεργία ἐγκρύπτει πληθὺν δυνάμεων. Τί σημαίνει ὁ ὅρος αὐτενεργία;

Αὐτενεργία σημαίνει, συνειδητῇ χρησιμοποίησιν κατὰ τὴν ἐργασίαν, ἀπασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀτόμου σωματικῶν καὶ πνευματικῶν.

Κύριον γνωρίσμα αὐτῆς εἶναι ἡ ἀνεξαρτησία, νὰ στηρίζεται δηλ. κατὰ τὴν ἐργασίαν ὁ αὐτενεργῶν, ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων.

Ἔτερον γνωρίσμα τῆς αὐτενεργείας εἶναι ἡ αὐθορμησία, ὅταν δηλ. ἡ ἐνέργεια προέρχεται ἐκ τῶν ἐνδον καὶ δὲν ἐπιβάλλεται ἔξωθεν, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἐλευθέρων ἀποφάσεων τοῦ αὐτενεργούντος, τῶν διαφορῶν καὶ τῶν κλίσεων αὐτοῦ.

Μὲ ἄλλας λέξεις, αὐτενεργία εἶναι ἡ ἐνέργεια ἥτις προέρχεται ἀπὸ ἐλευθέρων καὶ αὐθόρμητον προαίρεσιν τοῦ ἀτόμου, τὴν ὁποίαν διεξάγει δι' ἰδίων μέσων καὶ δυνάμεων.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀποτελεῖ τὴν εὐγενεστάτην καὶ ἐλευθεριωτέραν μορφήν ἐργασίας, εἴτε αὕτη εἶναι χειρονακτικὴ εἴτε πνευματικὴ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ κυρίως ἔγκειται ὁ χαρακτήρ τοῦ Νέου Σχολείου.

Ἡ ὁρμὴ πρὸς ἐνέργειαν εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Δι' αὐτῆς ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ κελεύσματα τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ του καὶ αἰσθάνεται κατ' αὐτὴν εὐαρέστισιν.

Ἡ αὐτενεργὸς ἐργασία θέτει εἰς κίνησιν ὁλόκληρον τὸν ὁργανισμόν τοῦ παιδιοῦ, σωματικὸν καὶ ψυχικὸν καὶ προάγει αὐτόν.

Ἡ παρακολούθησις τῶν φάσεων τῆς ἐργασίας καὶ ἡ ἐνατένισις τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ αὐτενεργούντος, πληροῖ αὐτὸν ἱκανοποίησιν καὶ ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον του, ὅπου δὲ ὑπάρχει ἀγάπη πρὸς τὸ ἔργον, ἀναπτύσσεται ἱκανοποίησις καὶ εὐχαρίστησις.

Μόνον διὰ τῆς τοιαύτης μορφῆς ἐργασίας κατὰ τὴν διδασκαλίαν, εἶναι ἐφικτὴ ἡ πρόσκτησις γνώσεων πλουσίων, ἀκριβῶν καὶ μονιμῶν.

Ἡ ψυχολογία διδάσκει ὅτι, πᾶν εἶδος ἐργασίας τόσον μεγαλυτέραν ἀξίαν ἔχει, ὅσον πε-

ρισσότερον αὐθόρμητον καὶ ἐνεργητικὸν χαρακτηρεῖται.

Ἡ σχολικὴ πρᾶξις θεβαιώνει ὅτι, ὅτι οἱ μαθηταὶ εὐρίσκουσιν δι' αὐτοτελοῦς παρατηρήσεως καὶ ἐνεργητικῆς ἀναλυτικῆς ἐργασίας, τὸ διατηροῦν σταθερώτερον καὶ ἡμποροῦν νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν.

Ἡ αὐτενεργὸς ἐργασία δὲν συντελεῖ μόνον εἰς τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων πλουσίων, σταθερῶν καὶ εὐχρηστών, ἀλλὰ συμβάλλει καὶ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν, τὴν ἐξέλιξιν καὶ τελειοποίησιν τῶν διαφορῶν προδιαθέσεων καὶ λειτουργιῶν τοῦ μαθητοῦ.

Κατὰ τὰ διδάγματα τῆς Βιολογίας καὶ τῆς Ψυχολογίας, οὐδὲν ὄργανον, οὐδεμία δεξιότης δύναται νὰ ἐξελιχθῇ, ἀν δὲν ὑποβληθῇ εἰς ἀσκήσιν.

Καὶ ἡ βούλησις εἰς τοὺς αὐτοὺς Νόμους ἐξελέξεως ὑπόκειται.

Μόνον δι' ἐργασίας κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μαθητὴς ἐνεργεῖ ἐλευθέρως καὶ αὐτοβούλως, ἀναμετρᾷ τὰς δυνάμεις του, ἀποφασίζει καὶ διὰ πραγματικῆς δράσεως ἐφαρμόζει τὰ ἀποφασθέντα, διαπλάσσειται ἰσχυρῶς ἡ βούλησις αὐτοῦ.

Μόνον δι' ἐργασίας αὐτενεργοῦ κατορθοῦται ἡ διάπλασις ἀνθρώπων ἐλευθέρων, δυναμένων νὰ χαράσσωσιν ἰδίαν ὁδόν, νὰ πραγματοποιῶσιν σκοποὺς τοὺς ὁποίους οἱ ἴδιοι αὐτοβούλως ἔθεσαν καὶ νὰ μετατρέπωσιν εἰς πράξεις τὰς προθέσεις τῶν.

Ἐρωτᾶται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ποία εἶναι ἡ θέσις τοῦ διδ(λ)ου εἰς τοιαύτην καὶ οὕτως ἐπιτελούμενην ἐργασίαν, ἐφ' ὅσον ἡ κυρία ἀρχὴ τῆς διδ(λ)ικῆς ἐργασίας ἐν τῷ Ν. Σχολείῳ εἶναι ἡ αὐτενεργία καὶ ἡ ἐλευθέρια συνεργασίας τῶν μαθητῶν.

Εἰς τὸ Νέον Σχολεῖον τὸ κέντρον τῆς ὅλης ἐργασίας δὲν ἀποτελεῖ πλέον ὁ διδ(λ)ος ὡς εἰς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ ὁ μαθητὴς, τὰ διαφέροντα καὶ αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ.

Ὁ διδ(λ)ος ἐν τῇ τοιαύτῃ διδακτικῇ ἐνεργείᾳ, παρίσταται ὡς ὁργανιστὴς καὶ, ρυθμιστὴς τῆς δημιουργικῆς ἐργασίας τῶν συνεργαζομένων μαθητῶν, ὁδηγὸς καὶ συμπαραστάτης αὐτῶν καὶ ἐπεμβαίνων μόνον ὅσας τούτο εἶναι ἐπ' ἀνάγκης καὶ μέχρι οὗ σημείου δὲν καταπιέζεται ἡ ἐλευθέρια πνευματικὴ ἐνέργεια αὐτῶν.

Ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ διδ(λ)ου δημιουργεῖ δι' αὐτὸν μεγαλυτέρας ἢ πρότερον ἀπαιτήσεις καὶ εὐθύναν.

Ἐν πρώτοις ἀπαιτεῖται ἔντασις τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας καὶ καταβολὴ κόπων ὑπὸ τοῦ διδ(λ)ου μεγαλυτέρων, παρὰ πρότερον.

Νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν ἐπεξεργαστέαν ὕλην καὶ νὰ κατέχῃ πλήρως τὰ διδασκόμενα.

Νὰ παρακολουθῇ τὴν συνεργαζομένην τάξιν καὶ νὰ ρυθμίσῃ τὴν πορείαν τῆς διδακτικῆς ἐργασίας.

Ἀπαιτεῖται ἐπίσης ἀδιάπτωτος ἔντασις τῆς προσοχῆς καὶ τῆς μνήμης αὐτοῦ εἰς τρόπον ὥστε ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν.

Νὰ ὑποβοηθῇ αὐτοὺς ὥστε νὰ ἐπαναφέρωσιν

εἰς τὴν συνειδησίαν τῶν τὸ ἐκάστοτε χρήσιμον κατὰ τὴν διδ(λ)ίαν.

Νὰ ἔχῃ εὐρείαν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιδύῃ πάντοτε τὰς ἀνακυπτούσας ἀπορίας τῶν μαθητῶν.

Νὰ γνωρίζῃ σαφῶς καὶ ἐπακριβῶς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ μαθητοῦ μὲ τὸν ἰδιαιτέρον αὐτῆς χρωματισμόν, τὸν φυσικὸν καὶ ἔμφυτον κόσμον καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἐξελισσόμενον βίον μὲ τὰς ἰδιορρυθμίας αὐτοῦ.

Νὰ εἶναι ἐνθουσιώδης καὶ νὰ ἐκδηλῶν τὴν πίστιν του ἐπὶ τὰ διδασκόμενα.

Νὰ ἔχῃ εὐρείαν ψυχολογικὴν καὶ Παιδαγωγικὴν μόρφωσιν καὶ διδακτικὴν κατάρτισιν εἰς τρόπον ὥστε, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ρυθμίσῃ τὴν ὅλην ἐργασίαν εἰς τρόπον ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ μὴ ἐκτρέπονται τοῦ θέματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνακαλύπτῃ τὰ διαφέροντα καὶ τὰς κλίσεις τῶν μαθητῶν του, τὰς ψυχικὰς διαφορὰς τὰς ὁποίας παρουσιάζουν οὗτοι, ἵνα ρυθμίσῃ ἀναλόγως τὸ ἔργον του.

Νὰ διαθέτῃ τὸ ἀπαιτούμενον κύρος, διότι τότε οἱ μαθηταὶ ἀκολουθοῦν αὐτὸν μὲ ἐμπιστοσύνην.

Καὶ τέλος πρέπει νὰ πληροῖ τὴν καρδίαν του ἀγάπῃ πρὸς τὸ ἔργον του καὶ τὸ παιδί, τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ ἐκδηλῶν κατὰ τὸν ἐναργέστερον τρόπον εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν.

★

Καὶ τώρα ὡς πρὸς τὰς διατυπωθεῖσας ἀποφάσεις.

Δὲν νομίζομεν ὅτι ἡ ὁργάνωσις καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν σχολείων μας, ὡς ἔχει σήμερον, ἀποτελεῖ κἄλυμα σοβαρὸν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ Νέου Σχολείου: Ἔργασία ἐποπτικὴ καὶ αὐτενεργός.

Ἡ γενέθλιος γῆ παρουσιάζει πληθὺν παντοίων ἀντικειμένων καὶ ποικίλιαν βίον, ἰδιορρυθμίων καὶ ὁμοιοτήτων.

Πάντα ταῦτα ἐπιθυμοῦν τὴν γνωριμίαν τῶν μετὰ τῶν μαθητῶν, καθ' ἣν διδάτῃν καὶ ἐξάγῃ τῇσιν καὶ ἐν οἷς συμπλέγμασιν παρουσιάζονται ἐν αὐτῇ.

Εἰς τὸν εὐσυνείδητον καὶ ἱκανὸν διδ(λ)ον δὲν μένει παρὰ νὰ ὑπάρξῃ ὡς μεσάζων.

Οἱ μαθηταὶ λοιπὸν πρὸ τῶν ἀντικειμένων ἢ τὰ ἀντικείμενα πρὸ τῶν μαθητῶν, παρατήρησις καὶ ἐπεξεργασία αὐτῶν δι' ὅλων τῶν αἰσθήσεων, κατασκευὴ ἢ διασκευή αὐτῶν.

Ἐκδρομαί, σχολικοὶ κήποι, ἐνυδρεῖα, ζωοτροφεία, μελισσοκομεῖον, φυσιολογικὰ συλλογαί, εἰ δυνατόν κατὰ βιολογικὴν ἐξέλιξιν, σχολικὰ μονεῖα, εἰκόνες, χάρται, ἀποκόμματα ἐφημερίδων, περιοδικῶν κλπ., δὲν εἶναι περιπτώσεις ἀνέφικτοι καὶ ἀπαιτοῦσαι ὑπερμέτρους δαπάνας διὰ τὸν ἱκανὸν διδ(λ)ον.

Ὁ διδ(λ)ος ἀρχικῶς ὀφείλει νὰ ὑποδεικνύῃ καὶ καθοδηγῇ τοὺς μαθητὰς του νὰ παρατηροῦν.

Ἡ ἐπεξεργασία τῶν παρατηρουμένων πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ὁμοιότητα καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀτομικότητα ἐκάστου, νὰ ἀπαιτῇ δὲ ἐν συνεχείᾳ ὁ διδ(λ)ος ἔκφρασιν αὐτῶν, διὰ λόγου προφορικοῦ

ή γραπτού, αριθμών, σχημάτων, κινήσεων ή την κατασκευήν αὐτῶν, ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων.

Ὁλη αὕτη ἡ ἐργασία θὰ διεξάγῃται ὑπὸ τῶν μαθητῶν μὲ καθοδηγητὴν καὶ συμπαραστάτην τὸν διδ(λ)ον.

Ὡς πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀτομικῶν διαφορῶντων:

Εἶναι ἀνέφικτος ἡ ἱκανοποίησις ὅλων τῶν ἀτομικῶν διαφορῶντων.

Τὸ κυρίαρχον διαφέρον τῆς τάξεως θὰ μᾶς ὁδηγῇ, ἰδίως κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος τῆς κοινῆς ἀσχολίας τῆς τάξεως.

Αὕτη ἀρχικῶς θὰ γίνεται ὑπὸ τοῦ διδ(λ)ου, ἔως ὅτου ἡ τάξις συνηθίσῃ ἐν ἐκλέγῃ μόνῃ τῆς τὰ θέματα τῆς κοινῆς ἀσχολίας.

Δὲν κινδυνεύομεν ἐκ τοῦ λόγου τούτου νὰ κατηγορηθῶμεν ὅτι καταπιέζομεν τὰ ἀτομικὰ διαφέροντα τῶν μαθητῶν καὶ δεσμεύομεν τὴν αὐτενέργειαν αὐτῶν.

Τὸ ἀντίθετον θὰ προήγῃ εἰς ἀναρχίαν ἐν τῇ τάξει, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ποῖος ἐγγυᾶται ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξουν ἐν τῇ τάξει τόσα θέματα πρὸς ἐπεξεργασίαν, ὅσα καὶ τὰ διαφέροντα, τόσα δὲ διαφέροντα, ὅσα καὶ οἱ μαθηταί; ἢ ποῖος ἐγγυᾶται ὅτι οἱ μαθηταί θὰ ἐκδηλώσουν διαφέρον διὰ γνώσεις καὶ δεξιότητας αἵτινες ἀπαιτοῦν ἰδιαίτερον καταπόνησιν, ὥς εἶναι αἱ διὰ τῆς Γραμματικῆς Ἀριθμητικῆς κλπ. ἀποκτώμενα;

Ὡς πρὸς τὴν ἄποψιν ὅτι, ἡ καθ' ὁμάδας ἐργασία παρουσιάζει τὸ μειονέκτημα τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν δυναμικώτερον μαθητὴν, μ' ὅλον ὅτι περὶ αὐτοῦ θὰ γίνῃ εὐρύτερον λόγος κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ ἐπομένου θέματος «ἡ θέσις τῶν Ἐκθέσεων εἰς τὸ Νέον Σχολεῖον», ἐν τούτοις ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω τοῦτο. Τὸ νέον σχολεῖον μεταξὺ τῶν τρόπων ἐργασίας δέχεται καὶ τὴν καθ' ὁμάδας τοιαύτην, χωρὶς νὰ φοβῇται ὅτι οἱ δυναμικώτεροι θὰ καταπιέζουν τὰ διαφέροντα καὶ τὴν βούλησιν τῶν ἀδυνατωτέρων.

Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπολύτως ὀρθόν, ὅλα τὰ παιδιὰ, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας, ἐπιδρῶν ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ δέχονται ἐπιδράσεις.

Τοῦτο εἶναι φυσικὸν φαινόμενον καὶ διὰ τὰ ἔμβρυα ὄντα βιολογικόν.

Διὰ τὸν λόγον τούτον, ἀλλὰ καὶ διότι τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ ἀντλή διδάγματα ὥς πρὸς τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα μαθήσεως, δέχεται τὴν καθ' ὁμάδας ἐργασίαν, χωρὶς νὰ παραλείπῃ τὸ κοινὸν θέμα ἀσχολίας ὁλοκλήρου τῆς τάξεως καὶ τὰς ἀτομικὰς ἐργασίας, αἵτινες κατ' ἀρχὴν ἀπορρέουν ἐκ τῶν ἐλευθέρων διαφορῶντων ἐκάστου τῶν μαθητῶν.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι καὶ ὑπὸ θέμα κοινῆς ἀσχολίας, ἡ ὁμαδικὴ τοιαύτης, δύνανται εὐχερῶς νὰ ἐξυπηρετηθῶσιν τὰ ἀτομικὰ διαφέροντα τῶν μαθητῶν, διότι δὲν εἶναι δυνατόν ποτέ, λεπτομέρεια ἔστω θέματος κοινῆς ἀσχολίας, νὰ μὴ διήγειρον τὸ ἰδιαίτερον διαφέρον μαθητοῦ τινός, τὸ Νέον Σχολεῖον ἐπειδὴ ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν, δι' οὗς λόγους ἐξετέθησαν, εἰς τὸ ἰδιαίτερον, τὸ ἀτομικὸν διαφέρον τοῦ κάθε ἐνὸς παιδιοῦ, ἔχει καθιερώσει ἅπαξ ἡ δις ἐν

ἀνάγκῃ τῆς ἐβδομάδος, τὰ λεγόμενα «ἐλεύθερα ἀπογεύματα» κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ μαθηταὶ ἀσχολοῦνται ἐλευθέρως μὲ ἀτομικὰς ἐργασίας πάσης φύσεως, ἀνακοινώσεις κλπ.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Ἀνακεφαλαιούμενες τὰς ἀνωτέρω ἀντιλήψεις, ὑποδεικνύομεν τὰ κάτωθι, ἵνα ἔχηται ταῦτα ὡς ὄψει, διὰ τὴν μεθοδικωτέραν καὶ ἀποδοτικωτέραν ἐνάσκησιν τοῦ ἔργου σας ἀπὸ τοῦ ἐπομένου σχολικοῦ ἔτους.

1) Τὸ Νέον Σχολεῖον, ὡς τὴν θεμελιωδεστέραν καὶ εὐρυτάτην βάσιν ἐφ' ἧς στηρίζεται τὸ ὁλοκλήρῳ του, ὡς γενικωτάτην ἀρχήν, θεωρεῖ τὴν ἐργασίαν, ὅχι μόνον κατὰ τὴν διδακτικὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἐν γένει σχολικὸν βίον, εἴτε αὕτη παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν μορφήν πνευματικῆς ἐνεργείας, εἴτε ὡς ἐνέργεια τῆς χειρὸς.

Ἐργασίαν ὅμως ἐποπτικὴν, αὐτενεργὸν καὶ διατελοῦσαν ἐν ἀπολύτῳ συσχετισμῷ καὶ συμμετρίᾳ πρὸς τὴν πνευματικὴν ὀριμότητα τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀτομικότητα τῶν μαθητῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ ἐν πλήρει συναρτήσει πρὸς τὸ φυσικὸν καὶ κοινωνικὸν περιέχον τῆς γενεθλίου μὲν Κῆς μέχρι τῆς Δ' τάξεως, πρὸς τὸ παγκόσμιον δὲ τοιοῦτον πέραν ταύτης, ἀφ' ἑτέρου.

Ἄλλωστε τοιοῦτον εἶδους διδακτικὴ ἐνέργεια στοιχοῖ ἀπολύτως καὶ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς 3μεροῦς πορείας.

Πρόσκτησις σχηματισμὸς ἐποπτείας — — Α

Ἐπεξεργασία = αὐτενέργεια

Πρόσκτησις = σχηματισμὸς ἐποπτείας

Ἐμπέδωσις = ἔξεικνίσις — κατασκευὴ

Πνευματικὴ ἐνέργεια

Ἐργασία

Ἐνέργεια χειρὸς

2) Τὸ Νέον Σχολεῖον, ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν τελειάν ψυχοφυσικὴν ἀνάπτυξιν τῶν τροφίμων, θέτει ὡς ἀρχὴν τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἐξέλιξιν ὅχι μόνον τῶν εἰσδεκτικῶν δυνάμεων τοῦ μαθητοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν δημιουργικῶν.

3) Τὸ Νέον Σχολεῖον θεωρεῖ ὡς βασικὴν παράγοντα πάσης διδακτικῆς ἐνεργείας τὸν μαθητὴν καὶ τὰ διαφέροντα αὐτοῦ. Ἡ ὕλη καὶ ὁ διδ(λ)ος θεωροῦνται παράγοντες δευτερευούσης σημασίας.

4) Τὸ Νέον Σχολεῖον χρησιμοποιεῖ τὰς γνώσεις ὡς μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν του.

5) Τὸ Νέον Σχολεῖον κατὰ πᾶσαν διδακτικὴν ἐνέργειαν καὶ εἰς τὸν ἐν γένει σχολικὸν βίον, ποιεῖται εὐρυτάτην χρῆσιν τῆς χειρὸς, διότι θεωρεῖ τὴν χεῖρα ὡς ὄργανον ἰσότητος πρὸς τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια τοιαύτα.

6) Ὡς τὸ κυριώτερον μέσον πάσης διδακτικῆς ἐνεργείας ἐν τῷ Ν. Σχολείῳ θεωρεῖται ἡ γοῦς.

7) Κύριος τρόπος διδακτικῆς ἐνεργείας ἐν τῷ Νέῳ Σχολείῳ εἶναι ἡ ἀσχολία τῆς συνεργαζομένης τάξεως μὲ κοινὸν θέμα, ἢ μὲ θέματα καθ' ὁμάδας, ὁριζόμενα ἀρχικῶς μὲν ὑπὸ τοῦ διδ(λ)ου, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τῶν μαθητῶν, εἰς οὗς ἐγκαταλείπεται πλουσιώτατον ἕδαφος πρὸς

ΠΑΡΑΔΟΣΙ Ἡ ΠΡΟΟΔΟΣ;

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΖΑ, Δ)λου

Σάλος πολὺς ἔχει γίνεαι τὸν τελευταῖο καιρὸ γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς παιδείας μας καὶ συχνὰ ἀπὸ πολλοὺς κρούεται ὁ κώδων τοῦ κινδύνου, ἐνῶ ἀπὸ ἄλλους ἐκφράζονται αἰσιόδοξες προβλέψεις, γὰρ τὴν βελτίωσιν τῆς.

Ἀπαισιόδοξοι εἶναι συνήθως ἐκεῖνοι, ποὺ μένουν προσκολλημένοι στὴν παράδοσιν, ἐκεῖνοι ποὺ κάθε προσδετικὴ κίνησι τὴν καταδικάζουν, προτοῦ διαπιστώσουν τὰ ἀποτελέσματά της. Ἀντιθέτως πολλὰ ὑπόσχονται οἱ ριζοσπαστικοί, ποὺ δραματίζονται καὶ φιλοδοξοῦν νὰ καταστήσουν τὴν παιδεία τέλεια, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ ἐλαττώματα ποὺ ἐπιδρῶν ἀρνητικὰ στὴ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν μας ἀφ' ἐνός, καὶ ποὺ προξενοῦν ἀνεπαρόνθωτα σοβαρὰς ἀνωμαλίας στὴν ψυχὴ ἢ στὸ σῶμα των, ἀφ' ἑτέρου.

Ἐκ πρώτης ὄψεως μᾶς φαίνεται πὼς οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ προσφέρουν τὴν σάνίδα τῆς σωτηρίας. Στὴν παραξάλη ποὺ δημιουργοῦν συνήθως, μὲ τυχὸν ἐπιφανειακὰ ἀποτελέσματα, μερι-

αὐτενέργειαν διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ σχεδίου ἐργασίας, τὸν καθορισμὸν τῆς πορείας τῆς ἐργασίας, τῆς ἐξευρέσεως τῶν μέσων καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐργασίας.

8) Τὸ Νέον σχολεῖον ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρειται διὰ τὴν ἐξυπνέτησιν τῶν ἀτομικῶν διαφορῶντων τῶν μαθητῶν. Πρὸς τοῦτο, πλὴν τῶν κατ' οἶκον ἀτομικῶν ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν, καθιεροῖ, ἅπαξ ἡ δις τῆς ἐβδομάδος, ἐλεύθερα ἀπογεύματα, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ μαθηταὶ ἀσχολοῦνται ἐλευθέρως μὲ ἀτομικὰς ἐργασίας, ἀνακοινώσεις κλπ.

9) Ὡς πρὸς τὴν ὕλην. Τὸ Νέον Σχολεῖον ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ ὕλη εἶναι πάντοτε σύμμετρος πρὸς τὴν πνευματικὴν ὀριμότητα τῶν μαθητῶν καὶ ἐξυπνέτη τὰ διαφέροντα αὐτῶν, λαμβάνεται δὲ μέχρι μὲν τῆς Δ' τάξεως ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιέχοντος, τῆς στενωτέρας ἀρχικῶς καὶ τῆς εὐρυτέρας βραδύτερον πατρίδος, πέραν δὲ ταύτης, εἰς τὴν Ε' καὶ Στ', παραλλήλως πρὸς τὴν ὕλην τοῦ φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιέχοντος τῆς πατρίδος, θὰ ἐρευγῶνται καὶ ἐξετάζονται καὶ περιπτώσεις γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, ἀναγόμεναι εἰς τὸ παγκόσμιον φυσικὸν καὶ ἀνθρωπίνον περιέχον.

10) Πρὸς τοῦτο ἕκαστον σχολεῖον διὰ νὰ θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ εἶναι πράγματι Νέον, δέον ὅπως:

α) Ἐκτελῇ συχνὰ, ὀλιγοώρους, ἢ ἡμερησίας, ἢ πολυήμερους προκειμένου περὶ ἀνωτέρων τάξεων, ἐκδρομὰς διὰ διδακτικὸς σκοποῦς, προκαθοριζομένους ὑπὸ τοῦ διδ(λ)ου.

β) Καλλιεργῇ ὅπωςδήποτε σχολικὸν κήπον καὶ γλάστρες.

γ) Ἰδρύσῃ ἐνυδρεῖον, ζωοτροφεῖον, μελισσοκομεῖον κλπ.

κὲς νεόβγαλτες θεωρίες δὲν πρέπει νὰ παρασυνῶμεθα ἀνεξέλεγκτα καὶ νὰ καταδικάζουμε ἀσυστητὴ συστήματα καὶ θεωρίες ποὺ μόρφωσαν γενεὲς ὁλόκληρες.

Χρήσιμη νομίζω, μιὰ ἀντικειμενικὴ ἐξέταση τῶν δεδομένων, ποὺ ἀφθονα μᾶς παρέχει ἡ πείρα καὶ ἡ Ἱστορία, προτοῦ καταλήξουμε σὲ συμπεράσματα.

Ἀναμφισβήτητο εἶναι πὼς ἡ παιδεία ἀκολουθεῖ σ' ὅλην τὴν πρόδο τὸν πολιτισμὸν, τοῦ ὁποῖου φυσικὰ ἀποτελεῖ τὸν σημαντικώτερον παράγοντα. Ἡ ἀλληλοεπίδρασις καὶ ἡ ἀλληλοεξάρτησις εἶναι καταφανὲς, ἀφοῦ παιδεία καὶ πολιτισμὸς, παρομοιάσθησαν, μὲ πολὺ ἐπιτυχία, σὰν τὶς δύο ὕψεις τοῦ ἰδίου νομίσματος.

Ἡ Ἱστορία μᾶς πληροφορεῖ πὼς ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι κατὰ τὸ σταθερὸν, διαρκῶς ἀλλάζει, συνεχῶς ἐξελισσεται. Οἱ διάφορες πολιτιστικὲς ἀξίες, ἐπιστημονικὲς, αἰσθητικὲς, ἐθνικὲς, ἠθικὲς, θρησκευτικὲς, οἰκονομικὲς κλπ. ποὺ

δ) Σχηματίζῃ φυσιογνωστικὰς συλλογὰς, κατὰ βιολογικὴν εἰ δυνατόν ἐξέλιξιν, ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων.

ε) Καταρτίζῃ σχολικὸν Μουσεῖον.

στ) Ὁργανώσῃ ἐργαστήρια χειροτεχνίας — πειραματικῆς κλπ.

ζ) Ἐξοπλισθῇ δι' ἐποπτικῶν μέσων χαρτῶν, εἰκόνων κλπ.

η) Ἰδρύσῃ Μαθητικὴν Βιβλιοθήκην καὶ πλουτίσῃ αὐτὴν μὲ λογοτεχνικὰ ἀναγνώσματα παιδικοῦ περιεχομένου, περιοδικὰ κλπ. καὶ

θ) Ὁργανώσῃ τὰς 3 ἀνωτέρας ἐπὶ τοῦ παρόντος τάξεις, εἰς αὐτοδιοικουμένην Μαθητικὴν Κοινότητα.

Ἡ πραγματοποίησις τῶν ἀνωτέρω, πλὴν τῶν ἐργαστηρίων, τινῶν ἐκ τῶν ἐποπτικῶν μέσων καὶ ἡ Μαθητικὴ Βιβλιοθήκη, δὲν συνεπάγεται δαπάνας καὶ πιστευόμεν ἀπολύτως ὅτι ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῆς περιφερείας μας, δύνανται νὰ ἐξασφαλίσουν τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, ἄνευ σοβαρῶν δυσκολιῶν.

Ὡς πρὸς τὸν διδ(λ)ον. Οὗτος ὀφείλει νὰ κατέχῃ τὰ διδασκόμενα καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ πίστιν πρὸς αὐτά.

Νὰ ἔχῃ ψυχολογικὴν μόρφωσιν διὰ νὰ ἀνακαλύπτῃ τὰς μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ φυσικῆς διαφορὰς. Νὰ διακρίνεται ἐπὶ δεξιότητάς καὶ ὀξυδερκείας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ρυθμίζῃ ἐνάστωτε ἀναλόγως τὸν ρόλον καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἐπεφθάσεως του εἰς τὴν συνεργαζομένην τάξιν, μέχρις οὗ σημείου δὲν θὰ καταπιέζεται ἡ αὐτενέργεια τῶν μαθητῶν. Κυρίως ὅμως νὰ διακατέχευται ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸ ἔργον του καὶ τοὺς μαθητάς του.

ΛΟΤΚΑΣ ΑΤΜΠΕΡΗΣ

αποτελούν και τα μορφωτικά αγαθά κάθε εποχής, δεν μένουν αμετάβλητες, υπόκεινται στην αλλαγή και αντικατάστασι. Έτσι παρατηρούμε πώς διάφορες κατά καιρούς είναι οι επιστημονικές και αισθητικές αντιλήψεις, οι εθνικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις, τα ήθη και ιδέες. Ασφαλώς ο άνθρωπος που έζησε κατά τον Μεσαίωνα με τις πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις της εποχής του, διέφερε αφάνταστα από τον αρχαίο Ρωμαίο και εκείνος που έζησε τον περασμένο μόλις αιώνα θα έμενε κατάπληκτος, θα νόμιζε πως βρίσκεται σε κόσμο άγνωστο, από την τεράστια μεταβολή που σημειώθηκε στην επιφάνεια της γης με την μηχανική εξέλιξη που είναι αποτέλεσμα του θετικιστικού πνεύματος, το οποίο τείνει να κυριαρχήσει σε κάθε έκδηλωση της ζωής.

Αφού λοιπόν τα πάντα μεταβάλλονται και μαζί μ' αυτά και τα μορφωτικά ιδεώδη, πώς είναι δυνατόν η παιδαγωγική επιστήμη να μείνει προσκολλημένη στην παράδοσι, χωρίς ν' ακολουθή το γενικό ρεύμα, αφού όπως πάρα πάνω διαπιστώσαμε είναι άμεσα συνδεδεμένη με την τύχη του πολιτισμού; Αυτό και μόνον αρκούν, για να μας δείξουν πώς η επιμονή των άρτηρωσκληρωτικών παραδοσιακών είναι μάταιη και συγχρόνως επικίνδυνη. Με το να εμποδίζουν κάθε πρόοδο στην παιδεία μας κάμουν σαν μερικές γριούλες, οι οποίες, ενώ η λαϊκή επιστήμη έχει φθάσει στο κατακόρυφο, με έγκλειρσεις στην καρδιά ή στο μάτι, αυτές προσπαθούν με γιαιτροσόφια και μαγιοβότανα να θεραπεύσουν ασθενείς.

Μ' αυτά όλα δεν θέλω να συστήσω τελεία αποκοπή απ' την παράδοσι γιατί αλλοίμονο, μια τέτοια ενέργεια θα εξήμαινε καταστροφή του όλου οικοδομήματος της αγωγής, που χρειάζεται χιλιάδες χρόνια, για να φθάσει εκεί που βρίσκεται σήμερα. Η παράδοσι αποτελεί το θεμέλιο της παιδείας μας και κατά συνέπειαν δεν μπορούμε ν' απομακρυνθούμε απ' αυτήν, χωρίς να βλάψουμε επικίνδυνα όσα μέχρι σήμερα έχουμε επιτύχει. Θα βασίζομεθα πάντα στα σπουδαία διδάγματα του Έλληνικού πνεύματος, θα δίνουμε κατεύθυνσι ανθρωπιστική στην μόρφωσι των παιδιών μας, χωρίς όμως ή δέμεναι να φθάνι σε τέτοιο βαθμό, ώστε σαν τα αλογα στο μαγγανοπήγαδο, με παρωπίδες στα μάτια να βαδίζουμε στο χαλαγμένο δρόμο, μη τολμώντας να λοξοδρομήσουμε ούτε σπιθαμή, με σκοπό να προσαρμόσουμε την επιστήμη μας στις σύγχρονες απαιτήσεις της ζωής. Κάθε πρόοδος έφ' όσον από πειραματισμούς μακροχρόνιους αποδεικνύεται όρθη θα ήτο έγκλημα αν την απορρίπταμε.

Πολλοί κατακρίνουν κάθε δανεισμό από ξένες χώρες, που στον τομέα αυτό έχουν επιτελέσει εξαιρετική πρόοδο, όπως είναι οι χώρες της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης ή οι Ήνωμ. Πολιτείες της Αμερικής. Ισχυρίζονται πως η παιδεία είναι: «φυτόν ενπαθές και δεν ακμάζει μεταφυτεύμενον εις ξένα έδάφη».

Βέβαια κάτι παρόμοιο θα συνέβαινε εάν επρό-

κειτο να το μεταφύτουμε από το έδαφος της Ευρώπης σε έδαφος της Κεντρ. Αφρικής ή αντίθετως. Έγώ δεν βλέπω να υπάρχει τόσο μεγάλη διαφορά μεταξύ ήμων και των άλλων Ευρωπαίων λαών, ώστε να αποτελέσει φραγμόν και να μās εμποδίσει να δεχθούμε τās προόδους εκείνων. Μάλιστα όσον άφορά τις πνευματικές αξίες, στενή είναι ή συγγένειά μας με τούς Ευρωπαίους, αφού όπως διαπιστώνει ο W. Jäger: «Οι ευρωπαίοι λαοί προσανατολίζονται προς ένα πνεύμα που έχει την πηγή του μεγάλη πατρίδα στο πνεύμα των αρχαίων Έλλήνων».

Στο σύγχρονο Ευρωπαϊκό πνεύμα κατά τον Tröltsch διασταυρώνται: α) ή Έλληνική αρχαιότητα (Έλλ. πνεύμα), β) ο Χριστιανισμός (χριστιαν. πνεύμα) και γ) ο νεώτερος θετικισμός (θετικιστ. πνεύμα). Ο Ισχυρισμός που στέκει κάπως είναι ότι δεν μπορούμε να μιμηθούμε την πολυδάπανη τεχνική εκπαίδευσι των πλουσίων χωρών. Αυτό όμως δεν είναι αρκετό, για να απομονωθούμε εντελώς και να αποξεωθούμε από τα αγαθά που μās προσφέρει ο δυτικός πολιτισμός, ανταποδίδοντας εις το έλαχιστον εκείνα που δανείστηκε από τούς μεγάλους μας προγόνους.

Έξ άλλου ή το θέλουμε είτε όχι ή επίδρασι των ξένων λαών, ιδίως των Ισχυροτέρων, σε μια χώρα, είναι αναπόφευκτη σήμερα με τα τεράστια μέσα συγκοινωνίας, με την ανάπτυξη του τουρισμού, με τις ποικίλες κινηματογραφικές ταινίες ή με την κυκλοφορία των ξενογλώσσων εφημερίδων και περιοδικών και γενικά των εντύπων, που συνεχώς αυξάνει.

Το ζήτημα λοιπόν δεν είναι αν θα πρέπει να δεχόμεθα τα φώτα των ξένων αλλά ποιά και πώς θα τα δεχθούμε. Δικαιολογώ στο σημείο αυτό τούς φόβους των παραδοσιακών, οι όποιοι βλέπουν τον κίνδυνο να προέρχεται από «το συνονθύλευμα αυτό των ξενοτρόπων ιδεών, μεθόδων και συστημάτων». Κάθε παιδαγωγός που βγαίνει για λίγο έξω από τα σύνορα της Πατρίδος μας, όταν επιστρέφει φέρει μαζί του και μια νέα μέθοδο, ένα νέο σύστημα, μια καινοτομία τέλος πάντων, που είδε να εφαρμόζεται στη χώρα που έπεσε κέφθη.

Η κίνησι αυτή είναι βέβαια δείγμα φιλοτίμων προσπαθειών και αποσκοπεί στην αναγέννησι της παιδείας μας, καταντά όμως δίκοπο μαχαίρι όταν κάθε τι το νέο ορίζεται στην πράξι άβασάνιστα χωρίς να προηγηθούν συστηματικοί και μακροχρόνιοι πειραματισμοί, ώστε ν' αποδεχθί ή πραγματική του αξία.

Απαραίτητος λοιπόν είναι ο αυστηρός έλεγχος κάθε νέας μεθόδου ή συστήματος και ή προσρμογή των στην ελληνική πραγματικότητα.

Οι όπαδοι της παραδόσεως κατηγορούν ως τελείως άνευθύνους γι' αυτήν την άβεβαιότητα στην παιδεία ή μάλλον την άμεθοδία όπως τη χαρακτηρίζουν, τούς προοδευτικούς παιδαγωγούς, τούς όποιους δεν διστάζουν να αποκαλέ-

ΤΟ ΖΗΛΙΑΡΙΚΟ ΠΑΙΔΙ

Του κ. Ι. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ, Πτυχιούχου τών Παιδαγωγικών Πανεπ. Έδιμβούργου

Υπάρχουν παιδιά ή ζωή των όποιων χρωματίζεται από συναίσθημα ζηλοτυπίας και μνησικακίας, άνεξάρτητα αν τούτο είναι ή όχι αντιληπτόν από τούς μεγάλους. Πρέπει να παραδεχθούμε ότι έφόσον υπάρχει ένα τέτοιο συναίσθημα, υπάρχουν και τα αίτια που το προκαλούν. Έτσι είναι προτιμότερο να αναζητούνται πάντοτε τα αίτια της ζηλοτυπίας παρά να επικρίνεται ή τιμωρήτι το παιδί για το συναίσθημά του τούτο. Για να αντιληφθί κανείς πόσο βαθιά ριζωμένο μπορεί να είναι το συναίσθημα της ζηλοτυπίας, είναι άπαραίτητο κατά πόσον τα παιδιά εξουσιάζονται και εξαρτώνται από τούς γονείς των και πόσο βαθειά προσκολλημένα είναι σ' αυτούς. Για το μικρό παιδί, οι λέξεις «έμένω» και «δικό μου» είναι όλο ό,τι το ενδιαφέρει, ώστε ή μοίρασιά μ' άλλα άτομα να τού είναι δυσκολώτατη και του δημιουργή δυσχέρειες. Το να μοίρασι το παιδί την στοργή των γονέων του μ' άλλα άτομα—άσχετα αν τα τελευταία είναι αδελφια του—είναι σ' αυτό μεγάλο τραύμα, διότι στο παιδί άρέσει να διατηρή το μονοπώλιο της στοργής και αγάπης των γονέων του. Υπάρχουν άναγκαστικά περιστάσεις ό-

σων «επαναστάτες», «κομπορήμονες» και «ύβριστές»¹.

Οι χαρακτηρισμοί αυτοί νομίζω πως είναι άδικοι για ένα μεγάλο μέρος, τουλάχιστον, από τούς προοδευτικούς παιδαγωγούς μας, οι όποιοι αποδεδειγμένα πολλά προσφέρουν στην εξέλιξι της Έλληνικής παιδείας.

Εκείνο που χρειάζεται σήμερα ή παιδεία μας, κατά την ταπεινή μου γνώμη, δεν είναι ούτε ή παράδοσι, ούτε ή ριζοσπαστική πρόοδος, ή όποια, πολύ σωστά, κατηγορήθη ως άμεθοδία. Ένας συντηρητικός συγκερασμός των δύο άπόψεων θα είναι πολύ αποτελεσματικός. Ούτε στη μιá ν' αφοσιωθούμε δουλικά, ούτε την άλλη ν' ακολουθούμε σι' ακροβατικά της βαδίσματα. Και τα δύο κρύβουν τον κίνδυνο στη μονομέρειά των.

Ας δολέψουμε λοιπόν όπως ή μέλισσα: Θα πάρουμε το νέκταρ από την παράδοσι, θα ξεδιαλέξουμε και τούς γλυκούς χυμούς των νέων συστημάτων και θα φτιάξουμε το μέλι, τη νέα παιδεία μας, που δεν θα μοιάζει με την παλιά, με τα γνωστά μειονεκτήματά της, ούτε θα έχει εκείνο το ξενικό χρώμα, που πλην των άλλων και τη φιλοτιμία μας ερεθίζει.

ΓΕΩΡΓ. ΚΑΖΑΣ

1. Π. Κοροντζής: Έπιστ. Βήμα του Διδ. Τεύχος 3—4) 1957.

που το παιδί αισθάνεται ότι κάποιο άλλο άτομο έφελκύει περισσότερον απ' αυτό την προσοχή και έπιδοκμασία των γονέων του, συνεπεία δε τούτου είναι να διαποτίζεται εύκολα από το συναίσθημα της ζηλοτυπίας.

Έχει επιστημονικά καταδειχθί ότι το πρωτότοκο παιδί σε κάθε οικογένεια υποφέρει περισσότερο από κάθε άλλο από το πάθος της ζηλοτυπίας. Το παιδί που έπι δύο, τρία ή και περισσότερα έτη, ως το μόνο παιδί στην οικογένεια, έπιόλαυν αποκλειστικά της προσοχής και αγάπης των γονέων και των άλλων οίκειων (παππού, γιαγιάς κλπ.), δύσκολα αποδέχεται τον νεογέννητον αδελφόν ή αδελφή του και άργα ή γρήγορα καταλαμβάνεται από συναίσθημα ζηλοτυπίας και μνησικακίας. Πολλά εξαρτώνται από την κατάλληλη ψυχολογική προπαρασκευή του παιδιού, όσον άφορά την γέννησι του αδελφού του. Τούτο υποβοηθεί το παιδί στην εύκολώτερη αποδοχή της νέας καταστάσεως. Το νεογέννητον, ως γνωστόν, έφελκύει την προσοχή και φροντίδα της μητέρας έπι πολλές καθημερινές ώρες, το μικρό δε παιδί έρμηνεύει τούτο ως μετάθεσι της αγάπης της μητέρας του στο νεογέννητον. Άλλοτε, το συναίσθημα της ζηλοτυπίας δεν είναι από την αρχήν έκδηλον, έφόσον χρόνον το νεογέννητο παραμένει άδύναμο και σε πλήρη άδρανεα και έφόσον μάλιστα το μεγαλύτερο παιδί εξοικειούται στην σκέψιν ότι ο νεογέννητος αδελφός είναι τόσο δικός του όσο και οι γονείς του. Δυσκολίες και προβλήματα αρχίζουν να παρουσιάζονται μόνον όταν το νεογέννητο γίνι ικανό να στρατουλίξη και περπατή, γενόμενος έτσι καταφανέστερος αντίζήλος του. Λογικόν άκόμη είναι το συναίσθημα της ζηλοτυπίας να άναφάνεται πιθανώτερα στην περίπτωσι που και τα δύο παιδιά είναι του αυτού φύλου, δηλ. άγόρια ή κορίτσια.

Η γέννησις του τρίτου παιδιού δεν προκαλεί τέτοια ψυχική διαταραχή στα δύο πρώτα αδελφία του, διότι έχουν ήδη συνηθίσει στην ιδέα της μοίρασιάς με την κατάλληλη μάλιστα συμπεριφορά των γονέων άπέναντί των αισθάνονται συχνά χαρά και υπερηφάνεια για την γέννησι του νέου αδελφού των. Οι γονείς πρέπει να προσκαλούν τα μεγαλύτερα παιδιά των να βοηθούν στις περιποιήσεις του νεογέννητου, έφόσον βέβαια έπιθυμούν τούτο και τα ίδια τα παιδιά. Η περιποίησης του νηπίου με την βία, χωρίς την θέλησί των, είναι τόσοσν έπιζημία όσο και ή παροχή καταλλήλων εύκαιρίων για περιποίησης. Ο έξαναγκασμός αυξάνει πολύ το συναίσθημα της ζηλοτυπίας. Κάθε

καὶ ἂν ὁ ἀδικήσας ποιῇ τῆς συνειδήσεως.

Ἀναφαίνεται τώρα ἐν συνεχείᾳ τὸ πρόβλημα τῆς ἀξιολογικῆς διαβαθμίσεως τῶν ποινῶν. Εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἐμφανίζεται ὡς βοηθὸς ἡ ἀρχὴ τῆς ἀντιροπήσεως, καθ' ἣν τὰ ἀμοιβαίως συναρτώμενα στοιχεῖα τείνουν πρὸς ἓν εἶδος ἰσορροπίας ἢ ἀντιστοιχίας. Δυναμίει τῆς ἀντιστοιχίας δυνάμεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἀξίαν ἐνὸς στοιχείου (ἐνταῦθα τῶν ποινῶν) νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς τιμὰς τῶν στοιχείων ἐκείνων, μεθ' ὧν τοῦτο συναρτᾶται καὶ ἐκ τούτων τῶν τιμῶν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς πλέον εὐαναγνώστους. Τοιαῦτα στοιχεῖα μεταξύ ἄλλων εἶναι τὰ ἀδικήματα, αἱ γνώσεις καὶ ἡ εὐθυκρισία τοῦ τιμωροῦ, τὰ στάδια τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ἃ ἐμφανίζονται τὰ εἶδη τῶν ποινῶν καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ τιμωροῦ πρὸς τὸν τιμωρούμενον.

Βάσει αὐτῶν τῶν στοιχείων θὰ διαβαθμίσωμεν ἀξιολογικῶς τὰς ποινὰς καὶ θὰ ἴδωμεν ἴσως μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι τοῦ ἐνὸς στοιχείου αὐξανόμενου ὑποῦνται καὶ ἱτὰ ἄλλα διὰ νὰ σχηματίσιν ὁμάδας στοιχείων διαρκῶς ἀνωτέρας κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τεινύσας πρὸς τὸ θετικὸν ἄπειρον.

Ἐχόντες ὥς βάσιν τὰ ἀδικήματα, τὰ ὁποῖα δυνατὸν καὶ πιθανότερον νὰ ἐπιφέρουν αἱ ποιναί, διαβαθμίζομεν ταύτας κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἀνιούσαν ἀξιολογικῶς κλίμακα: 1. Ποινὰ ἐκδίκησεως. 2. Νομικαὶ ποιναί. 3. Ποινὰ παιδαγωγικὴ καὶ 4. Ποινὰ συνειδήσεως. Προφανῶς αἱ ποινὰ τῆς ἐκδίκησεως εἶναι αἱ πλέον ἐπικίνδυναι, διότι λαμβάνουσαι συνήθως τιμὴν μεγαλύτεραν ἐκείνης τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος τείνουν νὰ ὑψώσουν τὴν στάθμην τῶν ἀδικημάτων βάσει τῆς ρηθείσης ἀρχῆς. Αἱ ποινὰ τῶν δικαστηρίων ἀντιστοιχοῦσαι συνήθως πρὸς τὰ τιμωρούμενα ἐγκλήματα γίνονται πρόξενοι ὀλιγωτέρων ἀδικημάτων ἀπὸ ὅσα προκαλεῖ ἡ αὐτοδικία. Ἐν συνεχείᾳ αἱ παιδαγωγικαὶ καὶ ποινὰ κατὰ τὰς προσδοκίας μας τούλαχιστον δέον νὰ μειώσουν ἀκόμη τὰ ἀδικήματα εὐρισκόμενα εἰς ἐπίπεδον χαμηλότερον τοῦ ὕψους τοῦ ἀδικήματος καὶ τέλος αἱ τῆς συνειδήσεως ποιναί, αἱ εὐγενέστεραι τῶν ποινῶν προφανῶς ἐλάχιστα ἢ καὶ οὐδὲν ἀδικήμα προκαλοῦν.

Τὴν αὐτὴν διαβάθμισιν τῆς ὥς ἄνω ἀξιολογικῆς κλίμακος τῶν ποινῶν ὑποδηλοῖ καὶ τὸ στοιχεῖον τῆς γνώσεως τῶν συνθηκῶν τοῦ διαπραχθέντος ἀδικήματος, τὸ ὁποῖον στοιχεῖον ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν τιμωρὸν.

Κατὰ τὸ στοιχεῖον τοῦτο αἱ χειρότεραι ποινὰ εἶναι τῆς ἐκδίκησεως, διότι ἐνταῦθα ὁ τιμωρὸν ἐλαχίστην ἢ καὶ ὀλίγην γνώσιν καὶ ἐκτίμησιν ἔχει τοῦ εἰς ὄρατος τὸν διαπραχθέντος ἀδικήματος ὡς καὶ τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς ὁ ἀδικήσας εὐρέθη. Ἐν τῷ ποινικῷ δικαστηρίῳ ὅμως καταβάλλεται προσπάθεια ἐπιγνώσεως τῆς καταστάσεως καὶ ἐντεῦθεν καὶ αἱ ποινὰς ἀς συνήθως τοῦτο ἐπιβάλλει εἶναι καλύτεραι ἐκείνων τῆς αὐτοδικίας. Αἱ παιδαγωγικαὶ ποι-

ναὶ συναρτῶνται μετ' ἐπιπλέον φῶς γνώσεως τῆς ψυχολογίας τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς οὗτος παρενόησε καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν μεγαλύτεραν ἀξίαν τῆς ἀξίας τῶν προηγουμένων ποινῶν. Αἱ ποινὰ τέλος τῆς συνειδήσεως ἀποδεικνύουν ὅτι ἐντὸς τοῦ τιμωρούμενου, ὅστις εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ τιμωρὸς, ἔχει λάμψει τὸ φῶς τῆς αὐτογνωσίας ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς πλήρους γνώσεως τῶν συνθηκῶν τοῦ ἀδικήματος ἀφ' ἑτέρου. Ἐπομένως καὶ διὰ τοῦ στοιχείου τῆς γνώσεως ἐπιβεβαιούται τὸ γνήσιον τῆς ὥς ἄνω ἀξιολογικῆς κλίμακος τῶν ποινῶν.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ στοιχεῖον τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως, ἵνα διατιμῶντες τοῦτο εἰς τὰς συναρτήσεις τῶν τεσσάρων εἰδῶν τῶν ποινῶν διαβαθμίσωμεν ταύτας ἀξιολογικῶς.

Ἄς λάβωμεν ὡς βάσιν, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὴν ἱστορικὴν τῆς ἐξέλιξιν χωράσει ἀνιούσαν ἀξιολογικὴν γραμμὴν παρ' ὅλας τὰς ὁμολογουμένως παρατηρούμενας διακυμάνσεις καὶ ταλαντεύσεις τῆς γραμμῆς ταύτης, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ κρίνωμεν τὰ διάφορα εἶδη τῶν ποινῶν ὡς ἀνώτερα ἢ κατώτερα ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ταῦτα παρουσιάσθησαν. Οὕτω κατώτεραι ποινὰ δέον νὰ θεωρηθῶσιν αἱ ποινὰ τῆς ἐκδίκησεως, διότι αὐταὶ ἦσαν αἱ ποινὰ τῆς πρωτογόνου κοινωνίας. Αἱ νομικαὶ καὶ ποινὰ εἶναι ἀνώτεροι τῶν προηγουμένων, διότι παρουσιάσθησαν ἀργότερον μετ' ἐκπλήξεως τοῦ ἀρχηγοῦς τῆς οἰκογενείας ἢ τῆς φυλῆς ἢ τοῦ κράτους. Βεβαίως ἐν εἶδος ἐνστικτώδους δικαστικῆς ποινῆς ἐπεβάλλετο καὶ εἰς τοὺς πρωτογόνους, δεδομένου ὅτι ἀνευρίσκομεν τοιαύτην καὶ εἰς τινὰ τῶν ζώων.

Μετὰ ἀπὸ τὰς νομικὰς ποινὰς ἐμφανίζονται αἱ ποινὰ ἐκ μέρους τῶν παιδαγωγῶν καὶ συνεπῶς δέον νὰ εἶναι αὐταὶ ἀνώτεροι τῶν προηγουμένων. Τέλος αἱ ποινὰ τῆς συνειδήσεως ἐνεφανίσθησαν πολὺ ἀργότερον καίτοι αἱ ρίζαι τῶν προχωρῶν μέχρι καὶ τοῦ ἀπώτατου παρελθόντος. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ μέγας παιδαγωγός, οὐδεμίαν ποινὴν ἐπέβαλεν πλὴν ἐκείνης τοῦ διδακτικοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς συνειδήσεως. Ὡς γνωστόν, εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν τὸν προδότην ἐπέταξε διὰ τῆς ὑποχωρητικότητος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας του νὰ ἀναπτύξῃ τὴν φοδερὰν ποινὴν τῆς συνειδήσεως.

Ἀκολουθοῦσα λοιπὸν ἡ ἀνθρωπότης ἀνιούσαν γραμμὴν ἐξελίξεως δίδει ἐκάστοτε εἶδη ποινῶν κυκλικῶς συναρτώμενα μετ' ἐπὶ τὴν πρόδον τῆς καὶ βαθμολογούμενα ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ πολιτισμοῦ τῆς.

Τὴν αὐτὴν ἀξιολογικὴν ἱεραρχίαν τῶν ποινῶν ἀνευρίσκομεν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ στοιχεῖον τῆς ἀγάπης, τὸ ὁποῖον ὅταν φέρῃ μικρὰς τιμὰς καλεῖται μίσος. (*) Βάσει τοῦ στοιχείου τούτου τῆς ἀγάπης ἡ χειρότερα τῶν

(*) Περί τῆς σχέσεως τῶν ἀντιθέτων στοιχείων ἀγάπη - μίσος, υγεία - ἀσθένεια, τόλμη - δειλία κλπ. βλ. Μ. Πιτσούν, ἡ θεωρία τῆς Κυκλικῆς Συναρτήσεως—1957, σελ. 26 ὑποσ. 1.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Τῆς Δ)δος ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΣ ΣΟΦΗ, Νηπιαγωγοῦ

Οἱ ἐπιστῆμες προοδεύσαν πολὺ σήμερα, σήμερα ποὺ λέγεται 20ος αἰὼν. Οἱ ἐφευρέσεις, οἱ ἀνακαλύψεις, οἱ τέχνες παίρνουν παράλληλη σειρὰ μετ' ἐξελίξεως. Ἄν ἀρχίσωμε ἀπὸ τὸν πρωτόγονο ἄνθρωπο θὰ νοιώσωμε βαθεῖα τὴν ριζικὴν μεταβολὴν του. Ἐνα ἄγριο τριαντάφυλλο ἔγινε ἡμερὸς καὶ αὐτὸ τὸ ἡμερὸς ἔδωσε διάφορες ἀποχρώσεις. Μόνος του ὁ ἄνθρωπος μετ' ἐξελίξεως τὴν πεῖρα, μετ' ἐξελίξεως τὴν ἀνάγκη κατάρθωσε νὰ ἐξελιχθῇ. Ὅλα ἡ πεῖρα τὰ διδάσκει καὶ ἂν λοιπὸν καὶ γὰρ μιὰ Νηπιαγωγὸς τῆς Β. Προνοίας δὲν ἐδιδάχθη τὰ στοιχειώδη γιὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Νηπιαγωγείου καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν νηπίων, ἐν τούτοις ὅμως εἴμαι εἰς θέσιν νὰ γράψω ὡρισμένα γιὰ τὴν ψυχολογία τοῦ νηπίου καὶ τὴν διαπαιδαγώγησίν του. Μετ' ἐπιείκεια ἐλπίζω νὰ κριθῶ ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους μου γιὰ τὴν καταφανῆ προσπάθειάν μου—καὶ τὴν—ἀδεξιότητά μου. Προφυλάσσομαι πίσω ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὰ χεί-

ποινῶν εἶναι ἡ ἐκδίκησις, διότι αὕτη συναρτᾶται μετ' ἐπὶ μίσος. Κατόπιν ἔρχεται ἡ δικαστικὴ ποινὴ μετ' ἐπὶ ἀπλὴ καὶ σχεδὸν ψυχρὰν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ τοῦ παιδαγωγοῦ μετ' ἐπὶ παιδαγωγούσαν ἀγάπην. Οὕτω καὶ ἡ βαθμολογία τῆς ἀγάπης ταυτίζεται μετ' ἐπὶ βαθμολογίαν τῆς ποινῆς μετ' ἐπὶ συνδέεται. Αὐξανόμενης τῆς ἀγάπης δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ καὶ ἡ ποινὴ νὰ ἀνέχεται κατὰ τὴν ἀξίαν της. Αἱ ποινὰ τῆς συνειδήσεως εἶναι αἱ ἀνώτεροι, διότι τιμωρὸς ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἴδιο τὸ τιμωρούμενον Ἐγώ, τὸ ὁποῖον αὐτοτιμωρεῖται καὶ αὐτοαγαπᾶται.

Ἐπίσης καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς νηφαλιότητος, τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς εὐθυκρισίας δύνανται νὰ διατιμῶσιν τὰς διαφόρους ποινὰς. Πράγματι ὅσον ἰσχυρότερα καὶ νηφαλιώτερα εἶναι ἡ κρίσις τοῦ τιμωρούμενου τόσο καὶ ἀνώτερα εἶναι καὶ ἡ ποινὴ. Ἡ ποινὴ τῆς ἐκδίκησεως εἶναι σχεδὸν τυφλὴ λόγῳ τῆς ἐμπαθείας τοῦ αὐτοδικοῦντος, ἡ κρίσις συνήθως τοῦ δικαστοῦ δεσμεύεται ἀπὸ τὸν νόμον, ἐνῶ ἡ τοῦ παιδαγωγοῦ δέον νὰ εἶναι ἡ πλέον ἐλευθέρα, νηφάλιος καὶ ἀγρυπνὸς κρίσις. Ἡ ποινὴ τέλος τῆς συνειδήσεως προϋποθέτει ἀνεπτυγμένον τὸ ἡθικὸν κριτήριον τοῦ ἀνθρώπου.

Οὕτω ἐν συμπεράσματι, λαβόντες ὑπ' ὄψιν διάφορα στοιχεῖα κυκλικῶς συναρτώμενα μετ' ἐπὶ τέσσαρα εἶδη τῶν ποινῶν ἐπεβεβαιώσαμε ἀπὸ διαφόρους ἀπόψεις τὸ γνήσιον μιᾶς ἀξιολογικῆς κλίμακος αὐτῶν, ἡ ὁποία ἀνερχομένη ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν πρὸς τὴν δικαστικὴν καὶ ἀπὸ τὴν δικαστικὴν πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν καταλήγει εἰς τὴν εὐγενεστάτην τῶν ποινῶν, τὴν ποινὴν τῆς συνειδήσεως, ἐνῶ παραλλήλως καὶ

λη σοφῶν παιδαγωγῶν καὶ ψυχολόγων, κανεὶς δὲν μπόρεσε νὰ εἰσχωρήσῃ στὰ βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ καθεὶ ἡλικίας διότι εἶναι ἀνεξινίαστη ἡ ψυχὴ του, εἶναι ἄγνωστο σὲ μᾶς γιὰ τὴν δὲν ἀντιλαμβανόμεθα τὴν νοοτροπία του. Συχνὰ παρεξηγοῦμε τὴν ἐκφράσειν τοῦ προσώπου, τὰ λόγια του, τὴν κινήσειν του. Παίρνοντας θάρρος γράφω κείνο ποῦ μοῦ δίδαξεν ἡ πεῖρα ἐνάμισον χρόνον σὲ συστηματικὸ Νηπιαγωγεῖο. Θὰ προσπαθῶ ν' ἀνταποκριθῶ εἰς ἀπαιτήσεις τῶν προϊσταμένων μου ἐκθέτοντας ὅσο μπορῶ καλύτερον τὴν ἀνάγκη τοῦ νηπίου.

Δὲν χρειάζεται μόνο ξηλὸς, ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση ἀπὸ μέρος τῆς Νηπιαγωγοῦ ἀλλὰ καθημερινὴ παρατήρησις. Πρῶτον ἀπὸ ὅλα πρέπει νὰ γνωρίσωμε τὸ ὕλικο ποῦ θὰ πλάσωμε στὰ χεῖράς μας. Ἄς γίνωμε καὶ μεῖς οἱ Νηπιαγωγοὶ ἓνα συνομήλικον παιδί τῶν νηπίων καὶ ἃς βαδίζωμε δίπλα του σταθερά. Τότε ἡ ψυχὴ μας θὰ δυνήθῃ νὰ νοιώσῃ τὸ παιδί αὐτὸ καὶ νὰ τὸ βοηθήσῃ

ἀντιστοίχως τὰ ἀδικήματα διαρκῶς ἐλαττοῦνται.

Προσεκτικὴ παρατήρησις ἐπὶ τῆς ἀξιολογικῆς ἐν λόγῳ κλίμακος τῶν ποινῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν εἰς ἐκάστην βαθμίδα τούτων συναρτωμένων στοιχείων πείθει ὅτι βελτιούμενων ποιοτικῶς τῶν ποινῶν ποσοτικῶς αὐταὶ διαρκῶς μειοῦνται, ἵνα ποσοτικῶς μειωθῶν καὶ τὰ ἀδικήματα. Ἡ μείωσις οὕτω τῶν ποινῶν συντελεῖται διὰ τῆς ποιοτικῆς βελτιώσεως αὐτῶν.

Ἐπιμένοντες εἰς τὸν λογισμὸν τῆς ἀνωτέρω ἀξιολογίσεως τῶν ποινῶν ἵνα προκαλέσωμεν μερικὰ ἐρεθίσματα αὐτοκριτικῆς εἰς τὸν διδασκαλὸν πρὶν οὗτος προδῇ εἰς τὴν ἐπιβολὴν ποινῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα δέον αἱ ποινὰ νὰ μὴ φέρουν ἀδικήματα μεγαλύτερα τῶν τιμωρούμενων ἀδικημάτων, νὰ προϋποθέτουν γνώσιν τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τοῦ κατηγορουμένου μαθητοῦ καὶ τῶν περιστάσεων τοῦ ἀδικήματος, εὐθυκρισίαν καὶ ἡρεμίαν τοῦ παιδαγωγοῦ, νὰ εἶναι πολιτισμένοι καὶ νὰ προκύπτουν ἀπὸ καλῶς ἐκτελεσμένην καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ παιδί, νὰ εὐρίσκονται δηλ. μακρὰν ἀπὸ τὴν ψυχρότητα τοῦ δικαστοῦ, πολὺ δὲ μακρύτερον ἀπὸ ἐκείνας τὰς ποινὰς αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἔστω καὶ μικρὰν συγγένειαν μετ' ἐπὶ ἐκδίκησιν. Ὁ παιδαγωγός πρέπει νὰ ἴσταται ὑπεράνω καὶ πέραν πάσης προσωπικῆς ἀντιδικίας μετ' ἐπὶ μαθητὴν καὶ νὰ μὴ ξεχνᾷ, ὅτι ἡ εὐγενεστάτη τῶν ποινῶν εἶναι ἡ ποινὴ τῆς συνειδήσεως.

Εἰς ἐπόμενα ἄρθρα μας θὰ ἐξετάσωμεν χωρισμένως ἕκαστον εἶδος τῶν ὡς ἄνω ποινῶν ἐν ἀναφορᾷ πάντοτε πρὸς τὰς ἐπιβλητέας ἐν τῷ σχολείῳ ποινὰς καὶ θὰ διερευνήσωμε πλείστας ὅσας πρακτικὰς λεπτομερείας τούτων μετ' ἐπὶ βοήθειαν τῆς ρηθείσης θεωρίας.

να διαπλάση την ψυχή του, ν' αποκτήσει οντότητα, και πίστη στον εαυτόν του. Για την πιθανή επιτυχία του σκοπού της Νηπιαγωγού χρειάζεται να γνωρίζει την προσπάθεια που θα καταβάλει και ποιός ο σκοπός εις τον όποιον θα αποβλέπει ή προσπάθεια αυτή. Απαιτείται από την Νηπιαγωγόν να δώσει εις τον άνθρωπο κατά το στάδιο της ανάπτυξεως τα πνευματικά και ήθικα εφόδια για την αντιμετώπιση της μελλούσης ζωής. Να είναι προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει κάθε ένα παιδί χωριστά γιατί κάθε παιδί είναι κι' ένα πρόβλημα. "Ας μην απογοητευτεί η Νηπιαγωγός γιατί ο Γιωργάκης είναι δύσκολο παιδί. "Ας ψάξει να βρει τα αίτια της δυσκολίας του, μήπως είναι βαθύτερα. Μήπως οφείλεται εις την γέννησιν μικρότερου αδελφού ή μήπως στην συμπεριφορά των μεγαλύτερων; Μήπως υπάρχει κληρονομικότης ή μήπως οφείλεται σε γεγονότα τα οποία συνέβησαν κατά τον χρόνον της εγκυμοσύνης; Αυτά και άλλα μήπως πρέπει να γεννηθούν στο κεφάλι της Νηπιαγωγού. "Εδω πρέπει να προσθέσω ότι δεν θα υπάρξει το δύσκολον της αντιμετώπισεως μόνο του παιδιού αλλά και των γονέων. Δεν θα είναι εύκολη ή διαπαιδαγωγώση του νηπίου αν δεν συμμετέχουν στην εκδήλωσιν του νηπιαγωγείου και οι γονείς.

Δεν είναι αρκετή ή φροντίδα μόνο της Νηπιαγωγού για να δώσει στην ψυχή του παιδιού το σχήμα που πρέπει. Να ένα θέμα που πρέπει να συζητηθί, είναι λοιπόν απαραίτητον ο πλάτης των μικρών ψυχών να βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τους γονείς των νεαρών αυτών πλασμάτων. Βασικόν της ικανότητος της Νηπιαγωγού είναι ή ανωτέρω επαφή. "Εκ των ανωτέρω βλέπομε το πολύπλοκον έργο της Νηπιαγωγού, έπόμενον είναι αυτή ή κοπέλλα που θα νοιώθι το παιδί, να ικανοποιή τις ανάγκες του και να θέσθι το πρόγραμμα. "Εγράφησαν πολλά για την παιδαγωγία μα είναι απαραίτητον για να στηρίξω κατωτέρω κείνα που θα γράψω για τους θερινούς μήνες. Μα ως επανέλθω. Τί λέμε νηπιακή ηλικία; Βασικό χαρακτηριστικό της ηλικίας αυτής είναι ή ψυχική εξέλιξι και κυριαρχησι στα άκρα κάτω και άνω. "Η Νηπιαγωγός θα είναι ο παραστάτης του παιδιού. Βρίσκεται πάντοτε σε συναγεμώ, θα είναι έτοιμη να ικανοποιή κάθε ανάγκη του και να εφευρίσκη συνεχώς τα μέσα για την ικανοποίησιν αυτής της ανάγκης. "Ας δοίμε όμως ποιά θα είναι τα μέσα αυτά και σε ποιές ανάγκες ανταποκρίνονται; "Ανεφερα προηγουμένως ότι το νήπιο κυριαρχεί πάνω στο έκτο του, δεν είναι όμως αρκετή αυτή ή κυριαρχησι, απαιτείται συνεχώς εξάσκηση και κίνησι γι' αυτό κάθε Νηπιαγωγείο πρέπει να έχη αλογάκια, μπάλες, κούνιες κλπ. Για την απόκτηση λεπτών κινήσεων απαιτούνται πλαστελίνη, χαρτόνι, κμωλίες κλπ. "Όσο απλό κι' αν φαίνεται αυτό εν τούτοις είναι τόσο δύσκολο που είναι αδύνατον εκ πρώτης όψεως να το νοιώσωμε. Παράλληλα με την κίνησι έχομε και την εξέλιξι της γλώσσας. Είναι αναμφισβήτητον ότι ή γλώσσα σχετίζεται με την διάνοησιν

και παίζει σπουδαίο ρόλο. "Η γλώσσα κάνει το παιδί ικανό να σχηματίσι τις έννοιες των πραγμάτων και να ξεχωρίσι αυτό. Το βοηθεί να φτιάξι μέσα του ώριμους ήθικους κανόνες (με τις απαγορεύσεις ή τις τιμωρίες). Για τον πλούτο των λέξεων σημασία έχει το περιβάλλον στο όποιον ζή το παιδί. Να ο ρόλος της Νηπιαγωγού, να βοηθήσι το παιδί να πλουτίσι το λεξιλόγιό του βοηθώντας συγχρόνως την περιέργειά του και κάνοντάς το να αναπτυχθί ήρεμα και ήθικα. Μέσον επικοινωνίας με τον έξω κόσμο πάντα θα το κάνει να γνωρίσι ότι βρίσκεται έξω απ' αυτό. Τα παιχνίδια κινήσεως, ή γλώσσα και ή ανακάλυψι του έργου δίνουν στο παιδί την ευκαιρία να ετοιμασθί για την σχολική περίοδο. Τί λέμε ανακάλυψι του έργου; Το παιδί εργάζεται με την πλαστελίνη, ύλικο όμορφο και από τα χέρια του βγαίνει ένα σχήμα, ένα σχήμα που για μās είναι μια μάζα αλλά για το παιδί είναι ένα ζώο ή ένα αντικείμενο. Είναι ή χαρά του παιδιού την στιγμή που απ' τα δικά του χέρια βγήκε ένα σχήμα. "Ετσι αναπτύσσεται ή φαντασία, ή θέλησι, ο σκοπός. Στο Νηπιαγωγείο το παιδί έχει την δυνατότητα: 1) Να πλουτίσι τον ψυχικόν του κόσμο, 2) να εκφράσι τον εαυτόν του και να εξελίξι τις ικανότητές του, 3) να μάθι στην ομαδική ζωή. Θεμελιώνεται έτσι ή κοινωνική ζωή του νηπίου, 4) το παιδί ζώντας την ομαδική ζωή αποκτά καλούς τρόπους. "Όσα ανέφερα παραπάνω μās δίνουν μια εικόνα των πλεονεκτημάτων του Νηπιαγωγείου. Μαζί με τα παραπάνω και ή αϊθουσα μās βοηθεί στην διάπλασι του παιδιού. Μια αϊθουσα καθαρή και περιποιημένη δίνει στο παιδί την εντύπωσι του ωραίου, της τάξεως, της ευθύνης.

"Ενα άλλο σπουδαίο έπισης είναι ή προσωπικότητα της Νηπιαγωγού και τρίτον το πρόγραμμα. Τί άλλο όμως πρέπει να έχη το πρόγραμμα; μήπως όσα ελέχθησαν δεν ήταν επακριβώς το πρόγραμμα; "Εγράφησαν τα πλεονεκτήματα του Νηπιαγωγείου, και τί αποκομίζει το παιδί απ' αυτό. "Ας μελετήσωμε λίγο και για ένα άλλο βασικόν του προγράμματος.

Μέσα στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου πρέπει να υπάρχει χώρος για την προτίμησι του παιδιού. Ποτέ δεν ακολουθήσα κατά γράμμα το πρόγραμμα των νηπίων διότι το ύλικο ή το μέσον απασχολήσεως το βρίσκουν τα ίδια τα παιδιά. Πώς λοιπόν θέλομε να κατανίξωμε κείνο που λέγεται θέλησι του παιδιού; "Από πείρα μου πρόσεξα ότι το παιδί γι' αυτό που άσχολούμαι γράφοντας ακολουθεί τις περισσότερες φορές έναν δικόν του τρόπον παιχνιδιού και κάθε άλλης απασχολήσεως. Μās διδάσκει με το δικό του πρόγραμμα έναν άλλον τρόπον εργασίας. Μās εκδηλώνει τις προτιμήσεις του και γενικά τις απαιτήσεις της ψυχής του. Μπορούμε αλήθεια να σκοτώσωμε ότι αυθόρμητο; "Η Νηπιαγωγός δεν είναι ή σημασιφόρος αλλά ο παραστάτης του νηπίου. Το παιδί δεν είναι ο τυφλός που χρειάζεται οδηγό αλλά ένα ζωηρό αν-

θρωπάκι που εργάζεται με έναν δικό του τρόπο.

Το Νηπιαγωγείο δεν είναι για να πνίγη ή τι ωραίων, ή τι καλόν του μικρού πλάσματος, αλλά να προσέχη μήπως κείνο το ωραίων καταστραφή. "Από 1—6 χρονών το παιδί πλάθεται σαν το κερί, το σχήμα λοιπόν που θα πάρη κείνο θα μείνη και θάναυ δύσκολο ν' αλλάξει. Δεν είναι το Νηπιαγωγείο για να βοηθήσι το παιδί στην κινητική ανάπτυξι αλλά να δώσει εις αυτό καλές συνήθειες. Μήπως δεν υπάρχει δλκδ έξω από το σχολείο που θα μπορέσι το παιδί να ανακαλύψι το έγώ του. Είναι άφθονο μάλιστα. "Τάραχουν στιγμές και ώρες ακόμη που το παιδί ζητά ν' αποσπασθί, να φύγη από την ομάδα ή να νοιώσι τον εαυτόν του απηλλαγμένον από κάποιον μεγάλον στην προκειμένην περίπτωση την Νηπιαγωγό.

Το Νήπιο έχει την όρεξι να μείνη ελεύθερο να παίξη ζωηρά, να ανεβή σε δένδρο, να κυλισθί στην άμμο, να βαδίσι πολύ. "Επιθυμεί να ξεφύγη από την καθημερινή ρουτίνα του σχολείου. Νοιώθει μέσα του την τάση να ακολουθήσι ένα δικό του πρόγραμμα. Καθαρά βλέπομε την βούλησι του ανθρωπάκου ανεπτυγμένη.

Κνωρίζε καλά ότι στο Νηπιαγωγείο θα το άπαγορεύσουν να ανέβη στο δένδρο, το δένδρο για κείνο είναι ένα μυστήριο που το έμποδίζομε να το λύσι. "Όσο και ελεύθερο να ζή το παιδί στο σχολείο νοιώθει τον εαυτόν του σκλαβωμένο. Παρατήρησα πολλές φορές ότι τα παιδιά μου θέλουν εκδρομή πράγμα που θα το παρατήρησαν όπωσδήποτε και οι άλλες Νηπιαγωγοί. Γιατί άραγε θέλουν την εκδρομή;

Να ένα έρώτημα σπουδαίο που έθεσα άπειρες φορές στον εαυτόν μου. Τί είναι κείνο άραγε που τα κάνει να ζητούν την εκδρομή; "Εδω θα εκφράσω μία γνώμη, μία γνώμη που ίσως φανεί στους προϊσταμένους μου γελοία. Είμαι όμως ύποχρεωμένη να την εκφέρω ύποστηρίζοντας την ελευθερία του παιδιού. "Ιδου λοιπόν τί κάνει το παιδί να θέλη εκδρομή ή ελευθερία.

"Όλοι μās λίγο πολύ έχομε αναμνήσεις από την παιδική μās ζωή. Πόσες φορές δεν άγανακτήσωμε όταν μās έμποδίζαν να ερευνήσωμε κείνα του περιβάλλοντός μās. Πόσες φορές δεν χτυπήσωμε το πόδι μās ζητώντας πότε τ'όνα και πότε τ'άλλο. "Αλλοτε πάλι νοιώθαμε σκλαβωμένοι γιατί μās έμποδίσαν να βγούμε έξω κι' όμως το σπίτι, ή αλή ή ήταν δικό μās. Πόσες φορές δεν έπιχειρήσωμε να ξεφύγουμε από το μάτι των δικών μās έστω και για δευτερόλεπτα. Είναι ανάγκη έσωτερική, είναι τροφή για το παιδί ή ελευθερία. "Ας παραδεχθώμε ότι ή ελευθερία χρειάζεται και περιορισμούς. Αυτό μπορεί να γίνη σε ώριμότερες περιπτώσεις και όχι πάντα. "Τάραχουν οι ώρες στο Νηπιαγωγείο που το νήπιο βαδίζει αν όχι εντελώς πάντως πάνω σ' ένα πρόγραμμα. Τ'ό πρόγραμμα αυτό αρχίζει από τις 8 το πρωί έως τις 12 και από τις 3—5 το απόγευμα.

Μέσα στις ώρες αυτές δεσμεύεται κάπως ή ελευθερία του. Δεν παραπονείται όμως γιατί μέ-

σα στο πρόγραμμα αυτό θα βρη ενδιαφέροντα, παιχνίδια ελεύθερο ή τυποποιημένο, τραγούδια, συζητήσεις και τόσα άλλα που σάνε τη μονοτονία της ώρας. Πόσο όμως θα κρατήσει αυτό; "Ας πάρουμε ως παράδειγμα τον ίδιον τον εαυτόν μās και ως νοιώσωμε το παιδί Βρισκόμαστε στο σπίτι μās, άσχολούμεθα με τόσα πράγματα, δεν αισθανόμαστε καμία κούρασι άπεναντίας νοιώθουμε ευχαρίστησι γιατί κείνα που κάνομε έχουν κάποιο σκοπό. "Όταν όμως κουραστούμε, όταν τελειώσουν τα ενδιαφέροντα ζητούμε να ξεφύγουμε να πάρουμε λίγο αέρα. "Ο αέρας αυτός είναι για το παιδί ή ελευθερία. "Ας έλθωμε άλλοι για να δώσωμε το νόημα της ελευθερίας καλύτερον. "Όλοι μās γνωρίζομε—εκ πείρας μάλλον—ότι το παιδί έχει την τάση να ζή και να παίξη μόνο του. "Εχει παρατηρηθί ότι το νήπιο ξεφεύγει και από την μητέρα του ακόμη. Αισθάνεται να παίξη, να δημιουργήσι χωρίς να το παρακολουθών. Είναι ή ηλικία του μονολόγου.

Φυσική ανάγκη της περιόδου αυτής είναι ή ελευθερία. "Απαραίτητον να συνήθισι στην όμαδα συγχρόνως όμως απαραίτητον να ζήσι και μόνο του. Παρατήρησα πολλάκις ότι πολλά από τα παιδιά φεύγουν με κάποιον άρχηγό και παίζουν μόνο τους σ' ένα μέρος που έχουν διαλέξει κι' όμως τα παιδιά αυτά είναι τακτικά εις το Νηπιαγωγείο. "Ας πάρουμε το γλωσσικό θέμα που υπάρχει στο δικό μου χωριό. Είναι ένα θέμα σπουδαίο και πρέπει να αντιμετωπισθί με κάθε μέσο. Για την αντιμετώπισι αυτή δεν έχομε δικαίωμα να χρησιμοποιήσωμε ως μέσον το παιδί. "Τάραχουν άλλοι τρόποι που θα μās βοηθήσουν. Αυτό εξαρτάται από τās παιδαγωγούς που βρίσκονται σε κάθε χωριό. Πρώτα απ' όλα ποιά είναι κείνα που θα μās βοηθήσουν, στην προκειμένην περίπτωση. Το παιδί του Δημ. Σχολείου. "Αν αυτό ένθουσιασθί από τον δάσκαλο και την Νηπιαγωγό τότε είμαστε βέβαιοι ότι χτυπήσαμε την ρίζα του κακού.

Το νήπιο συναναστρέφεται συνεχώς με τα παιδιά του Δημοτικού ή με τα μεγαλύτερα άδελφια του. Μπορούμε όπωσ άνεφερα παραπάνω να μεταχειριστούμε ως μέσο το νήπιο για να καταπολεμήσωμε το γλωσσικό ζήτημα που παρουσιάζεται σε πολλά χωριά μās.

"Ας επιμείνωμε παραδεχόμενοι ότι το παιδί πρέπει να απομακρυνθί από τους δικούς του, στην περίπτωση ενδιαφερόμεθα μόνο για την γλώσσα και όχι για το παιδί. Να είμαστε βέβαιοι ότι με τους θερινούς μήνες κερδίζομε πολλά. Πώς να αποφασισι μια νηπιαγωγός να κρατήσι το παιδί κοντά της; Τί είναι ή Νηπιαγωγός για το παιδί; Γιατί τότε δεν γίνονται οικοτροφεία για τα ξενόγλωσσα και γίνονται μόνο για τα έσσημα παιδιά; Θα μου άπαντήσετε ίσως, δεν βάσωμε ως πρόγραμμα να μένουν τα παιδιά όλες τις ώρες και σ' όλο το χρονικό διάστημα στο Νηπιαγωγείο αλλά άπλως να βοηθώμε την μητέρα τους θερινούς μήνες. "Ας μνησχνώμε ότι κάθε τί που μās έμεινε μέσα μās (συμπλέγματα κατωτερότητος, φόβοι, ύποψιες

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡ. ΑΛΜΩΠΙΑΣ

Έπιθεωρητής: ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΦΑΣΣΑΣ

Τὸν Μάϊον ἐ. ἔ. ἐποποθετήθη Ἐπιθεωρητὴς Δημοτικῶν Σχολείων εἰς τὴν περιφέρειάν μας ὁ κ. Σωτήριος Φάσσας, ἐκλεκτὸς ἐπιστῆμων καὶ παιδαγωγός, γεμάτος μὲ ἀγνὸν ἐνθουσιασμόν καὶ ζῆλον. Τὸν ἐνθουσιασμόν του, τὸν ζῆλον του καὶ τὴν ἐφεσι διὰ τὴν γόνιμον ἐργασίαν διωχέτευσε καὶ εἰς τοὺς διδ(λ)λους, διδ(δ)σας καὶ νηπ(γ)οὺς τῆς περιφέρειᾶς του μὲ τὰς ὁδηγητικὰς του ἐγκυκλίους, τῆς περιοδείας του μέχρι καὶ τοῦ ἀποκεντρου καὶ ἀπομεμαρυσμένου χωρίου τῆς ἀκριτικῆς περιφέρειᾶς Ἀλμωπίας.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Σ. Φάσσας, τόσον συστηματικὰ ἐργάζεται καὶ φροντίζει διὰ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν ἐξασφάλισιν καλυτέρων συνθηκῶν λειτουργίας τῶν σχολείων τῆς Περιφέρειᾶς του καὶ διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῶν διδασκάλων, διδασκαλισσῶν καὶ νηπιαγωγῶν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης καὶ εἰς τὰ σύγχρονα ρεύματα τῆς Διδακτικῆς, ὅστερα ἀπὸ συγκατάθεσιν τῶν διδ(λ)λων καὶ νηπ(γ)ῶν, ἐπέτυχον τὴν

κλπ.) προέρχονται ἀπὸ τὴν μικρὴν μᾶς ἡλικίαν. Δύο ἢ τρεῖς μῆνες εἶναι ἀρκετοὶ γιὰ νὰ θεωρήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ξέγον ἀπὸ τοὺς δικούς του, τὸ παιδί ζῇ τὸ παρὸν κι' ὄχι τὸ μέλλον καὶ τὸ παρελθόν.

Δὲν εἶναι μόνοι αὐτοὶ οἱ λόγοι ποὺ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ κρατήσωμε τὸ παιδί πολλὰς ὥρας μᾶς μᾶς. Στὴν ἀρχὴ ἀνέφερα τὴς ἀπαιτήσεις τῆς νηπιακῆς ἡλικίας καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα πάνω σ' αὐτὰ θὰ στηριχθῶ καὶ θὰ δείξω μὲ ἀκόμη δυσκολία γιὰ τὴν λειτουργία τοῦ θέρους. Γιὰ νὰ ἀποφασίσῃ μὲ Νηπιαγωγὸς νὰ κρατήσῃ τὸ παιδί—παρὰλείποντας τὰ ἀνωτέρω—πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ἀπαραίτητα μέσα. Τὸ παιδί δὲν θέλει μόνον τὰ συνηθισμένα παιγνίδια, τὰ τραγούδια, τὰ ποιήματα, ἀλλὰ κούνιες, τραμπάλες, τσουλήθρες κλπ. Μὰ κι' ἂν ἀκόμη ὑπάρχουν ὅλα αὐτὰ χρειάζεται καὶ ἡ ἀνάπαυσις. Ποῦ εἶναι τὰ κρεβάτια; Καὶ εἰμαστε σίγουροι ὅτι ξεκουράζομε τὴν μητέρα μὲ τὸ νὰ κρατοῦμε τὸ παιδί κοντά μας; Στὸ χωριό μου, οἱ χωριανοὶ δὲν ἔχουν τόσες δουλειές ὥστε νὰ ἐγκαταλείπουν τὰ παιδιά τους σὰ χεῖρα τῆς Νηπιαγωγοῦ μὲ ἕνα ξεροκόμματο. Μᾶς εἶναι γνωστότατο ὅτι σὰ χωριά μας τὰ περισσότερα νήπια ἔχουν μεγαλύτερα ἀδελφία ποὺ τὰ προσέχουν κατὰ τὴς θερινὰς ἡμέρας βοηθώντας ἑαυτὴν τὴν μητέρα στὶς δουλειὰς τῆς.

Ἀκριβῶς γι' αὐτὴ τὴν βοήθεια τοῦ νηπίου καὶ γιὰ τὸ ἴδιο παιδί ἀπαιτεῖται ἐπίσης διακοπὴ κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὰ καὶ γιὰ ἕνα ἄλλο λόγο πρέπει νὰ μείνῃ ἐλεύθερο τοὺς μῆνες αὐτοὺς. Τὸ παιδί πρέπει νὰ ζήσῃ κοντὰ στὴ φύσιν. Τὸ ρέμα ποὺ τρέχει, τὸ δένδρο μὲ τὰ φύλλα, οἱ

10ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. τὴν ὠργάνωσιν ἐν Ἀριδαίᾳ τοῦ Α' Παιδαγωγικοῦ Συνεδρίου Στοιχειώδους Ἐκπαιδευτικῆς Περιφέρειᾶς Ἀλμωπίας, εἰς δ' μετεῖχον ἅπαντες οἱ διδ(λ)λοι, διδ(δ)σαι καὶ νηπ(γ)οὶ τῆς Περιφέρειᾶς.

Ἀπασχολήθη δὲ μὲ τὰ ἀκόλουθα τρία θέματα, ἐπικαιρὰ, ὅσον καὶ σημαντικὰ:

α) Ὅποιον τὸ Νέον Ἀγροτικὸν Νηπιαγωγεῖον.

β) Ὅποιον τὸ Νέον Ἀγροτικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον.

γ) Ὅποια ἡ Κριτικὴ τοῦ βιβλίου «Μεταπολεμικοὶ ἀνῆλικοι» Ι. Η. ΠΑΠΑΓΕΡΑΚΗ.

ΠΡΩΤΟΝ ΘΕΜΑ

Μὲ εἰσηγητὰς ἐπὶ τοῦ α' θέματος τῆς Ν) τοῦ κ. Λαγούδη, ἐπὶ τοῦ β' θέματος τῶν δ) τοῦ κ. Παρρά καὶ Ἀνθοπούλου καὶ ἐπὶ τοῦ γ' θέματος τοῦ κ. Κουνέλη.

Πάντες οἱ ὁμιληταὶ διεξῆλθον τὰ θέματα

βράχοι, τὰ σπαρτά, ὅλα εἶναι γεμάτα μυστήρια ποὺ αἰσθάνεται τὴν διάθεσιν νὰ τὰ ἐρευνήσῃ.

Νὰ βάλῃ τὸ χέρι του μέσα στὸ νερὸ νὰ πιάσῃ τὴν πέτρα ποὺ βρίσκεται σ' αὐτό. Νὰ παρακολουθήσῃ τὸ φύλλο ποὺ κυλάει ἀπαλὰ πάνω στὸ νερὸ. Νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς θεριστάδες, νὰ σκονισθῇ κάτω ἀπὸ τὸ λίκνισμα τοῦ σταριοῦ στ' ἄλωνα. Νὰ ἀνέβῃ στὶς θυμωνιὲς καὶ νὰ παίξῃ κρυφτὸ στ' ἄχυρα.

Ὡς τώρα ἀσχολήθηκα μὲ τὸ παιδί, ὅς γράφω καὶ λίγα γιὰ τὴν Νηπιαγωγὸν. Ἡ Νηπιαγωγὸς θὰ πρέπει νὰ εἶναι καμωμένη ἀπὸ ὅσῳ γιὰ νὰ δυνηθῇ ν' ἀντιβῇ ἔστω καὶ σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα. Ἄν ἐργάζεται ἀπὸ τὴς ἑπτὰ τὸ πρωτὶ ἕως τὴν ἴδια ὥρα τὸ βράδυ θὰ τοιαύτῃ σωματικῶς καὶ τὸ νευρικὸ τῆς σύστημα θὰ σπασῇ. Δὲν θὰ τῆς μείνῃ καιρὸς νὰ φάῃ, νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ νὰ ξεκουρασθῇ.

Εἶναι ὑπεύθυνη γιὰ τὰ παιδιά ποὺ κρατᾷ ὅλη τὴν ἡμέρα ἔστω κι' ἂν αὐτὰ κοιμοῦνται ὥρισμένες ὥρες. Ὅλες οἱ ὥρες τῆς θὰ εἶναι πιασμένες ἀπὸ τὸ Νηπιαγωγεῖο καὶ δὲν θὰ τῆς δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ φροντίσῃ τὴν δική της ἡγεία καὶ νὰ ικανοποιήσῃ τὴς ἀπαιτήσεις τῆς νιότης καὶ τῆς εὐπρεπείας.

Συμπέρασμα:

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγονται τὰ ἑξῆς:

Τὸ Νηπιαγωγεῖον κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνες καλὸν θὰ εἶναι γιὰ τὸ παιδί καὶ μόνο νὰ εἶναι κλεισμένο. Σὲ περίπτωσιν λειτουργίας οἱ μεσημβρινὲς ὥρες εἶναι ἀκατάλληλες γιὰ τὸ παιδί καὶ τὴν Νηπιαγωγὸν.

ΕΤΣΤΡΑΤΙΑ ΣΟΦΗ

τῶν μὲ ἐπιστημονικότητα καὶ σαφήνειαν, κατέληξε δὲ τὸ Συνέδριον ὑπὸ τὰς ἐμπεριστατωμένας συγκεφαλαιώσεις, διασαφίσεις καὶ ὑποδείξεις τοῦ διευθύνοντος καὶ τὸ Συνέδριον Ἐπιθεωρητοῦ κ. Σωτηρίου Φάσσα εἰς ἐπισημότητα πορίσματα, ἅτινα θὰ ἀποβοῦν ὁδηγοὶ τοῦ ἔργου τῶν κατὰ τὸ ἀρξάμενον σχολικὸν ἔτος.

Ἐπὶ τοῦ α' θέματος κατέληξε τὸ Συνέδριον εἰς τὰ ἀκόλουθα πορίσματα:

1) Ἐπιβάλλεται ἡ ἴδρυσις Ἀγροτικοῦ Νηπιαγωγείου εἰς κάθε ἀγροτικὸν χωρίον ἐφ' ὅσον ἡ μία ἀπὸ τὰς κρίσιμους περιόδους τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ νηπιακή. Προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ διεμορφουτο καὶ εἰς Νηπιτροφεῖον μὲ νέαν διοργάνωσιν καὶ διαρρύθμισιν.

2) Τὸ Διδακτήριον.

Τὸ Νηπιαγωγεῖον πρέπει νὰ στεγάζεται εἰς ἴδιον διδακτήριον μακρὰν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου πλαισιωμένου ἀπὸ φυσικὸν ἀγροτικὸν περιβάλλον, μονόροφον, μὲ δύο αἰθούσας, αὐλὴν, κήπον, ὑπόστεγον, ἄμμιον, ἀνθοδοχεῖα, κλουβιά κλπ. κρήνη ἢ νηπιτῆρας, ζῶα οἰκιακὰ μὲ τὰ ὁποῖα ἔρχονται εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν τὰ παιδιά. Ἡ αἰθουσα πρέπει νὰ ἔχῃ ὕψιν καὶ περιβάλλον οἰκογενειακὸν μὲ κατάλληλον διαρρύθμισιν τῶν ἐν αὐτῇ ἐπίπλων καὶ κατάλληλον διακόσμεισιν, μὲ ἀμεμπτον καθαριότητα.

3) Πρόγραμμα:

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ν) γείου δέον νὰ εἶναι ἀπλοῦν μὲ ἀπασχολήσεις τῶν νηπίων χωρὶς τακτὰ χρονικὰ ὅρια συντεταγμένου κατὰ μῆνα, ἐβδομάδα καὶ ἡμέραν νὰ περιλαμβάνῃ δέ:

α) Ἀφορμὲς πρὸς ἀσκοπὸν μίμησιν (παιχνίδι).

β) Ἀφορμὲς πρὸς σκόπιμον κίνησιν (χειροτεχνία).

γ) Ἀφορμὲς πρὸς μάθησιν (διδασκαλία).

δ) Ἀφορμὲς πρὸς ψυχικὴν περισυλλογὴν (ἐορτή).

Προσέτι δὲ θὰ συμπληροῦται τὸ πρόγραμμα μὲ αὐτοσχέδια ποιήματα ἱστορίες, παραμύθια, τραγούδια ἀἱ ἐκ τῶν ὁποίων αὐθόρμητοι ἦθικαι κρίσεις τῶν νηπίων πρέπει νὰ ἀναπτύσσονται.

4) Ἐξωσχολικὴ δράσις τῆς Νηπ) γωγοῦ.

Ἡ Νηπ) γὸς θὰ πρέπει μὲ τὴν διδ(δ)σαν τοῦ Δημ. Σχολείου νὰ ἀσχολῇται μὲ ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὸν πρόδοτον καὶ ἐκπολιτισμὸν τοῦ χωρίου νὰ ἀποβῇ δηλ. πραγματικὴ ἐκπολιτιστικὴ παράγων.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΘΕΜΑ

Ἐπὶ τοῦ β' θέματος: Ὅποιον τὸ Νέον Ἀγροτικὸν Δημοτικὸν Σχολεῖον κατέληξε εἰς τὰ ἀκόλουθα πορίσματα.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Νέου Ἀγροτικοῦ Σχολείου, ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς ποὺ ἐπιδιώκουν ὅλα τὰ Σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ ἐξῆς: Νὰ παράσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς γνώσεις ἀγροτικὰς.

Νὰ διοργανώσῃ χειροτεχνικὰς ἐπιδείξεις καὶ ἐορτὰς ἀγροτικὰς. Νὰ δώσῃ τὴν κατάλληλὴν ἀγωγὴν, γιὰ νὰ γίνωνται πραγματικοὶ ἀγρότες χωρικοὶ καὶ ἀγρότισσες χωρικές. Νὰ τοὺς ἀφωπνήσῃ τὴν

ἀγάπην πρὸς τὴν γῆν, νὰ δώσῃ ἀγωγὴν στὴν ἀπλότητα καὶ ὀλιγάρκεια, στὴν ἐντιμότητα καὶ εὐκρίνεια, στὴν ἐπιμέλεια καὶ εὐπρέπεια, στὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν ἀγωγὴν στὴν μητρότητα. Νὰ γίνωνται δηλαδὴ καλὲς μητέρες καὶ καλὲς νοικοκυρὲς καὶ παράλληλα καλοὶ πατέρες καὶ καλοὶ νοικοκυραῖοι.

Ὁ Διδάσκαλος τοῦ Σχολείου τούτου:

Πρέπει νὰ ἔχῃ μόρφωσιν ἀγροτικὴν καὶ ψυχικὴν διάθεσιν τοιαύτην, τὴν ὁποῖαν θὰ λαμβάνῃ ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος πρέπει νὰ ὀπλίζεται διὰ τῆς ἀναγνώσεως, διὰ τῆς ἐπικοινωνίας του καὶ ἐπαφῆς μὲ τοὺς ἀγρότας καὶ διὰ τῆς προγραμματίσεως τῆς ἐργασίας του.

Θὰ μελετήσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ χωρίου τὴν ἱστορίαν του καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν ἀγροτῶν.

Ἡ ἐξωσχολικὴ δράσις τοῦ διδασκάλου στὸ χωριὸν πρέπει νὰ εἶναι ποικίλη. Νὰ προσεταροσθῇ τοὺς νέους καὶ τὰς νεάνιδας, νὰ κἀνῃ μὲ αὐτοὺς διαφόρους ὁμίλους, νὰ τοὺς τραβῇ κοντὰ του, νὰ κἀνῃ ὁμάδες δεινροφυτευτικὰς γιὰ νὰ πραινίσουν οἱ νέοι τὰ πάντα, νὰ κανοῦν τὸ χωριὸν τοὺς ὁμορφοὺς, νὰ περιποιηθῶν τὸ ἡρώον τοὺς καὶ ὁ δάσκαλος μᾶζι μὲ αὐτοὺς νὰ διοργανώσῃ ἀγροτικὰς ἐορτὰς νὰ ἀναπτυχθῶν οἱ ὁμάδες προσκοπισμοῦ καὶ ὁδηγισμοῦ, νὰ γίνῃ δανειστικὴ βιβλιοθήκη γιὰ νὰ διαβάξουν οἱ νέοι νὰ γίνονται διάφοροι διαλέξεις καὶ ὁμιλίαι γιὰ νὰ μορφώνεται τὸ μυαλὸ, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιὰ τῶν ἀγροτοπαίδων.

Τὸ Διδακτήριον: Τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα παραρτήματα τὸ ἴδιο δὲ νὰ βρίσκεται εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ ὅλη ἐργασία τοῦ Σχολείου. Διὰ τὴν καλὴν ἐκπαιδευτικὴν λειτουργίαν του καὶ τὴν οἰκονομικὴν του ἐνίσχυσιν πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ πάρῃ μὲ τὸ μέρος του, καὶ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπωφελῶς γιὰ τὸ καλὸν τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ χωριοῦ γενικῶς, τὸν γραμματέα καὶ Προδεδρὸν τῆς Κοινότητος, τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν, τὸν ἱερεᾶ καὶ πάντα ἄξιον καὶ ἱκανὸν τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ὅπως εἶναι ὁ ἀστυνομικὸς σταθμάρχης, ὁ γιατρός κλπ.

Νὰ παρακινή τοὺς πλουσίους ποὺ ἐνίσχυσιν τοῦ Σχολείου ἀκόμη καὶ τοὺς διαμένοντας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Δηλαδὴ νὰ γίνονται ἐκμετάλλευσις ὑπὲρ τοῦ Σχολείου πάσης γνωριμίας, πάσης ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως τῶν ἄλλων πρὸς τὸ πρόσωπόν μας.

Στὸν τομέα ἐξωσχολικῆς διοργανώσεως πρέπει νὰ ὑπάρχουν:

1) Ὅμαδες Ἐρμῆος Σταυροῦ Νεότητος, 2) Σχολικὸς Συνεταιρισμός, 3) Μαθητικὴ Κοινότης, 4) Σχολικαὶ ἐορταὶ ἀγροτικαί, 5) Νὰ ὑπάρχῃ Σχολικὸς κήπος, 6) Ζωοτροφεῖον, 7) Μαθητικὸν ταμιευτήριον, 8) Νὰ ὑπάρχῃ Φαρμακεῖον καὶ τελευταῖον κάθε τι ποὺ θὰ κἀνῃ τὸ παιδί νὰ νοιώσῃ χαρὰ γιὰ τὴν ἀγροτικὴν του ζωὴν γιὰ τὸ ἀγροτικὸν τοῦ Σχολεῖο.

Πρόγραμμα Σχολικῆς Ἐργασίας του:

Φυσικὰ δὲν μπορεῖ ὁ παιδαγωγικὸς σκοπὸς

τοῦ Ἀγροτικοῦ Σχολείου νὰ εἶναι διάφορος τῶν ἄλλων σχολείων, μόνον θὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅ,τι ἀνωτέρω ἐτονίσθη. Δηλ. τὴν ἀνάπτυξιν παρὰ τῶν μαθητῶν ἀγροτικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τοῦτο πρὸς καταπολέμησιν τῆς τόσο μεγάλης παρουσιασθείσης μετὰ τὸν πόλεμον ἀστυφίλιας.

Φυσικὰ τὸ πρόγραμμα ὡς γενικὸν περίγραμμά θὰ καθορίζεται παρὰ τοῦ Ἐκπ. Συμβουλίου. Ἐνταῖα διδασκαλία εἰς τὴν Α' καὶ Β' τάξιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκ τῶν γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ φυσικῶν στοιχείων τοῦ τόπου τοῦ μαθητοῦ καὶ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἰδιαίτης πατρίδος τοῦ μαθητοῦ, καὶ νὰ παρουσιάζωμε καὶ παραδείγματα προσώπων μεγάλων ἀγροτῶν ἀνδρῶν.

Ἡ μέθοδος διδασκαλίας θὰ ἔχη καὶ αὐτὴ τὴν ἀγροτικὴν τῆς μορφῆν. Θὰ ὑπάρχουν εἰκόνες καὶ ἐποπτικὰ μέσα ἀπὸ τίς ἀσχολίες καὶ τὰ προϊόντα τῶν ἀγροτῶν. Ζωντανὰ πρόσωπα θὰ συμπληρῶνουν τὸ ἔργον τοῦ δασκάλου.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ Σχολείου ἐργασίας θὰ συντελέσῃ ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποκτήσουν μεγαλύτερη αὐτοτέλεια, μεγαλύτερη δύναμι κρίσεων, περισσότερη χαρὰ εὐθύνης, πλουσιώτερο κοινωνικὸ συναίσθημα Ἀγροτικῆς ζωῆς.

Θὰ ἐφαρμόζωμε καὶ ἐδῶ ὅτι σὲ κάθε Νέο Σχολεῖο. Τίς ἀρχές τῆς α) ἐποπτείας, β) αὐτενεργείας, γ) ἐργασίας.

Θὰ ὁμιλῇ ὁ διδάσκαλος μὲ ἀγάπην, θὰ κατέρχεται στοργικὰ στὸ ἐπίπεδο τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ καλλιέργεια τῶν πάντων θὰ ἐπιδιώκεται. Αἱ κατ' οἶκον ἐργασίαι θάναν σύμφωνα μὲ τὰ νεώτερα διδάγματα τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ αἱ σιωπηραὶ τοιαῦται πρέπει νὰ προγραμματίζονται.

Τὰ ἐποπτικὰ μέσα θὰ εἶναι τὸ πλεῖστον Ἀγροτικῆς προελεύσεως καὶ προπαντὸς θὰ χρησιμοποιῶνται τὰ ἀντικείμενα τῆς φύσεως.

★

Ἐπὶ τοῦ γ' θέματος: Κριτικὴ τοῦ βιβλίου «Μεταπολεμικοὶ ἀνῆλικοι» Ι. Π. Παπεγεράκη. Φυσικὰ ἡ γενικὴ ἐπίδρασις τῶν γεγονότων τῆς 10)ετίας ἦτο τρομερὰ καταστρεπτικὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα μας, λόγῳ τῆς κατοχῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ.

Ἡ δυσμενὴς ἐπίδρασις εἶναι:

1) Ἐπὶ τῆς σωματικῆς καταστάσεως τῶν ἀνηλίκων (βάρους—ὑψος—διεύρυνσις θώρακος—χρῶμα κίτρινον.)

2) Ἐπὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τῶν ἀνηλίκων.

α) Ψυχικὴ κούρασις καὶ ἔλλειψις ἐνθουσιασμοῦ.

β) Ἐντονη νευρικότητα.

γ) Διαταραχὲς στὴν μνήμη (ἀνάπλαση τῶν παραστάσεων, στὴν προσοχή, στὴν βούλησι, Ἀνορθογραφία—Κακογραφία κλπ.).

3) Ἐπίδρασις στὴν ἠθικὴ κατάστασι τῶν ἀνηλίκων, π.χ. ἀνυπακοή, ἀδράδεια, ἀπειθαρχία,

συναίσθημα μειονεξίας, νυκτερινὸς τρόμος, δυσχέρεια προσαρμογῆς στὸ περιβάλλον, ἀντικειμενικὰ ἐκδηλώσεις πού ὀδηγοῦν στὴν ἀλητεία καὶ τὸ ἔγκλημα. Ἀκόμη καὶ αἱ αἰωνίου κύρους ἡθικὰ ἀξίαι ἐκλονίσθησαν...

4) Ἐπίδρασις στὸν τομέα τῆς μορφώσεως.

Καταστρεφὴ διδακτηρίων καὶ παντὸς μέσου βοηθητικοῦ ἢ ἐποπτικοῦ.

Διακοπὴ τῶν μαθημάτων... Ἐπίδοσις μικρά.

ΜΕΡΟΣ Β'

Γενικὰ μέτρα γιὰ τὴν ἐξουσιοδότησι τῶν δυσμενῶν ἐπιδράσεων ἐλήφθησαν καὶ παρὰ ξένων Ὁργανώσεων καὶ παρὰ τοῦ Κράτους μας...

Μέτρα γιὰ τὴν ἐξουδετέρωσι τῶν δυσμενῶν ἐπιδράσεων τοῦ πολέμου.

Α'. Στὸν τομέα τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς:

1) Μαθητικὰ συσσίτια.

2) Μαθητικαὶ κατασκηνώσεις.

3) Ὅ,τι ἀναφέραμε γιὰ τὰ Νέα Νηπιαγωγεῖα καὶ Νέα Ἀγροτικὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα ἀπὸ ἀποψιν διδακτηρίων καὶ παραρτημάτων ὑγιεινῶν.

Β'. Στὸν τομέα τῆς ψυχικῆς ὑγείας:

Νὰ προσέξωμε ἰδιαίτερος τίς πρώτες ἡμέρες τοῦ προσχολικοῦ βίου...

Κατάλληλη ψυχαγωγία καὶ ψυχικὴ περισυλλογή.

Γ'. Στὸν τομέα τῆς ἠθικότητος:

1) Ἀνύψωσι τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου.

2) Ἡθικὴ ἐξύψωσι τῆς κοινωνίας.

3) Ἐνίσχυσις τοῦ οἰκογενειακοῦ θεσμοῦ τοῦ ἀγρότου.

4) Ἡθικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀγωγή.

Δ'. Στὸν τομέα τῆς μορφώσεως:

1) Ἀναδιοργάνωσις τῆς Σχολικῆς ἀγωγῆς τ. ἔ.

Μεταρρύθμισις Νηπιαγωγείων καὶ Δημοτικῶν Σχολείων ἐσωσχολικῶς καὶ ἐξωσχολικῶς. Συνεργασία διδ(λ)ων, διδ(σ)ῶν καὶ Νηπιαγωγῶν προγραμματισμένη, στενὴ, εἰλικρινὴς, ἀγαθὴ καὶ ἁρμονικὴ μὲ τίς Παιδοπόλεις, μὲ τὰ Σπίτια τοῦ Παιδιοῦ, μὲ πάντα ὁργανισμὸν ἐργαζόμενον γιὰ τὴν βελτίωσι τῆς σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ μεταπολεμικοῦ ἀνηλίκου καὶ πάντα ὑπὸ τὴν ἄμεσον Ἐποπτείαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων κ.λ.π.

Τέλος, ὑπεράνω ὅλων ἂς προσέξωμε τὴν Νηπιαγωγὸν καὶ τὸν Δημοδιδάσκαλον τοὺς μόνους φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ στὸ ἀγροτικὸ χωριό, τοὺς μόνους μεταπλάστας τῶν παιδικῶν ψυχῶν καὶ τῶν μεταπολεμικῶν ἀνηλίκων.

Ἀπόδοσις: ΠΕΤΡΟΣ ΑΡΓΥΡΗ

Προέδρου τοῦ Συλλόγου Δημ(λ)ων καὶ Ν(λ)ων Ἀλμωπίας

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΠΑΙΔΑΓ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΠΕΡΙΦ. ΗΛΕΙΑΣ

ὑπὸ Κ. ΚΟΛΟΒΟΥ, Ἐπιθεωρητοῦ Σχολείων

ΘΕΜΑ 1ον. ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ. (Σπουδαιότης, σκοπός, ἔννοια καὶ θέσις τῶν ἐορτῶν ἐν τῷ συγχρόνῳ σχελεῖω). ὑπὸ ΚΩΝ. ΚΟΛΟΒΟΥ, Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Σχολείων.

Α'. ΣΗΜΑΣΙΑ—ΣΚΟΠΟΣ—ΕΝΝΟΙΑ

1) Ἡ σχολικὴ ἐορτὴ εἶναι καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται μία ἀπὸ τὰς 4 θεμελιώδεις μορφὰς τῆς ἀγωγῆς (παιγνίδι—ἐργασία—λόγος—ἐορτή) καὶ ὡς τοιαύτην πρέπει νὰ τὴν βλέπῃ τὸ σχολεῖον.

2) Ἡ ἐορτὴ καλλιεργεῖ τὴν ἀγωγὴν τοῦ προφορικοῦ λόγου, διότι τὰ παιδιὰ μανθάνουν νὰ ὁμιλοῦν ὀρθῶς καὶ εὐχερῶς.

3) Δίδει εὐκαιρίαν δι' αὐθόρμητον καὶ δημιουργικὴν ἐργασίαν τῶν μαθητῶν, ὧν καὶ τὴν αὐτενεργεῖαν ἀσκεῖ.

4) Ἀναπτύσσει τὸ συναίσθημα καὶ τὴν δούλησιν τῶν μαθητῶν καὶ ἔλκει αὐτοὺς εἰς τὸ σχολεῖον, ἀναπτύσσουσα τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς αὐτό.

5) Δημιουργεῖ ἀτμόσφαιραν χαρᾶς καὶ συγκινήσεως εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν, ἱκανοποιεῖ τὴν τάσιν τούτων πρὸς τὴν κοινωνικότητα καὶ καλλιεργεῖ τὴν ἀγάπην, ἀλληλεγγύην καὶ εὐγενὴ μεταξύ των ἄμιλλαν.

6) Προάγει τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν ἰδεώδες, ἀλλὰ καὶ τὸ πολιτιστικὸν τοιοῦτον, γενικῶς δὲ τιθεμένη ὡς βάσις εἰς τὸ ὅλον ἔργον τοῦ σχολείου, συντελεῖ εἰς τὴν μορφοποίησιν τῶν ὑφίσταν ἀξιών καὶ ἰδανικῶν τῆς κοινωνίας.

7) Ἐξυπηρετεῖ τὴν ὕλην τῶν κατωτέρων τάξεων ἐν τῷ πλασίῳ τῆς Ε.Σ.Δ., ὅταν αὐτὴ ἀποτελῇ εὐρείαν ἐνότητα καὶ θεραπεύει τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν «ἔκινάτε ἀπὸ τὸ παιδί».

8) Ἀποτελεῖ ἀδιαίρετον σύνολον εἰς τὴν ζωντανὴν πολυμορφίαν τῆς ἀγωγῆς καὶ ἀναπόσπαστον τμήμα τῆς σχολικῆς ζωῆς, διότι θέτει εἰς ἐπαφὴν τὸν μαθητὴν μὲ τὰς ρεούσας ζωντανὰς δυνάμεις τῆς ἐθνικοκοινωνικῆς μορφώσεως καὶ ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τοῦ διδακτικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ ἔργου τοῦ σχολείου.

9) Ἐπιτυγχάνει τὴν στενωτέραν ἐπαφὴν σχολείου, οἰκογενείας καὶ κοινωνίας καὶ παρέχει εὐκαιρίαν παρακολουθήσεως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῷ σχολεῖῳ συντελουμένης ἐργασίας.

Β'. ΦΥΣΙΣ ΚΑΙ ΘΕΣΙΣ ΕΝ Τῷ ΣΧΟΛΕΙῳ

1) Ἡ σχολικὴ ἐορτὴ καθορίζεται ἀπὸ τὸν σχολικὸν βίον εἰς σχολικὰς, θρησκευτικὰς, ἐθνικὰς, λαϊκὰς, τοπικὰς, ψυχαγωγικὰς.

2) Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐορτῶν θὰ ἀποτελεῖται: α') Ἐξ ἀναπαράστασεων, δραματοποιήσεων σκηνῶν ἐκ τῆς διδ(λ)ίας πεζῶν, ποιημάτων, μύθων, αἰνιγμάτων, παιγνιδίων καὶ ἀνασκοπήσεως διδαχθείσης ὕλης καὶ περιεχομένου γενικῆς κοινωνικῆς ζωῆς. β') Ἐξ αὐτοερένης τῶν μαθητῶν δι' εὐρεσιν καταλλήλου ὕλης καὶ γ') Διὰ τῆς προσθήκης συμπληρωματικῆς ὕλης ὑπὸ τοῦ διδ(λ)ου κατ' ἐξάίρεσιν καὶ ὅταν ἔχουν ἐξαντληθῇ αἱ δύο προηγούμεναι πηγαί.

3) Αἱ ἐορταὶ ἀνάγονται ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου των εἰς τοιαύτας διὰ τοὺς μαθητάς, τοὺς γονεῖς καὶ τὸ κοινόν, μὲ προοπτικὴν πάντοτε τὴν διαπαιδαγώγησιν καὶ τέρψιν πρώτον τῶν ἀνηλίκων, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τῶν ἐνηλίκων.

4) Ἡ ἐορτὴ θὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν καρπὸς τῆς καθημερινῆς ἐργασίας καὶ κίνητρον διὰ νέαν τοιαύτην καὶ θὰ ἀποδῇ κέντρον ἐργασίας καὶ πηγὴ σχολικῆς δράσεως.

Γ'. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ

1) Ἡ οὐσία τῆς γνησίης ἐορτῆς εἶναι χαλάρωσις τῆς ἐντάσεως, ἐπικράτησις σιγῆς καὶ συγχρόνως ἀνοίγμα τῆς ψυχῆς διὰ τὰς πηγὰς τοῦ βάθους, δηλ. συγκινητικὴ κατάνυξις.

2) Ἡ ὀρθὴ προπαρασκευὴ καὶ ὁργάνωσις τῆς ἐορτῆς καὶ ὅχι μόνον ἡ ἀρτία ἐκτέλεσις ἐξασφαλίζει τὴν παιδαγωγικὴν αὐτῆς ἐπιτυχίαν.

3) Εἰς τὴν αὐτενεργὸν δράσιν καὶ πρωτοβουλίαν τῶν μαθητῶν δεόν νὰ ἀφίεται ἡ διακόσμησις τῆς αἰθούσης, ὁ καταρτισμὸς προγράμματος, ἡ ἐκλογὴ ὕλης ἐορταστικῆς, ἡ γραφὴ πινακίδων, ρητῶν, ἐκλογὴ προσώπων κλπ. μὲ τὴν συμβουλευτικὴν μόνον συνεργασίαν τοῦ διδασκάλου.

4) Τὸ σχολεῖον ἀναλόγως τοῦ τύπου του θὰ ἐορτάζῃ, κατὰ τάξεις, τμήματα καὶ ὡς σύνολον καὶ θὰ μετέχουν τῆς ἐορτῆς εἰ δυνατόν ὅλοι οἱ μαθηταί.

5) Ὁ ἐορταστικὸς χώρος, ἴδια κατὰ τὰς ἐθνικοθρησκευτικὰς ἐορτάς, πρέπει νὰ ἐμπνέῃ ἐπιβλητικότητα μὲ τὴν μυσταγωγίαν τῆς ἐορτῆς καὶ σεβασμοῦ καὶ γεννᾷ ἀνάλογα συναίσθηματα διὰ τοῦ στολισμοῦ του.

Δ'. ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

1) Αἱ ὑπὸ τῆς Πολιτείας θεσπιζόμεναι ἐορταί: Σημείας, 28ῃ Ὀκτωβρίου, Τριῶν Ἱεραρχῶν, Μητέρας, 25ῃ Μαρτίου.

2) Σχολικαί: Ἐνάρξεως καὶ λήξεως μαθημάτων, Χριστουγέννων, ἀπόκριω, πανηγυρικῶν

γυμναστικών επιδείξεων, συμμετοχής εις εκτάκτους εορτασμούς, δοξολογίας, τελετάς κλπ.

3) Λαϊκά: Έκθέσεις έργων τέχνης, έργων χειροτεχνημάτων των μαθητών.

4) Εύκαιριακά: Διά τας δύο κατωτέρας τάξεις.

ΘΕΜΑ 2ον. Ο ΔΙΔΑΛΟΣ ΩΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ.

Εισηγηταί: 1) ΚΩΝ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, 2) ταξίου Δημ. Σχολείου Λαστέικων. 2) ΑΣΠΑΣ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, 2) ταξίου Δημ. Σχολείου Χελιδονίου.

Πρός επιτυχίαν του ύψηλου αυτού έργου, ο διδ/λος δέον όπως:

1) Κέκτηται άρτίαν επιστημονικήν, παιδαγωγικήν και έγκυκλοπαιδικήν μόρφωσιν, την όποιαν να έπαυξάνη διά της συνεχούς μελέτης.

2) Μεταδίδη εις τους μαθητάς του έπικριτωμένας γνώσεις και καλλιεργή τας δεξιότητάς κατά τρόπον μεθοδικόν και συντελή εις την έμπέδωσιν και αξιοποίησιν των διδασκομένων.

3) Αναπτύξη την χαράν, τον ένθουςιασμόν, την εργατικότητα και έμπνευση αίσιοδοξίαν εις τους μαθητάς του.

4) Έχη ήθος και χαρακτήρα διά να παραδειγματίξη τους τροφίμους του και την κοινωνίαν γενικώτερον.

5) Έχη ένθεον ζήλον και ανάπτυση δραστηριότητα άνεξάντητον έν τη έκτελέσει του έργου του.

6) Πιστεύη εις τό έργον του και τας ήθικάς αξίας και να αισθάνεται αγάπην προς τό παιδί και την κοινωνίαν γενικώς.

7) Είναι λάτρης των Έλληνοχριστιανικών ιδεωδών και να ένεργη πάντοτε διά την διάδοσιν, έδραίωσιν και διατήρησιν τούτων.

8) Συνεργάζεται στενώς μετά των άρμοδιων παραγόντων διά την άγωγήν και της έξωσχολικής νεολαίας, φροντίζων διά την καταπολέμησιν του άναλφαβητισμού και την άνύψωσιν του βιοτικού και πνευματικού επίπεδου του λαού.

9) Ηγήται ή μετέχη εις κοινωφελή σωματεία και συλλόγους.

10) Είναι έμπνευστής και πρωτοπόρος κάθε συνεταιριστικής κινήσεως, διότι αυτή έξυψώνει τό βιοτικόν επίπεδον του λαού και αξιοποιεί τον μόχθον του.

11) Φροντίζει διά την ίδρυσιν μικρών και ύποδειγματικών άγροτικής οικονομίας έπιχειρήσεων διά την ανάπτυξιν και προαγωγήν της οικονομικής δραστηριότητος του τόπου.

12) Ένδιαφέρεται διά την διατήρησιν των ήθων και έθιμων και την περιφρούρησιν των οίκογενειακών παραδόσεων δι' ών έμεγαλούργησεν η φυλή μας.

13) Μεριμνά διά την συγκέντρωσιν και διαφύλαξιν λαογραφικού υλικού, θεραπεύη την έθνικην μουσικήν, καλλιεργή την λαϊκήν τέχνην και διδάσκη έθνικούς χορούς και άσματα.

14) Ένδιαφέρεται διά την διατήρησιν των

άρχαιολογικών, Βυζαντινών και λοιπών μνημείων.

15) Συντελή εις την διάδοσιν του πρασί-νου και

16) Ίδρύση έξωσχολικούς συλλόγους, έντευκτήρια, άθλητικά σωματεία κλπ. προς τον σκοπόν της διαπαιδαγωγήσεως της έξωσχολικής νεολαίας.

Τέλος τό Συνέδριον έκφράζει την εύχήν, όπως ή φοίτησις εις τό δημοτικόν σχολείον αύξηθι κατά δύο (2) έτη προς πληρεστέραν διαπαιδαγωγήσιν και μόρφωσιν της Έλληνικής νεολαίας, λαμβανομένων προς τότο πάντων των άναγκασιούτων μέτρων ως προς την αύξησιν και κατάρτισιν του διδακτικού προσωπικού και θεραπείαν των λοιπών άναγκών.

ΘΕΜΑ 3ον. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΔΙ' ΕΝ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΔΑΧΘΕΝΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ Β'. ΤΑΞΙΟΝ (ΠΡΟΤΥΠΟΝ) ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΠΥΡΓΟΥ.

Α' ΕΝΙΑΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΕΙΣ Α', Β' ΚΑΙ Γ' ΤΑΞΕΙΣ

Διδάξαντες: 1) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ, εις Α' τάξιν, 2) ΜΠΑΞΙΒΑΝΗ ΛΟΥΙΖΑ, εις Β' τάξιν και 3) ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, εις Γ' τάξιν.

1) Η Ε.Σ.Δ. είναι σύστημα εργασίας, ένω αποδλέπει κυρίως εις την έκλογήν και διάταξιν της ύλης.

2) Κατά την έφαρμογήν της Ε.Σ.Δ. βλέπομεν την φύσιν και την ζωήν ως έν έναίον όλον, από τό όποιον λαμβάνομεν γενικώτερας πρώτον και κατόπιν μερικώτερας πραγματικές ένότητάς, τας όποιάς άντικρύζομεν από κάθε δυνατήν άποψιν (μαθήματα).

Ο μαθητής δέν άντιλαμβάνεται χωριστά μαθήματα, άλλ' έχει πάντοτε ύπ' όψει την έξεταζομένην γενικήν ή μερικήν ένότητα.

3) Η πατριδογνωστική άρχή και ή άρχή της αυτενεργείας, εις την όποιαν περιέχεται και ή εργασία, διαποτίζουν την Ε.Σ.Δ.

Η πρώτη δίδει την ύλην και ή δεύτερα τον τρόπον έπεξεργασίας των ένότητων.

Ούτω:

α') Έπειδή τό παιδί είναι προϊόν της στενωτέρας πατρίδος του, του μεγάλου αυτού μαγνήτου μικρών και μεγάλων, πέραν του μαγνητικού πεδίου του όποιου άδυνατεί να ζήση, ή φύσις και ή ζωή της στενωτέρας πατρίδος θα άποτελέση την ύλην, την όποιαν θα χρησιμοποιήσωμεν κατά την έφαρμογήν της Ένιαίας Συγκεντρωτικής Διδασκαλίας.

β') Μεγάλη πηγή ή φύσις και ή ζωή της στενωτέρας πατρίδος.

Τό υλικόν της κατανέμεται:

1) Είς ένότητάς Ε.Σ.Δ.

2) » » εύκαιριακάς.

3) » » έκ των έλευθέρων άνακοινώσεων.

4) Διά της έφαρμογής της Ε.Σ.Δ. όχι μόνον

έξαντλείται ή υπό του Ε.Α.Π. προβλεπομένη ύλη, άλλά διδάσκειται και πέραν αυτής ως και κλάδοι πέραν των υπό των Ε.Α.Π. προβλεπομένων, διότι προσιδιάζει εις την φύσιν των μαθητών των τριών κατωτέρων τάξεων του δημ. σχολείου και μέχρι τινός και της Τετάρτης να άσχολούνται με σύνολα γνώσεων ούχι ταξινομημένων εις έπιστήμας και διδασκομένων εις τακτάς ώρας.

Οθεν ή Ε.Σ.Δ. είναι άπαιτήσις ψυχικής και πνευματικής καταστάσεως των μαθητών ήλικίας μέχρι των 9 έως 10 έτών.

5) Αί ένότητες καθορίζονται, αναλόγως της θέσεως έκάστου σχολείου.

Διά τότο τό Έπουργείον και ό Έπιθεωρητής μόνον εύρέα πλαίσια δύνανται να δώσουν έντός των όποιων κινούνται οι διδάσκοντες άναλόγως της φύσεως και των συνθηκών της στενωτέρας πατρίδος.

6) Αί ένότητες δύνανται να είναι αι αύται και εις τας τρεις τάξεις Α', Β' και Γ', άλλά κατά την έπεξεργασίαν των εύρύνεται ό κύκλος από τάξεως εις τάξιν.

7) Η έκτασις των ένότητων είναι άνάλογος του διαφέροντος. Αί ένότητες έξακολουθούν έφ' όσον ύπάρχει διαφέρων δι' αύτάς. Είς Α' τάξιν όλίγας ήμέρας, εις Β' περισσοτέρας και εις Γ' άκόμη περισσοτέρας.

8) Έάν εις κλάδος δέν ίκανοποιήται εις μίαν ένότητα άπαιτείται προσοχή να θεραπεύεται εις άλλην.

9) Όρισμένοι κλάδοι, δι' ους άπαιτείται κτήσις δεξιότητων, πρέπει να διδάσκονται και εις τακτάς ώρας. Τοιούτοι είναι ό γλωσσικός, ό μαθηματικός και χειροτεχνικός κλάδος.

10) Η άρχή «ξεκινάτε από τό παιδί» δίδει τον ρυθμόν και τον τόνον της εργασίας εις την Ε.Σ.Δ. και θεραπεύεται άπολύτως δι' αύτης.

Διά της μεταφοράς της ζωής του σπιτιού εις τό σχολείον ή μέθοδος καθίσταται άβίαστος και φυσική.

11) Ο έλεύθερος διάλογος άποτελεί άριστον όργανον εις την ύπηρεσίαν της Ε.Δ.Σ. Ούτω:

α') Τό παιδί έχει άπορίας και έρωτά, άπαντούν οι συμμαθηταί, συζητούν μεταξύ των εις τόνον οίκογενειακόν και φιλικόν.

β') Καί ό διδάσκαλος έρωτά, άπαντά, μετέχει της συζητήσεως, ως μέλος της τάξεως, άλλά και κατευθύνει τον έλεύθερον διάλογον.

12) Διά της Ε.Σ.Δ. έπιτυγχάνεται ή μεταφορά της ζωής εις τό σχολείον και ούτω τό σχολείον καθίσταται αγαπητόν εις τον μαθητήν.

13) Η Ε.Σ.Δ. ύπέρ πάν άλλο σύστημα δίδει εύκαιρίας προς διάγνωσιν της άτομικότητος των μαθητών.

14) Διά της Ε.Σ.Δ. έπιτυγχάνεται ή αγάπη προς την εργασία και καλλιεργούνται δι' αύτης άριστα αι κοινωνικαι άρεταί.

15) Η μάθησις είναι φυσική.

16) Η εύγενής άμιλλα άποτελεί σπουδαίο-

τατον κίνητρον προς εργασία και ούχι ή ράβδος και ή άπειλή έπιβολής ποινής ή κακού βαθμού.

17) Η Ε.Σ.Δ. ώθει προς έρευναν, καθιστώσα τους μαθητάς τελείους μικρούς έρευνητάς.

18) Δήδει τρόπους έλευθερίας και αύτοτελους εργασίας των μαθητών, καθισταμένων ούτω αύτοδούλων και αύτοφώτων.

ΠΡΟ-ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

1) Υπαρξίς και δεύτερον ή και τρίτον Άναγνωστικού, τό πρόχειρον τυπογραφείον (πολύγραφος) είναι μία λύσις. Υπαρξίς πλουσίας διβλιοθήκης, έποπτικών μέσων άφθόνων, καταλλήλων έπίπλων, καταλλήλου διδακτηρίου, σχολικού κήπου.

2) Απαραίτητος είναι ή τήρησις ήμερολογίου εργασίας ως και διβλίου ύλης, ίνα καθίσταται εύχερης ό έλεγχος των προσκτημένων γνώσεων.

3) Είς τας 1 τάξια, έκτός των πληθωρικών και των μη διαθετότων ούδέν μέσον, είναι δυνατή ή έφαρμογή της Ε.Σ.Δ. εις τας 2 πρώτας τάξεις, όπου αι ένότητες θα συνδιδάσκονται.

Είς Γ' και Δ' τάξεις δύνανται να διδάσκονται ως ενιαία ένότητες αι μεγάλοι θρησκευτικά και έθνικαι έφορταί.

Είς τας διτάξια όμοίως.

Είς τας πολυτάξια παντός τύπου είναι δυνατή ή έφαρμογή.

4) Απαραίτητος προϋπόθεσις είναι και ή υγεία του διδασκάλου.

5) Ο διδάσκαλος είναι αναγκαίον να λαμβάνη ύπ' όψιν του την άτομικήν και την κοινωνικήν κατεύθυνσιν της Παιδαγωγικής.

6) Απαραίτητος ή μελέτη της λαογραφίας του τόπου του σχολείου.

7) Τον διδάσκαλον πρέπει να διακρίνη εύλογισία, εύστροφία, εύφυία, τάκτι, έμπιστοσύνη εις τό σύστημα της Ε.Σ.Δ. Είναι άπαραίτητος ό παιδαγωγικός έξοπλισμός και ή έπιστημονική κατάρτισις του διδασκάλου.

8) Διά τον διδάσκαλον ή εκπλήρωσις του καθήκοντος να φθάνη εις τό ύψιστον δυνατόν σημείον.

Β' ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ, ΥΠΟ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ ΛΟΥΚΑ, ΤΟΥ Β' ΕΞΑΤΑΞΙΟΥ (ΠΡΟΤΥΠΟΥ) ΠΥΡΓΟΥ

Σημασία: 1) Είναι τό κατ' έξοχήν μάθημα συντελούν εις την επιτυχίαν του σκοπού των σχολείων γενικής μορφώσεως.

2) Η άνάγνωσις είναι τό μάθημα των μαθημάτων. Διότι, αν ό μαθητής δέν άποκτήση την δεξιότητα της άναγνώσεως, την ίκανότητα να κατανοή τό άναγινωσκόμενον, τεμάχιον και να χρησιμοποιή τό έν αυτό μορφωτικόν υλικόν και δέν έχη την έφεσιν προς μελέτην και άλλων έκτός του Άναγνωστικού διβλίου, δέν πρόκει-

ται να κάμη τίποτε ούτε με τα άλλα μαθήματα (Θρησκευτικά, Ιστορία, Φ. Ιστορία κλπ.), τα οποία έχουν ως προϋπόθεση την αναγνωστική δεξιότητα και ικανότητα.

Ούτε είναι δυνατόν να γευθούν άνευ ταύτης των αγαθών του πολιτισμού, ούτε βραδύτερον, ως πολίται, να προάγουν αυτά θα δύνανται.

Σκοπός: Είς τὰς τρεις κατωτέρας τάξεις ο σκοπός της αναγνώσεως είναι:

1) 'Η κτήσις υπό του μαθητού της αναγνωστικής δεξιότητος, δηλ. αναγνωστικός.

2) 'Η καλλιέργεια της έκφραστικής ικανότητος του μαθητού.

3) 'Η γνώσις των γλωσσικών φαινομένων, των λέξεων, της ορθογραφίας των κλπ., δηλ. γλωσσικός.

4) 'Εγκυκλοπαιδικός και

5) Μορφωτικός και παιδευτικός.

Είς τὰς τρεις ανωτέρας τάξεις πέραν τούτων η κτήσις της αναγνωστικής ικανότητος. Δηλαδή κτήσις ικανότητος δι' ευχερεστέραν ανάγνωσιν και περαιτέρω διὰ πλήρη κατανόησιν και βαθειάν επεξεργασίαν και φιλαναγνυσίαν. 'Η καλλιέργεια της αγάπης προς το βιβλίον και η δημιουργία ακαταλύτων δεσμών μεταξύ μαθητού και βιβλίου αποτελεί βασικότερον σκοπόν.

Έκλογη ύλης, κυρία πηγή:

1) Κυρία πηγή είναι το έκαστοτε έγκεκριμένον αναγνωστικόν.

2) Πέραν τούτου, διότι το αναγνωστικόν δεν έπαρκει, αναγκαία καθίσταται η χρήςις έτέρου έγκεκριμένου αναγνωστικού, άλλων έλευθέρων αναγνωσμάτων, καταλλήλων όμως, και περιοδικών (παιδικών), έγκεκριμένων ομάδων.

3) 'Η έλευθέρα ανάγνωσις συνιστάται έφ' όσον είναι δυνατόν πάντες οι μαθηταί να έφοδιάζονται με το αναγνωστικόν τεμάχιον, ώστε να μη ικανοποιήται εις μόνον μαθητής. 'Επίσης κατά την έλευθέραν ανάγνωσιν προσέχουμεν ώστε το αναγνωστικόν τεμάχιον να ικανοποιή το ενδιαφέρον της όλότητος η του πλείστον μέρους της τάξεως η τουλάχιστον μιάς σημαντικής ομάδος μαθητών.

4) 'Η έλευθέρα ανάγνωσις καλλιεργείται περισσότερο εις την Ε' και έτι περισσότερο εις την ΣΤ' τάξιν.

5) 'Η ύπαρξις βιβλιοθήκης καλώς οργανωμένης και με πολλά αντίτυπα των αναγνωστικών η περιοδικών λύει άριστα το πρόβλημα των άλλων πλην του ενός αναγνωστικού πηγών.

6) 'Η έπιλογή των κεφαλαίων γίνεται από κοινοῦ υπό του διδασκάλου και των μαθητών βάσει των έκαστοτε βιωμάτων και των διαφερόντων των μαθητών έξ έπικαίρων γεγονότων, έκ συναφείας προς ύλην, η οποία διδάσκεται εις άλλα μαθήματα ως και δι' άλλους λόγους, οίτινες έγείρουν το παιδικόν διαφέρον.

7) Βασική προϋπόθεσις είναι να γνωρίζουν καλώς οι μαθηταί τον τρόπον, με τον όποιον

θα εργάζονται κατά την ανάγνωσιν τόσο εις το σχολειόν, όσον και κατ' όικον, καθώς και την πορείαν της διδασκαλίας.

Πορεία διδασκαλίας:

1) 'Η πορεία διδασκαλίας είναι η τριμερής, η όποια εις την ανάγνωσιν δύναται να λάβη την κατωτέρω μορφήν:

Α'. Πρόσκτησις) α') 'Ανάγνωσις υπό του διδασκάλου.

β') 'Ερμηνεία άγνωστων λέξεων, φράσεων η προτάσεων, πραγματικά έρμηνεύει και διασάφει έννοιών άγνωστων (υπό τύπον άποριών).

γ') 'Απόδοσις περιεχομένου.

δ') Περιλήψις.

ε') Κεντρική ιδέα.

στ') 'Ανάγνωσις υπό των μαθητών προς άσκησιν υπό των καλυτέρων έν άρχή και κατόπιν έπονται οι άλλοι, οι άδύνατοι.

Β'. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Έπί μέρους εργασίαι:

α') Προβολή και λύσις άποριών.

β') Έντυπώσις των μαθητών.

γ') 'Αναγνώρισις των υλικών και πνευματικών στοιχείων του πολιτισμού.

δ') Κρίσεις - συγκρίσεις - συμπεράσματα.

ε') Χαρακτηρισμός δρώντων προσώπων.

στ') Καλαισθητική επεξεργασία δι' έξευρέσεως των καλολογικών λεγομένων στοιχείων (προσωποποιήσεων, παρομοιώσεων, αντιθέσεων, διαλόγων, ωραίων εικόνων, ωραίων λέξεων, φράσεων, προτάσεων η τμημάτων, κοσμητικών επιθέτων κλπ.

Γ'. ΕΜΠΕΔΩΣΙΣ

Έπί μέρους εργασίαι:

α') Γλωσσικά αναπαραστάσεις (γραπτώς η προφορικώς).

β') Χειροτεχνικά αναπαραστάσεις (ιχνογραφησεις - κατασκευή).

γ') Δραματοποιήσεις.

δ') Μουσικά αναπαραστάσεις.

ε') Τάξιμόμησις και συστηματοποιήσις (εις τοίον είδος ανήκει κλπ.).

2) Βασικά προϋποθέσεις διὰ την έπιτυχίαν της διδασκαλίας είναι η προπαρασκευη του διδασκάλου (καταλληλότης κεφαλαίου από της άπόψεως του ποσού και του ποιού και έν σχέσει με την πνευματικήν κατάστασιν των μαθητών, έξασφάλισις ύμεινών και άποκλεισμός δυσμενών δρων, έκ των προτέρων έξεύρεσις και έκτίμησις των έν τώ κεφαλαίω μορφωτικών στοιχείων, έκ των προτέρων καθορισμός σχεδίου και πορείας εργασίας ως και έξεύρεσις μέσων).

3) 'Η είσαγωγή των μαθητών εις τον όρθον τρόπον του εργάζεσθαι και τελεία ύπ' αὐτῶν γνώσις της πορείας διδασκαλίας.

4) Προς άποφυγήν μονοτονίας η εργασία γίνεται όμαδική, δηλ. αναλόγως των επί μέρους.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΥΡΟΥ

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ κ. ΝΟΒΑ

Την Κυριακήν 10ην Μαΐου έπραγματοποιήθη εις τὰς αίθούσας της Δέσσης «ΕΛΛΑΣ» η προαγγελθείσα διάλεξις του Διδασκαλικού Συλλόγου Σύρου με όμιλητήν τον κ. Θεμιστοκλήν 'Αθανασιάδη—Νόβαν, 'Επιθεωρητήν Νομαρχών και θέμα «Κωστής Παλαμάς, έλέφ θεού ποιητής». Τόν όμιλητήν παρουσίασε και ηγήχρησεν ο Πρόεδρος του Διδασκαλικού Συλλόγου κ. 'Αριστείδης Λουϊδίδης. 'Η διάλεξις έδόθη εις τα πλαίσια του έορτασμού του έτους Παλαμά διὰ την συμπλήρωσιν εκατονταετηριδός από της γεννήσεώς του.

Έπαινεσεν ο διακεκριμένος 'Επιθεωρητής Δημοτικών Σχολείων κ. Παναγιώτου Νάκου, αναφερθείς εις την αξίαν και σημασίαν του ποιητού και της σημασίας του έορτασμού του έτους Παλαμά άφ' ενός και άφ' έτέρου εις την προσωπικότητα του διακεκριμένου όμιλητού.

Ο όμιλητής, εκλεκτός χειριστής του λόγου και βαθύς μελετητής της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ποιητής και ο ίδιος, ανέλυσε, κινηθείς με

βαθμίδων κατανέμεται η όλη εργασία εις 3 η 4 ομάδας.

5) 'Η ανωτέρω πορεία εργασίας δεν πρέπει να είναι κάτι το στατικόν, μη έπιδεχόμενον αλλαγάς.

6) 'Αναλόγως της εύκολίας του κεφαλαίου παραλείπονται ώρισμένοι βαθμίδες. 'Επίσης δυνατόν να αλλάσση, αναλόγως των περιστάσεων, και η σειρά των βαθμίδων.

7) 'Η άρχή της αὐτενεργείας θα διαποτίζει την όλην εργασία. Έν άρχή την πρωτοβουλίαν έχει ο διδάσκαλος, σύν τώ χρόνῳ προχωρόντος του μαθητού εις αὐτενεργείαν και πρωτοβουλίαν ύποχωρεί αὐτός μέχρις ότου φύγη και παραμείνη εις τὰ παρασκήνια, ίνα έκειθεν κατευθύνη, αν χρειασθῇ.

8) Είς τὰς Β', Γ' και Δ' τάξεις η πορεία εργασίας είναι απλουστάτη.

Αι αξιώσεις βαθείας επεξεργασίας (έμβαθύνσεις ήθικαι - καλογικαι κλπ.) μόνον περι το τέλος του τετάρτου έτους (Τετάρτη τάξις) θα υπάρχουν, όποτε εμφανίζονται τα θεωρητικά διαφέροντα εις τούς μαθητάς.

9) Είς τὰς μικράς τάξεις Β', Γ' αλλά και Δ' τα 2) 3) του χρόνου διδασκαλίας της αναγνώσεως θα καταναλίσκεται προς άσκησιν εις την άπόκτησιν της αναγνωστικής δεξιότητος και ο υπόλοιπος (1) 3) δι' επεξεργασίαν.

'Η άσκησις γίνεται εις την βαθμίδα της έμπεδώσεως.

10) Είς την Α', Β' και Γ' η ύλη της αναγνώσεως θα πηγάζη έκ της ένιαίας διδ)λίας.

άνεσιν άνάμεσα εις τούς στίχους, το έργον του Παλαμά, χαρακτηρίσας αὐτόν ποιητήν αὐτοδύναμον, ποιητήν έλέφ θεού, ποιητήν πατριδολάτρην.

Και η διάλεξις αὐτή άποτελεί έπιτυχίαν του Διδασκαλικού Συλλόγου, δρώντος υπό την έμπνευσμένην, αληθώς, καθοδήγησιν του 'Επιθεωρητού Δημοτικών Σχολείων κ. Παναγιώτου Νάκου.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΔ)ΚΟΥ ΣΤΑΛΟΓΟΥ ΣΤΡΟΥ

Τὸν την αϊγίδα του 'Επιθεωρητού Δημοτικών Σχολείων κ. Παναγιώτου Νάκου ο διδασκαλικός Σύλλογος Σύρου αναπτύσσει λίαν αξιόλογον δράσιν εις τον τομέα της πνευματικής κινήσεως έν Έρμουπόλει.

Οργάνωσε πολλές διαλέξεις με διακεκριμένους όμιλητάς και βαρυσήμαντα θέματα. Όλος ιδιαιτέρας μνείας και έξάρσεως αξίζουν αι διάλέξεις του Προέδρου της 'Ακαδημίας 'Αθηνών κ. Σπύρου Μελά με θέμα: «Ο Κωστής Παλαμάς», του ρέκτου Νομάρχου Κυκλάδων κ. 'Α-

11) Είς το τέλος της Α' και εις την Β' η πορεία εργασίας είναι απλουστάτη. Δεν γίνεται σοβαρά επεξεργασία. Συναισθηματικά κρίσεις, άγνωστοι λέξεις η άγνωστα γλωσσικά στοιχεία, άπόδοσις περιεχομένου, έντυπώσεις και άπορίαι εις την απλουστάτην των μορφήν, αναπαραστάσεις όχι βεβαιασμένοι, αλλά αὐθόρμητοι και άσκησις και πρό παντός άσκησις προς άπόκτησιν της αναγνωστικής δεξιότητος είναι όσα αξιόυμεν εις το τμήμα αὐτό.

12) Δίδομεν ιδιαιτέραν προσοχήν προς πρόωθσιν και ιδιαιτέραν καλλιέργειαν των αναγνωστικῶς καθυστερημένων.

13) 'Ιδιαιτέρα προσπάθεια θα καταβάλλεται προς καλλιέργειαν της σιωπηράς αναγνώσεως. 'Η ζωη έπιβάλλει σιωπηράν ανάγνωσιν και εις αὐτήν ιδιαιτέρως θα άσκηθούν οι μαθηταί.

14) Να άποφεύγεται ο σχολικός τόνος κατά την ανάγνωσιν.

Τόσον ο διδάσκαλος όσον και οι μαθηταί πρέπει να αναγινώσκουν φυσικῶς, ως εις την ζωντανήν όμιλίαν και συζήτησιν.

Συστηματική και έπίμονος άσκησις του διδασκάλου εις την φυσικήν ανάγνωσιν (φυσικόν ύφος), εις την αφήγησιν και την άπαγγελίαν είναι απαραίτητος.

15) Είς την Ε' και ιδία εις την ΣΤ' τάξιν δύναται αντί του διδασκάλου να αναγινώσκουν το πρώτον οι άριστα αναγινώσκοντες μαθηταί.

(Συνεχίζεται)

ναστασίον Λεβίδη με θέμα «Ιστορία και νέος Έλληνισμός», του 'Επιθεωρητοῦ Νομαρχῶν κ. Θεμιστοκλή 'Αθανασιάδου—Νόβα με θέμα «Κωστής Παλαμᾶς, ἑλέω θεοῦ ποιητής». Ταύτας ἐπρόλογισεν ὁ διακεκομμένος 'Επιθεωρητής Δημοτικῶν Σχολείων κ. Παναγιώτης Νάκος. Τὴν ὕλην προσάδειαν τοῦ 'Επιθεωρητοῦ καὶ Διδακταλικοῦ Συλλόγου θεωροῦν καὶ ἐνθαρρύνει τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ λαμπροῦ Νομάρχου Κυκλάδων κ. 'Αναστασίου Λεβίδη. Αἱ διαλέξεις δίδονται εἰς τὰς αἰθούσας τῆς Λέσχης «ΕΛΛΑΣ», εὐγενῶς παραχωρουμένης ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ταύτης.

ΠΙΝΕΤΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΣΤΗ ΣΥΡΟ

Ὁ Διδακταλικὸς Σύλλογος Σύρου—Τήνου—Μυκόνου συνεχίζων τὴν προσπάθειαν πρὸς δημιουργίαν εὐνυτέρως πνευματικῆς κινήσεως εἰς Ἑρμοῦπολιν καὶ εἰς τὰ πλαίσια τοῦ εορτασμοῦ τοῦ ἔτους Παλαμᾶ, εἶχε τὴν ἐμπνευσιν νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν κ. Σπύρον Μελά, ὅστις ἀποδεχθεὶς εὐχαρίστως τὴν πρόσκλησιν τοῦ Συλλόγου ἀφίχθη εἰς Σύρον καὶ ἔδωσε διὰ τὴν 12ην 'Απριλίου ἔ. ἔ. ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὥραν 11ην π. μ. με θέμα «Κωστής Παλαμᾶς».

Ἡ διὰ τὴν ἐδόθη εἰς τὰς αἰθούσας τῆς Λέσχης «ΕΛΛΑΣ», αἱ ὁποῖαι ἀπὸ ἑνωρὶς εἶχον κατακλισθῇ ὑπὸ πλήθους κόσμου. Παρέστησαν ὁ Νομάρχης Κυκλάδων κ. 'Αναστάσιος Λεβίδης μετὰ τῆς ἐριτίμου συζήτησιν τοῦ, ὁ Δήμαρχος 'Ερμοῦπόλεως κ. 'Επ. Παπαδάμ, ὁ Πανσιολογιστάτος 'Αρχιερατικὸς 'Επίτροπος κ. Γρηγόριος Μαργακός, αἱ δικαστικαὶ καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως.

Ὁ πρόεδρος τοῦ διδακταλικοῦ Συλλόγου κ. 'Αριστέιδης Λουϊζίδης ὑπεγράμμισεν ἐν ἀρχῇ τὴν ἀξιόλογον σημασίαν τῆς διαλέξεως, ἡ ὁποία ἐγκαινιάζει εἰς τὴν Σύρον τὸ ἔτος Παλαμᾶ καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ 'Επιθεωρητής Δημοτικῶν Σχολείων Περιφερείας Σύρου ἐπαρουσίασε τὸν μεγάλο συγγραφέα κ. Σπ. Μελά, ὁ ὅποιος ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὑπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τῶν ἀκροατῶν.

Ὁ ἐκλεκτὸς ὁμιλητὴς μετὰ τὴν διακρίνουσαν εὐγλωττίαν συνήρπασε τὸ κοινὸν καὶ συνεκράτησεν ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπὶ δύο περίπου ὥρας. «Ὅλοι ἐθαύμασαν τὴν πνευματικὴν θαλερότητα καὶ ἐγοητεύθησαν ἀπὸ τὸ πλοῦσιον λογοτεχνικὸν ταλέντον τοῦ διαπρεποῦς 'Ακαδημαϊκοῦ».

Τὴν μεσημβρίαν παρετέθη ὑπὸ τοῦ διδακταλικοῦ Συλλόγου πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Μελά γεῦμα εἰς τὸ τουριστικὸν Ξενοδοχεῖον «Ἑρμῆς» εἰς τὸ ὁποῖον παρευρέθησαν καὶ ὁ Νομάρχης Κυκλάδων κ. 'Αν. Λεβίδης μετὰ τῆς ἐριτίμου συζήτησιν τοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἡγεῖρον προσπάθειαι ὁ Πρόεδρος τοῦ Διδακταλικοῦ Συλλόγου κ. 'Αριστέιδης Λουϊζίδης, ὁ 'Επιθεωρητής Δημοτικῶν Σχολείων κ. Παναγιώτης Νάκος, ὁ Νομάρχης κ. 'Αναστάσιος Λεβίδης. Ἀπῆντησεν ὁ κ. Σπ. Μελάς καὶ ἐν συνε-

χείᾳ ἀπήγγειλε στίχους τοῦ Κάλβου καὶ τοῦ Σολωμοῦ.

Τὸ ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς ἀνεχώρησε, προπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ διδακταλικοῦ κόσμου καὶ πλήθους κόσμου δι' Ἀθήνας.

Τὸν κ. Μελά συνώδενεν ἡ κυρία του, ἡ Γραμματεὺς του καὶ ὁ 'Εφορὸς τῆς 'Ακαδημίας κ. Βέλτος, ἐκλεκτὸς συμπολίτης μας.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν του αὐτὴν ὁ κ. Μελάς ἔδειξε διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὅτι ἡ ψυχὴ του παραμένει πάντοτε νέα. Τὸν κ. Μελά προσεφώνησε ὁ ἐπιθεωρητὴς μας κ. Παναγ. Νάκος, ὅστις καὶ ἐπρόλογισεν τὴν διὰ τὴν κ. Μελά, γιὰ τὸν Κωστή Παλαμᾶ μετὰ τὰ παρακάτω συγκλητικὰ λόγια:

Πανσιολογίωτατε,
'Αξιότιμε Κύριε Νομάρχα,
Κύριε Δήμαρχε,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Εἶναι κάποιες στιγμῆς, σπάνιες στὴ ζωὴ, ποὺ νοιώθει κανεὶς τὴν ἀνάγκη νὰ κρατήσῃ τὴν ἀγαπῶν τοῦ γιὰ τὰ μὴ σπᾶση ἢ καρδιά του. Ἀπὸ τίς στιγμῆς αὐτὲς εἶναι καὶ ἡ τωρινὴ μας στιγμή. Μᾶς συνέχει ὅλους χαρούμενη συγκίνησις, χαρούμενη προσδοκία.

Ἔχουμε ἀνάμεσά μας μιὰν ἐξέχουσα, κορυφαία λογοτεχνικὴ φυσιογνωμία, τὸν Πρόεδρο τῆς 'Ακαδημίας, τὸν περιλάλητο Σπύρο Μελά. Νοιώθουμε κοντὰ μας τὸν ἄνθρωπο, ποὺ δὲν τὸν χωρεῖ ἡ αἰδούσα τούτῃ καὶ γεμίζει ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα. Τὴ γεμίζει μετὰ τὴ ρωμαλέα ψυχὴ του, τὸ σπινθηροδόλο πνεῦμα του, τὴν παλλόμενη καρδιά του. Ἀπὸ τὸ ἔχειλο ποτήρι τῆς λογοτεχνικῆς του παραγωγῆς, ποτήρι πλατὺ σὰν θάλασσα, ψηλὸ ὡς τὸν οὐρανὸ, πίνουν, πίνουν καὶ δὲν χορταίνουσι οἱ ξένοι ἀκόμη μαζὶ μετὰς.

Ἀνήσυχη καὶ φλογερὴ ἰδιοσυγκρασία, ὁ πρῶτανος τῶν λογοτεχνῶν μας, μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του πάντ' ἀνοιχτά, πάντα ἀγρυπνα, ἀστράφτει καὶ βροντᾷ μετὰ τὴ δημοσιογραφία, μετὰ τὴ θεατρικὴ λογοτεχνία, μετὰ τὴς βιογραφίας ἢ ρωϊκῶν μορφῶν ἀγωνιστῶν, μετὰ τὴς ταξειδιωτικῆς ἐντυπώσεως του.

'Ακόμη κι' οἱ τίτλοι τῶν ἔργων του ἀστράφτουν καὶ βροντοῦν, συγκινοῦν καὶ συναρπάζουν. «Τὸ κόκκινο πουκάμισο», «Ὁ γυῖος τοῦ ἱσκιου», «Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «Ὁ Παπαφλέσσας, ὁ Μπορλοτιέρος τῶν ψυχῶν», «Ὁ γέρος τοῦ Μωριᾶ», «Ματωμένα ῥᾶσα», «Φλογισμένα πέλαγα» καὶ τόσα ἄλλα.

Ἡ λεβέντικη ρομφαλιώτικη ψυχὴ του, ψυχὴ ὁμηρικὴ καὶ μαχητικὴ στοὺς πολέμους, μὴ καὶ στοὺς καλλιτεχνικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἀγῶνες, κλείνει μέσα τῆς τὴν Ἑλλάδα, γι' αὐτὸ κι' αἰσθάνεται νὰ λαχταρίζῃ μέσα τῆς κάθε εἰδος μεγαλείου.

Ἡ Ἑλλάδα ἡ γόησσα εἶναι ἡ νεράιδα ποὺ ἀναδείχνει ἡρωϊκὰς μορφάς, μορφές σεβαστὲς κι' ἁγίες.

Ἡ γόησσα Ἑλλάδα ἀνέδειξε μετὰ τὰ μάτια τῆς καὶ τὸν ὁμιλητὴ μας λογοτέχνη ὑψηλῆς περὶωπῆς μετὰ διενθὴν προβολή, πατριώτη ἀγωνιστή,

κάθε φορὰ στὴν προκεχωρημένη γραμμὴ, στὸ ἑσωτερικόν, ἀλλὰ καὶ στὸ ἑξωτερικόν μετὰ εἰδικὲς ἀποστολὰς, γιὰ τὰ πάτρια, τὴ Δημοκρατία, τὰ Ἑθνικὰ δίκαια.

Ἡ ἴδια γόησσα Ἑλλάδα ἀνέδειξε καὶ κείνον ποὺ τώρα θὰ μᾶς ψάλῃ ὁ γόης αὐτὸς ὁμιλητῆς μας, σὰν καλοκέλαδο ἀηδόνι, ὕμνο μεγαλόπρεπο, θούριο ἀληθινόν. Εἶν' αὐτὸς ὁ λυράρης ποιητῆς μετὰ τὴν Μεσολογγίτικη ψυχὴ, ὁ μεγαλόστομος πατριδοδόλος ἑθνικὸς μας ποιητῆς, ὁ γλωσσολόγος Κωστής Παλαμᾶς, ποὺ τοῦ γιορτάζουμε φέτος τὰ ἐκατόχρονα ἀπὸ τὴ γέννησιν, γιὰ νὰ ἀποτίσωμε φόρον τιμῆς κι' εὐγνωμοσύνης στὴ μνήμη του γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους.

Θὰ μᾶς χαρίσῃ, ἔτσι, ὁ ἀηδονόλαος ὁμιλητῆς στιγμῆς ἀξέχαστες, περιφέροντάς μας ἔδω κι' ἐκεῖ στὸ περιβόλι τῶν στίχων μετὰ τοὺς θαυμάσιους στοχασμοὺς καὶ τίς γλυκεῖες δοξασίες τοῦ φιλόσοφου Βολιαντζῆ ποιητῆ, ἔδω κι' ἐκεῖ στὸ περιβόλι τῆς ὁλόφωτης δημιουργικῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ὑψηλοφάνταστου ποιητῆ, τοῦ ἀλησμόνητου Κωστή Παλαμᾶ.

Σεβαστέ μου κ. Πρόεδρε τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν.

Σὰς ἀπευθύνω τὸ καλῶς ἤλθατε στὴν πόλιν μας».

Ἐπιθυμῶ νὰ διαβεβαιωθῇτε, ὅτι ὁ διδακταλικὸς κόσμος τῆς Περιφερείας μου νοιώθει θαυμάσιον, θαυμάσιον, τὴ μεγάλη τιμὴ ποὺ τοῦ ἐκάματε νὰ ἔλθετε νὰ τιμῆσετε τὸ «Βῆμα του» μετὰ τὴ σημερινὴ σας διὰ τὴν βαρυσήμαντη, ἀληθινά, ὅπως προσφυῶς τὴ χαρακτήρισε ὁ Πρόεδρος τοῦ Διδ.)κοῦ Συλλόγου.

Ἐπιθυμῶ, ἀκόμη, νὰ δεβαιωθῇτε, ὅτι ἡ πόλις τούτη, ἀρχόντισσα περὶ φανερὴν στὰ Κυκλαδίτικα νησιά, καλλιεργημένη ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ μετὰ τὸ λόγιον Ἑρμῆ, ποὺ τὸν λατρεῖ παρὰ ἄλλα πρὸς τὸν Κερδῶ Ἑρμῆ, θὰ διατηρήσῃ γλυκεῖα, γλυκύτατη ἀνάμνησιν τῆς σημερινῆς πνευματικῆς σας προσφορᾶς.

Ἐπιθυμῶ, ἀκόμη, πρὶν κατέλθω ἀπὸ τὸ «βῆμα», μαζὶ μετὰ τῆς θερμῆς εὐχαριστίας ὧν καὶ τίς προσωπικὲς ἰδικές μου, νὰ σᾶς εὐχηθῶ τὰ βέλτιστα καὶ νὰ σᾶς ἀπευθύνω τὴ θερμὴ παράκλησιν ὧν νὰ μᾶς ξανάλθετε στὴν πόλιν μας.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΑΛΜΩΠΙΑΣ

Κατὰ τὴν 15ην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἔ. ἔ. ἐπραγματοποιήθη παιδαγωγικὸν συνέδριον τῆς συμμοτοχῆς πάντων τῶν (Δημ.)λῶν καὶ (Νηπ.)λῶν τῆς ἀκριτικῆς περιφερείας μας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ 'Επιθεωρητοῦ κ. Σωτηρίου 'Αθ. Φάσσα. Τὸ συνέδριον ἡσχολήθη μετὰ τὸ μάθημα τῆς γυμναστικῆς, ὡς καὶ μετὰ τὸ θέμα τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ μάθημα τῆς γυμναστικῆς ἐγένετο ἡποδειγματικὴ διδασκαλία μετὰ σχετικῆς ὁμιλίας καὶ συζητήσεως ὑπὸ τοῦ 'Επιθεωρητοῦ σωματικῆς ἀγωγῆς Νομοῦ Πέλλης κ. Εὐρ. 'Ελευθερ-

άδου, χειρισθέντος τὸ ὅλον θέμα ἀπὸ τε θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς πλευρᾶς λίαν ἐπιτυχῶς. Ἐξήρθη ἡ σημασία τοῦ παραγγέλματος, ὑπεγράμμισθη ἡ ἀκολουθητέα σειρά κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μαθήματος (προσασκήσεις, καθολικαὶ ἀσκήσεις, ἐπὶ μέρους, καὶ εἰτα ἀποθεραπευτικαὶ τοιαῦται καὶ τέλος παιδιὰ), ἐσημειώθη ἰδιαιτέρως, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ μάθημα δὲν πρέπει νὰ φέρῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς καταναγκαστικῆς ἐργασίας, ἐτονίσθησαν καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ συναφεῖς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀποδοτικὴν ἀποτελεσματικότητα τούτου καὶ ἀπεδείχθη ἡ καταλληλότης τοῦ Σουηδικοῦ συστήματος, δυνάμενον νὰ ἐκταθῇ εἰς πᾶσας τὰς τάξεις τοῦ Δημ. Σχολείου.

Ἀκολουθῶς τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ 'Επιθεωρητῆς κ. Σωτηρίου 'Αθ. Φάσσας ἀντιδιαστείλας τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν ἀπὸ τοῦ μαθήματος τῆς γυμναστικῆς καὶ προσβάς εἰς ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλ. χρόνων μέχρι τῶν συγχρόνων ἀπαιτήσεων τῆς παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης ὡς κάτωθι:

Ἐν πρώτοις ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς, διαπρέπουσα λαμπρῶς καὶ ἐν τούτῳ, ἤσκει συστηματικὴν ἀγωγὴν τοῦ σώματος καὶ δὴ ἰσχυροτέραν τῆς σημερινῆς, ἐφαρμοζούσα τὸ ἔξ αὐτῆς προεβλῶν γνωμικὸν «νοῦς ὕγιος ἐν σώματι ὕγιος», διὰ τῆς ἀπανταχοῦ ἀνεγέρσεως εἰδικῶν γυμναστηρίων καὶ λουτρῶν καὶ τῆς τελείσεως ἀγῶνων εὐγενῶν, ἔξ ὧν πάντων καταφαίνεται ἡ σημασία ἣν ἀπέδιδεν ἡ πολιτεία εἰς τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν ὡς μέσον πρὸς δημιουργίαν καὶ ἀνάδειξιν καλῶν ἀγαθῶν πολιτῶν, στηριζόντων τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐποχὴ ἀπομιμείται τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, νικήσαν καὶ ἐν τούτῳ τὸν κατακτητὴν. Ἡ δὲ Βυζαντινὴ ἐποχὴ παραμελεῖ τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν φερόμενη ἀντιθέτως πρὸς ταύτην ἐκ παρερμηνείας πρὸς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τοῦ Βυζαντελλίου, ὑπεραμινομένη τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἐγκοσμίων καὶ θεοῦσα τὸ σῶμα ὑπὸ παντοειδῆς στερήσεως ἐν πολλοῖς ἀπανθρώποις, διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς. Τὴν Βυζαντινὴν διαδέχεται ἡ ἐποχὴ τῆς ἀναγεννήσεως ἀποδίδουσα εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ σώματος πρωτεύουσαν θέσιν, ὅθεν ἰδιαιτέρα καταβάλλεται μέριμνα διὰ τὴν ἐν ὕψει διατήρησιν καὶ κανονικὴν διάπλασιν τούτου. Ἐκτοτε τῆς παιδαγωγικῆς καθισταμένης αὐτοτελοῦς ἐπιστήμης, θεραπευοῦσης διὰ τὴν πάσης φύσεως ἐρευνῶν τὴν μοναδικὴν καὶ διακεκομμένην ἐν τῇ δημιουργίᾳ προσωπικότητα, τὸ ΠΑΙΔΙ, καὶ προαγομένης ἀλματωδῶς, ἡ σωματικὴ ἀγωγὴ τοῦ παιδὸς καταλαμβάνει ὅλους προεξέχουσας θέσιν ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς, τῆς βοηθείας καὶ τῆς Παιδαγωγικῆς, ἐν τῇ οἰκονομίᾳ, τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ σχολείῳ. Ἡ ἀγωγὴ τοῦ σώματος, ὑπὸ τὴν ἑννοίαν ὅτι τούτο δέον νὰ διατηρῆται ἀγνόν, ὥραον καὶ ἰσχυρόν ὡς θύκη ἀνταξία τῆς ἐν αὐτῇ ἐμφύτως οἰκονομικῆς ζωῆς πνοῆς τοῦ Θεοῦ, τῆς ψυχῆς, ὁρθεῖται ἀπὸ τῆς σπαργονώσεως τοῦ δρεφους καὶ διήκει διὰ τῆς προσχολικῆς ἡλικίας, τοῦ νηπιαγείου, καὶ τοῦ Δημ. Σχολείου, ὅπου ἀσχεῖ σωματικὴν ἀγωγὴν καὶ οὐχὶ γυμναστικὴν, ὡς αὕτη τελεῖται εἰς τὰ μεγάλα σχο-

λεῖα. Εἰς τοῦτο μάλιστα ἔγκειται ἡ καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἄκρως ἀντίθετος τοποθέτησις τοῦ νέου σχολείου ἐναντι τοῦ παλαιοῦ, ὅπερ προωρισμένον νὰ καταστήσῃ τοὺς τροφίμους του τελείως πολίτας, συμφώνως τῷ ὑπὸ τῆς πολιτείας τεθειμένῳ σκοπῷ, μετῆρχετο στρατιωτικὴν πειθαρχίαν καταστρατηγούσαν τὴν παιδικὴν προσωπικότητα καὶ ἡ γυμναστικὴ ἐτελείτο πράγματι ὡς καταναγκαστικὴ ἐργασία. Συμφώνως τοῖς ὡς ἄνω τὸ μὲν Νηπιαγωγεῖον ἀφ' ἐνὸς συμπληροῖ καὶ διορθώνει τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν τῆς οἰκογενείας διὰ τοῦ ἐθισμού τῶν νηπίων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κανόνων ἀτομικῆς καθαριότητος, ἀφ' ἑτέρου ἐκμανθάνει εἰς ταῦτα ρυθμικὰς ἀσκήσεις μὲ ἄσματα, βωδὰς ἀναπαραστάσεις, ποικίλα παίγνια ἀπλὰ καὶ ρυθμικά, χοροὺς παιδικούς (μπαλλέτα κ.τ.δ.), τοῦτων πάντων ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν ἀνιδυμωτικὴν - κινητικὴν κατάστασιν τοῦ μικροῦ τροφίμου. Τὸ δὲ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἐξακολουθοῦν τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν τοῦ μαθητοῦ ἐφαρμόζει τὰ τοῦ νηπιαγωγείου εἰς τὰς δύο κατωτέρας τάξεις ἀκολούθως δέ, προϊόντος τῆς ψυχοσωματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδός, χωρεῖ ἐκ τῶν ἀπλουστεύοντων εἰς τὰ συνθετώτερα, εἰσάγον φυσικῶς καὶ ἀδιάσπαστος τὰς ἀπαιτήσεις τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως μεθ' ἀπλῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων, ἐνῶ παραλλήλως κυρίαρχον θέσιν κατέχουσιν αἱ βωβαὶ ἀναπαραστάσεις, ρυθμικὰ καὶ μιμικὰ παίγνια ὡς καὶ οἱ χοροὶ. Εἰς δὲ τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις ἀπαιτοῦμεν πλέον μείζονα τάξιν, πειθαρχίαν καὶ ρυθμὸν ἐν τῇ ἐκτελέσει συνθετωτέρων ἀσκήσεων, παιγνίων καὶ χορῶν. Ἡ δὲ τέλεισις τῶν ἀγωνισμάτων δρόμου, πάλης, πηδήματος, ἄλματος εἰς μῆκος καὶ ὕψος, ἅτινα εἰσῆχθησαν ἀπὸ τῶν μεσαίων τάξεων, διεξάγεται συστηματικῶς καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἀγωνιστικῆς.

Β. ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΤΑΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΡΤΗΣ

Στὴν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὁ Διδ)κὸς Σύλλογος τοῦ Νομοῦ Ἀρτῆς κάλεσε τὰ μέλη του στὴν καθιερωμένη Γενικὴ Συνέλευση, γιὰ τὴ συζήτηση τῶν φλεγόντων ζητημάτων τοῦ κλάδου καὶ τὴν ἐκλογὴ τῆς νέας διοικήσεως.

Διακόσιοι πενήντα καὶ πλέον διδ)λοι τοῦ Νομοῦ ἔλαβον μέρος στὶς ἐργασίες τῆς συνελεύσεως. Τοὺς διδ)λους ἐχαίρετ' ὁ διευθυντὴς τῆς Νομαρχίας Ἀρτῆς κ. Τζώδας.

Οἱ ἐργασίες τοῦ Συλλόγου ἔληξαν τὴν μεσημέριαν.

Τὸ ἀπόγευμα εἰδιποῦντο ἀπὸ τοὺς Ἐπιθεωρητὰς Α' καὶ Β' Περιφερείας νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλοι εἰς τὸ 2ον Σχολεῖον τῆς πόλεως, διότι ἤθελε νὸ τοὺς ὁμιλήσῃ ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Η' Περιφερείας Ἰωαννίνων κ. Γεώργιος Παπαϊωάννου.

Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα οἱ διδ)λοι ἐχειροκρότησαν τὸν κ. Γενικὸν καὶ τοὺς δύο Ἐπιθεωρητὰς τῆς Ἀρτῆς κ.κ. Μουζακίτην καὶ Ἡλιόπουλον.

Ὁ κ. Μουζακίτης παρουσίασε τὸν κ. Γενικὸν εἰς τοὺς διδ)λους δι' ἐμπνευσμένης προσομιλίας.

Μὲ ὕψος ἥρεμον, μελιχρὸν, φιλικόν, συναδελφικὸν καὶ ἀσυναρπαστικὸν ἤρχισε τὴν ὁμιλίαν του, ὁ φωτισμένος καὶ πάντα νέος ἡγέτης τῆς λαϊκῆς μας παιδείας κ. Γεώργιος Παπαϊωάννου.

Σὰν τὸ γάργαρα νερὸ τῆς βρυσσομένης κυλοῦσαν τὰ στοχαστικὰ καὶ φιλοσοφημένα λόγια τοῦ σοφοῦ δασκάλου, ποὺ κατῳρῶσαν νὰ μποῦν στὰ μύχια τῆς εὐαίσθητης ψυχῆς τῶν συναδελφῶν. Μπῆκαν ἀμέσως στὶς καρδιὰς τῶν δασκάλων γιὰ τὴν ἐβγαίναν ἀπὸ ἄλλη καρδιά καὶ μάλιστα μιὰ καρδιά, ποὺ, μόνο γιὰ τὴν λαϊκὴν παιδείαν καὶ τὸν ἐργάτη τῆς, χτυπάει.

Οἱ διδ)λοι ἄκουσαν μὲ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον καὶ προσοχὴ μιὰ ἐμπεριστατωμένη ἀνάλυσιν ὅλων τῶν διδακτικῶν συστημάτων ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα καὶ τῶν φιλοσοφικῶν τῶν βάσεων. Διεξήλθεν ὁ κ. Γενικὸς κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν, ἀλλὰ καὶ ἀφομοιώσιμον τὰ περὶ διδακτικῶν ἀρχῶν, μεθόδων, διδ)λίας, πορείας καὶ ἐσωτερικῆς φυσιογνωμίας τῆς διδακτικῆς ἐργασίας, καθὼς καὶ τὰ περὶ διαφόρων μορφῶν διδασκαλίας ὅλων τῶν μαθημάτων τοῦ Σχολείου.

Ὅλες οἱ φιλοσοφικῆς, παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς φυσιογνωμίες, δικῆς ἡμῶν καὶ ξένες, μὲ τὰ συστήματά των, τίς ἰδέες των, τίς ἀρχές των καὶ τὰ κηρύγματά των ἰνεπύχθησαν ἐνώπιον τῆς παιδαγωγικῆς αὐτῆς συγκεντρώσεως ὑπὸ τοῦ κ. Παπαϊωάννου.

Ἐπεδείχθη ὁ ἄριστος τρόπος προπαρασκευῆς τῶν διδασκόντων καὶ διελύθησαν παρεξηγήσεις, ἀμφιβολίες καὶ παρανοήσεις οἱ ὁποῖες τυχὸν εἶχαν δημιουργηθῇ μεταξὺ τῶν διδ)λων.

Μία πλημύρα μορφώσεως, πείρας, στοχασμοῦ, κατανόησεως, ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, ἐνδιαφέροντος, στοργῆς καὶ καλωσύνης κατέκλυσαν τὴν αἴθουσα τῆς συγκεντρώσεως.

Ἡ θερμοφυγὸς πνοή, ἡ πολὺπλευρὸς ἐκπαιδευτικὴ πείρα, ἡ ἀνωτάτη παιδαγωγικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κατάρτισις τοῦ κ. Παπαϊωάννου συνεκίνησαν βαθύτατα τοὺς διδ)λους, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον ἓνα θαυμάσιον παιδαγωγικὸν ἀναβαπτισμα, ποὺ θὰ πολλαπλασιάσῃ τίς δυνάμεις των γιὰ μεγαλύτερες ἐπιτυχίες καὶ ἀποτελέσματα, γιὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ ἰδεώδους καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸν ἐκλεκτὸν προεστῆμενον ἡγχαρίστησε ἐκ μέρους τῶν διδασκάλων ὁ κ. Ν. Ἀποστόλης Διευθυντὴς τοῦ 4ου Προτύπου Δημοτικοῦ Σχολείου, ὁ ὁποῖος ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τοῦ κ. Γενικοῦ, ποὺ ἐμόχθησε ὅσον ὅλγιοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἀνύψωσιν τῆς στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐξέφρασε τὸν βαθύτατον σεβασμὸν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν διδ)λων, ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσά τους τὸ διαλεκτὸν παιδί, τὸ σπλάχνο ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ ἡρωικοῦ διδ)κοῦ κλάδου. Καὶ τέλος τὴν πίστιν ὅτι ὁ κλάδος μὲ τέτοιους ἡγέτας θὰ κατακτήσῃ τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώ-

ματά του στὴ ζωὴ καὶ στὴν κοινωνία, γιὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ λαϊκοῦ σχολείου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνάτατης Ἑλλάδος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Α' ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ

Πρωτοβουλία τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων Α' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Καρδίτσας κ. Δρακόπουλου, ἐπραγματοποιήθη τὴν 21 Μαρτίου ἐ.ε. εἰς τὸ Γ' Δημοτικὸν Σχολεῖον Καρδίτσας παιδαγωγικὴ συγκέντρωσις τῶν διδασκάλων τῶν Α' καὶ Β' Περιφερειῶν εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν οἱ κ.κ. Γ. Διάκος, Ἐπιθεωρητὴς Σωματικῆς ἀγωγῆς, Θ. Πολυχρονόπουλος, Ἐπιθεωρητὴς Β' Περιφερείας καὶ ὑπὲρ τοὺς 150 διδασκάλους.

Κατ' ἀρχὴν ὁμιλήσεν διὰ μακρῶν ὁ Ἐπιθεωρητὴς κ. Δρακόπουλος, ἀναφερθεὶς εἰς τὸ ὑψηλὸν λειτουργημα τοῦ διδασκάλου καὶ τὸν σοβαρὸν ὁρὸν τῆς οἰκογενείας διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ ἀνατροφήν τοῦ παιδιοῦ. Ἀκολούθως ἔλαβον τὸν λόγον οἱ εισηγηταὶ τοῦ θέματος ε' Ἡ οἰκογένεια ὡς παράγων τῆς ἀγωγῆς καὶ οἱ ἐκ τούτου ὑπαγορευόμενοι τρόποι σχέσεων καὶ συνεργασίας Σχολείου καὶ οἰκογενείας κ. κ. Κων)νος Καμπούρης καὶ Ἀπ. Κατσογιάννης. Οἱ ὁμιληταὶ ἀνέπτυξαν τὸ ἀνωτέρω θέμα μὲ σαφήνειαν, ἐπιστημονικότητα καὶ ἐμβρίθειαν, καταδείξαντες τὴν μεγίστην παιδαγωγικὴν δύναμιν τῆς οἰκογενείας διὰ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων τῆς καὶ τονίσαντες τὴν ἀνάγκην στενῆς συνεργασίας σχολείου καὶ γονέων διὰ τὴν καλύτεραν ψυχοσωματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν δημιουργίαν ἡθικῶν χαρακτήρων. ἐπ' ὠφελεία τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Κοινωνίας.

Ἐπικολούθησεν συζήτησις διεξοδικὴ καὶ ἐποικοδομητικὴ, κατ' ἣν ἀνέπτυξαν τὰς ἀπόψεις των ὁ ἐπιθεωρητὴς Β' περιφερείας κ. Πολυχρόϊ νόπουλος καὶ οἱ κ.κ. Ν. Κωνσταντῆς, Κ. Βερίλης, Θ. Κυρίτης, Γ. Ζαχαρόπουλος, Σ. Βαϊόπουλος, Γ. Ἀντωνόπουλος, Χ. Ζορμπᾶς, Ι. Καφρίτσα, Παλάντζας, Μήτρας καὶ ἄλλοι.

Ἰδιαίτερος λίαν ἐπιτυχὴς καὶ ἐποικοδομητικὴ ὑπῆρξεν ἡ τοποθέτησις τοῦ ζητήματος ὡς καὶ ἡ ἔξαρσις τῶν σπουδαιοτέρων σημείων αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Πολυχρονόπουλου.

Ἐν τέλει ὁ κ. Δρακόπουλος ἐκήρυξεν τὸ πᾶρας τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, εὐχηθεὶς εἰς τοὺς

κ.κ. διδασκάλους ὅπως τὰ ἐξαχθέντα κατ' αὐτὸ πορίσματα μεταβληθῶσιν εἰς σάφα καὶ ἑστὰ ἐν τῇ ἐνασχέσει τοῦ διδακτικοῦ τῶν ἔργου.

Μ. ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Τὴν 27ην Μαρτίου ἐ.ε. οἱ διδασκάλους τῆς πόλεως Μεσολογγίου συνήλθον εἰς παιδαγωγικὴν συνεδρίασιν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ κ. Ν. Ψυμοπούλου μὲ θέμα: «Ἀνάλυσις τοῦ διδ)λου Ἐπιθ)τῆς καὶ διδασκαλοῦ τοῦ Γεν. Ἐπιθ)τοῦ κ. Ι. Ἀρχιμανδρίτου» ὑπὸ τοῦ διδ)λου κ. Κ. Μιχάλη. Πολλὰ σημεία τοῦ διδ)λου τούτου ὑπῆρξαν λίαν ἐνδιαφέροντα διὰ τοὺς συνέδρους.

Τὴν 6ην Ἀπριλίου ἐ.ε. ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἐπιθ)τοῦ κ. Ν. Ψυμοπούλου συνήλθον εἰς δευτέραν παιδαγωγικὴν συγκέντρωσιν οἱ διδ)λοι τῆς πόλεως μὲ θέμα: «Ἐλευθερία ἀνακοινώσεως». Ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπῆρξεν ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα. Αἱ τοιοῦτου εἶδους παιδαγωγικαὶ συγκεντρώσεις ἀπεδείχθησαν διὰ τοὺς διδ)λους τῆς ἔδρας ὠφελιμώτεραι τῶν συνεδρίων, διότι καὶ αἱ ἐπὶ μέρους ἀπορίαι των λύονται, ἀλλὰ καὶ περισσώτερον συγκεκριμένως παιδαγωγικὰς κατευθύνσεις δέχονται.

Τὴν 18ην Ἀπριλίου ἐ.ε. συνήλθον εἰς Ἀστακὸν τοπικὸν παιδαγωγικὸν συνέδριον ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ κ. Ι. Ἀρχιμανδρίτου. Παρέστησαν οἱ διδ)λοι τῆς ἐπαρχίας Ξηρομέρου ὡς καὶ πολλοὶ διδασκάλους τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου. Τὰς ἐργασίας τοῦ συνεδρίου παρηκολούθησε καὶ ὁ Ἐπιθ)τὴς Σωματ. Ἀγωγῆς Αἰτωλοακαρνανίας κ. Κ. Κασβίκης.

Ἐδίδασκεν ἡ διδ)σα Εἰρ. Στραβοδήμου Πατριδογνωσίαν εἰς τὴν Δ' τάξιν. Ὁ διδ)λος Ἀλκ. Παπαδημητρίου Ποίημα εἰς τὴν Ε' τάξιν. Ὁ διδ)λος κ. Γ. Παπατρέχας ὁμιλήσας μὲ θέμα: «Ἀναγκαιότης καὶ σημασία τῆς ἐκ μέρους τοῦ διδ)λου γνώσεως τῆς Τοπικῆς Ἱστορίας καὶ Λαογραφίας διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἀσκήσιν τοῦ ἔργου του». Ὁ Ἐπιθ)τὴς Σωματ. Ἀγωγῆς κ. Κ. Κασβίκης ἐδίδαξε γυμναστικὴν ἐντὸς τῆς αἰθούσης εἰς τὴν Α' τάξιν.

Τὰ συμπεράσματα τῶν συζητήσεων, ἰδίως διὰ τὸ μάθημα τῆς Πατριδογνωσίας, ὡς τὰ διέτύπωσαν οἱ κ.κ. Ἐπιθεωρηταὶ μας, ὑπῆρξαν πολὺ διαφωτιστικὰ διὰ τοὺς συνέδρους.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΟΥΛΟΥ, Γυμνασιάρχου: «Πολιτεία και πολιτικοί ἄρχοντες — Γινώμαι — Ἰδέαι — Ὑποδείξεις — Ἰσοκράτους», Ἀθήναι 1959 σ. 82

Ἐὰν οἱ τρόφιμοι τῶν Κλασικῶν Γυμνασίων μας ἐπρόκειτο νὰ διεξέλθουν κάποια κείμενα Πολιτειακῆς καὶ Πολιτικῆς Ἀγωγῆς, θὰ τὰ ἀνεύρισκαν στὸν Ἀθηναῖον ρήτορα Ἰσοκράτην, τοῦ ὁποῦ αἱ γινώμαι, αἱ ἰδέαι καὶ αἱ ὑποδείξεις ἀποτελοῦν ἓνα ἐγχειρίδιον Πολιτειακῆς Ἀγωγῆς γιὰ τοὺς νέους καὶ γιὰ τοὺς πολιτευομένους, ἰδίᾳ δὲ γιὰ τοὺς νέους ἐκείνους ποὺ φιλοδοξοῦν νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς Χώρας.

Τὴν λεπτὴν αὐτὴν παιδαγωγικὴν ἐργασίαν ἐπετέλεσεν ὁ ἐξαιρετὸς Γυμνασιάρχης τοῦ Δ' Γυμνασίου Θελέων (Ἀθηνῶν) Ἰωάννης Πούλλος διὰ τῆς ὡς ἂν συγγραφῆς του.

Ἡ Πολιτειακὴ Ἀγωγή εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον φλέγοντα προβλήματα εἰς δημοκρατούμενας Πολιτείας, ὅπως καὶ ἡ ἰδική μας, μεταξύ δὲ τῶν φιλοσόφων καὶ ρητόρων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος ὁ Ἰσοκράτης ὑπῆρξεν ἐκεῖνος, ὁστις κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Πούλλου «δὲν ἐγκατέλειψε τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς Πολιτείας καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὲ τὰ ἱερὰ ὅπλα ἐμάχετο μέχρι τέλους εἰς τὴν ἐπαλξιν τῆς ἰδέας» (Πούλλου, αὐτόθι σελ. 9—10).

Περὶ τῆς Πολιτειακῆς Ἀγωγῆς ἀντλούμεν εἰς τὴν ἐποχὴν μας πληροφориὰς καὶ δανειζόμεθα ἰδέας ἀπὸ εὐρωπαϊκὰς πηγὰς.

Ἄς μὴ ξεχνῶμε ὅμως ὅτι καὶ τὸ θέμα αὐτὸ δὲν ἔμεινε χωρὶς ἔρευναν εἰς τοὺς στοχαστὰς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς καὶ ἰσχυρὴ συνεισφορά ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀνάγλυφος ἡ ρήσις τοῦ Εὐρωπαίου ἐκείνου σοφοῦ, ὁστις διέκλυεν ὑπὲρ τοῦ ὅτι «ἐκτός τῶν τυφλῶν νόμων τῆς φύσεως, ὅλα ἔχουν Ἑλληνικὴν τὴν προέλευσιν».

Αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἰδέας τῆς Πολιτειακῆς καὶ Πολιτικῆς Ἀγωγῆς—ποῦ ἔχει τὶς ρίζες τῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχαιότητα—μᾶς ἔδωκε συνοπτικὴν ἀνάγλυφον εἰκόνα καὶ διδακτικὴν ὡσαύτως, ὁ ἀγαπητὸς Γυμνασιάρχης κ. Πούλλος διὰ τῆς ὡς ἂν συγγραφῆς του, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἰδίως καὶ ὡς ἐγκόλπιον διὰ τοὺς νεαροὺς πολιτευομένους μας.

Ἄς τὸν παρακολουθήσωμεν λοιπὸν πρὸς στιγμὴν μὲ τὴν ἰδιαίτεραν χαρακτηριστικὴν φρασολογίαν του, ἥτις εἶναι τόσο κατατοπιστικὴ ὅσον καὶ πειστικὴ συγχρόνως.

★

Ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ συγγραφεὺς, μᾶς κατατοπίζει ὁ ἴδιος μὲ τὴν κάτωθι χαρακτηριστικὴν περικοπὴν του: «Αἱ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν θέματος ἀπόψεις τοῦ Ἰσοκράτους εἶναι διεσπαρμέναι εἰς τὰ

διάφορα διασωθέντα ἔργα του. Τούτων ἐγένετο συλλογὴ ὑφ' ἡμῶν, τὸ δὲ διαχωριστικὸν ὑλικὸν κατενεμήθη εἰς κεφάλαια, αἱ δὲ τακτοποιηθεῖσαι ὡς ἀκολουθῶς πολιτικαὶ ἰδέαι καὶ συμβουλαὶ τοῦ ρήτορος, εἶναι ἐν πολλοῖς διδακτικώτεραι διὰ τοὺς νέους ἰδίᾳ τοὺς φιλοδοξοῦντας νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας ἢ δι' ἄλλους ἐνδιαφερομένους διὰ τὰ ἀναμφισβήτητα μορφωτικὰ διδάγματα τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Ἰσοκράτους».

(Πούλλου, αὐτόθι σελ. 10)

Ἀπὸ τὰ ἀναμφισβήτητα δὲ ἀκριδῶς μορφωτικὰ διδάγματα τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὸν ἰδεολογικὸν «Πολιτειολόγον» αὐτὸν ρήτορα τῆς Ἀρχαιότητος, «ὁστις ἐνέπνεε καὶ καθοδηγεῖ τοὺς ἐνθουσιώδεις νέους καὶ ἐξεδήλωνε τὸν θαυμασμὸν του πρὸς τοὺς ἀρίστους» (Πούλλου, αὐτόθι σελ. 9), θὰ ἐπιτραπῇ νὰ σταχυολογήσωμεν ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Γυμνασιάρχου ἐλάχιστα, καὶ διὰ τὴν ἐκείνην ποὺ ἀπὸ παιδαγωγικῆς πλευρᾶς ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἀγωγήν τῶν νέων, ὅπως τὴν ὠραματίζετο ὁ Ἰσοκράτης καὶ τὴν συνιστοῦσε.

Οὕτως:

Ἀναγνωρίζω ὁ Ἰσοκράτης τὴν ἀξίαν τῆς Ἀγωγῆς καὶ τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν ἔχει αὐτή, ὡς καὶ τὴν ἐπίδρασιν ποὺ ἀσκεῖ πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως τοῦ δυσλύτου προβλήματος τῆς βελτιώσεως τοῦ ἀτόμου «συνεβοῦλευσεν τοὺς ἄρχοντας νὰ ὑποδεικνύουν ἐμπράκτως εἰς τοὺς νεωτέρους πῶς θὰ γίνουν καλοὶ ἄνδρες καὶ ἐνάρετα μέλη τῆς κοινωνίας» (Πούλλου, αὐτόθι σελ. 16).

Δὲν ἤθελε δὲ ὁ Ἰσοκράτης—ὅπως ἐπιγραμματικὰ παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς—μόνον προτροπὰς ἐπ' ἀρετὴν ἐκ μέρους τῶν ἀρχόντων πρὸς τοὺς νέους, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ὑποδείξεις διὰ παραδείγματα. Διετύπωνε δὲ ταῦτα ὡς ἐξῆς:

«Προτρέπετε τοὺς νεωτέρους ἐπ' ἀρετὴν μὴ μόνον παραινούντες, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς πράξεις ὑποδεικνύοντες αὐτοὺς, οἷους εἶναι χρὴ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς».

Κάκιστον δ' ἄνδρα ἐθεώρει «τὸν ἄρχεον ἐαυτοῦ μὴ δυνάμενον» (Πούλλου, αὐτόθι σ. 16).

Ὁ Ἰσοκράτης—κατὰ τὸν συγγραφέα—στρέφει τὴν προσοχὴν του ἰδιαίτερως εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν καὶ προτρέπει τοὺς ἄρχοντας τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Κλεισθέους νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τῶν πρὸ παντὸς τοὺς ἐφήβους, τοὺς ὁποίους πρέπει ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ νὰ προσέχει καὶ νὰ καθοδηγεῖ ἢ ἐπίσημος Πολιτείας. (Πούλλου, αὐτόθι σελ. 18).

Ἰδιαίτερως δὲ ἀξιοσημείωτος διὰ τοὺς ἄρ-

χοντας εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Ἰσοκράτους περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς σωματικῆς αὐτοκυριαρχίας τῶν νέων, καὶ ὅτι τοὺς ἐφήβους οἵτινες θὰ διαφυλάξουν τὴν ἡλικίαν αὐτῶν ἄδαντον τοῖς πονηροῖς, ἐξομοιοῦντες αὐτὴν πρὸς ἱερόν, πρέπει οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ λαὸς νὰ τιμοῦν ἰδιαίτερως, ὡς προσφέροντας ὑψίστην ὑπηρεσίαν εἰς ὁλόκληρον τὴν Πατρίδα. (Πούλλου, αὐτόθι σ. 20).

Γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁμοῦς ἡ ἀγνότης τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ νὰ μορφωθῇ αὕτη μὲ τὰ ἀνώτερα ἰδεώδη, ἔπρεπε κατὰ τὸν Ἰσοκράτην νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν προσέφερον οἱ καλοὶ διδάσκαλοι ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀγωγήν τῆς νεολαίας.

Ἐπιγραμματικὰ δὲ τονίζει ὁ συγγραφεὺς τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόψεις τοῦ Ἰσοκράτους.

«Ὁ Ἰσοκράτης δηλαδὴ ἐθεώρει ἱερὰς καὶ θείας τὰς εἰς τὴν Πολιτείαν προσφερομένας ὑπὸ τῶν καλῶν διδασκάλων ὑπηρεσίας, διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ κάλλιστος καὶ μέγιστος μισθὸς τῶν διδασκάλων «τῶν τῶν μαθητῶν τινὲς καλοὶ κάγαθοι καὶ φρόνιμοι γένωνται» κατὰ πολὺ συμβάλλει εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν Πολιτειῶν καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν τῶν ἀνθρώπων». (Πούλλου, αὐτόθι σελ. 17).

Εἰς τὸν περὶ Ἀντιδόσεως λόγον του, καθὼς καὶ εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν τοιοῦτον ὁ Ἰσοκράτης ἐκθέτει ἐκτενέστατα τὰς ἰδέας του περὶ τῆς δυνάμεως τῆς Ἀγωγῆς καὶ γενικώτερον καὶ τὰς περὶ τῆς ἐννοίας τῆς μορφώσεως ἀπόψεις του.

Εἰς τὴν ἀξιοπρόσεκτον συγγραφὴν τοῦ κ. Γυμνασιάρχου περιγράφονται ἐν πλάτει καὶ διεξοδικῶς αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι, αἵτινες κατὰ τὸν Ἰσοκράτην πρέπει νὰ κοσμοῦν τοὺς ἄρχοντας, οἵτινες φιλοδοξοῦν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν Πατρίδα, εἴτε ὡς Κυβερνήται εἴτε ὡς ὑπάλληλοι.

Ἐνα μικρὸν ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν διεξοδικὴν περιγραφὴν τοῦ συγγραφέως θὰ πείσῃ τοὺς ἀναγνώστας περὶ τῆς ὠφελείας ποὺ θὰ ἀποκομίσουν, ἐὰν ἀνατρέξουν εἰς τὴν ὡς ἂν ἐργασίαν τοῦ κ. Πούλλου, ἥτις ἀπευθύνεται τόσο εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς ὅσον καὶ εἰς τοὺς νεαροὺς πολιτευομένους τῆς Πατρίδος μας.

«Ἐπειδὴ ὁ ἄρχων—τονίζει ὁ κ. Πούλλος—πρέπει νὰ εἶναι ὑπόδειγμα πρὸς ἡμῶν ἐκ μέρους τοῦ πλήθους καὶ νὰ ὑπερέχῃ εἰς ἀρετὰς ὁ Ἰσοκράτης εἰς πολλοὺς τῶν λόγων του ἀναφέρει διαφόρους ἀρμοζούσας εἰς τὸν ἄρχοντα ἀρετάς, ὡς αἱ ἀκόλουθοι:

Ἐντροπή, δικαιοσύνη, σώφροσύνη, ἐγκράτεια γενικῶς καὶ διὰ καὶ ἐγκράτεια κέρδους, ἡδονῆς καὶ λύπης. Δὲν παρέλειπεν εὐκαιρίαν νὰ ἀναφέρει ἰδίως τὴν ἐντροπὴν, διότι ἐθεώρει ταύτην ὡς θεμελιώδη προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τῶν ἀρχόντων.

Ἐπίστευεν ἐπίσης ὅτι ἀρεταὶ εἶναι διὰ τὸν ἄρχοντα ἂν κέρδη θεωρεῖ ἐκεῖνα δι' ὧν θὰ εὐδοκίμησῃ καὶ οὐχὶ ἐκεῖνα δι' ὧν θὰ πλουτίσῃ, διότι εἶναι πολὺ πρὸς τιμὴν τοῦ ἄρχοντος νὰ

ἀποχωρεῖ ἐκ τῆς ἐξουσίας οὐχὶ πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος καὶ νὰ προτιμᾷ τὴν δικαίαν πεινίαν καὶ τὴν καλὴν ὑστεροφημίαν ἢ τὸν ἀδικὸν πλοῦτον καὶ τὴν σκῆψιν νὰ ἀφήσῃ χρηματικὸν ρηθσαυροῦς εἰς τὰ τέκνα του, τὴν ἀποψὶν τοῦ δὲ ταύτην ἐδικαιοσύνην λέγων ὅτι ὁ μὲν πλοῦτος εἶναι ἐφήμερος, ἡ δὲ δόξα ἀθάνατος καὶ ὅτι διὰ μὲν τῆς δόξης ἀποκτῶνται χρήματα, ἐνῶ ἡ δόξα δὲν ἀγοράζεται διὰ χρημάτων. (Πούλλου, αὐτόθι σελ. 24—25).

Αὐτὸ εἶναι ἐν περιλήψει τὸ περιεχόμενον τῆς περισπουδαστοῦ συγγραφῆς τοῦ κ. Πούλλου, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ χαράσσαν τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἀπευθύνει τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά του διὰ τὴν ἐμπνευσμένην καὶ ἐπίκαιρον συγγραφὴν του περὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἰσοκράτους σχετικὰ μὲ τὴν Ἀγωγήν τῶν νέων καθὼς καὶ μὲ τὰς ἀρετὰς ποὺ ἀρμόζουν εἰς τοὺς Ἀρχοντας τῆς Πολιτείας.

Ἡ συμβολὴ τοῦ συγγραφέως συμπληρώνει ἓνα κενὸν εἰς τὴν πλουσίαν βιβλιογραφίαν περὶ Ἰσοκράτους τόσο ἡμετέρων ὅσον καὶ ξένων λυγίων.

★

Ἐτελειώσαμε...

Ἀναγνώστα μου μὴ ἐκπλαγῆς!

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψεις νὰ σὲ μεταφέρω πρὸς στιγμὴν εἰς ἓνα χώρον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἄθελα θὰ συνάμεις καὶ σὺ κάποια γνωριμία μὲ τὸν Ἰσοκράτην καὶ θὰ διερωτηθεῖς γιὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἰδεῶν του.

Ἐὰν δηλαδὴ σὲ φέρουν κάποια ἡμέρα τὰ δῆματά σου εἰς τὸν χώρον τῶν ὑπαιρειῶν τοῦ Λυκαβητοῦ—τοῦ λειψάνου αὐτοῦ τῆς παλαιᾶς Γιγαντομαχίας εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος—μὴ ὑστερήσεις νὰ πραγματοποιήσεις μίαν ἐπίσκεψιν σου εἰς τὴν Γεννάδειον Βιβλιοθήκην.

Δὲν θὰ σοῦ συνίσταν νὰ εἰσέλθεις εἰς τὴν Βιβλιοθήκην καὶ οὔτε νὰ ἀσχοληθεῖς μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς, ἀλλ' ἀπλῶς φορῶντας τὶς διόπτρες σου νὰ διαβάσεις κάποια ἐπιγραφή μὲ χρυσὰ γράμματα εἰς τὴν μετώπην τῶν προπυλαίων τοῦ κτιρίου.

Ἐπειδὴ ἴσως νὰ μὴ διαθέτεις διόπτρας, σοῦ ἀποκαλύπτει ἡ ταπεινότης μου τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς:

«Ἐλλήνας δὲ καλῶ τοὺς τῆς ἡμετέρας παιδείας μετέχοντας».

Ἡ ρῆσις αὐτὴ τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ ἰδεολογικοῦ ἐκείνου μαχητοῦ, κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Πούλλου, ἐκείνου ὁστις ὑπῆρξεν ὁ ἐνθουσιώδης ὑποστηρικτὴς μιᾶς Πανελληνίου ἰδέας ἐκφραζομένης διὰ τῆς φράσεως «ὁμόνοια καὶ ἑνώσις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων», ἡ ρῆσις, ἐπαναλαμβάνομεν, αὕτη τοῦ ἀρχαίου ρήτορος τῶν Ἀθηνῶν, συμβολίζει διὰ μέσου τῶν αἰώνων τῆς μακραίωνος

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Δ)τῆς ὁ κ. ΔΗΜ. ΚΟΥΤΣΟΥΒΑΛΑΣ

2α ΣΤΝΕΔΡΙΑ 15.10.1958

Εἰσηγητής: Ὁ Δημ)λος κ. Ἀθανάσιος Τουρτούρας.

Θέμα: «Μέτρα πρὸς διάγνωση τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς καταστάσεως τῶν μαθητῶν».

—«Βασικὴ ἀπαιτήσις διὰ τὸ νέον σχολεῖον, προκύπτουσα ἐκ τῶν πορισμάτων τῆς συγχρόνου παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας, εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν διδασκάλων τοῦ σχολείου διάγνωση τῆς ἀτομικότητος ἐκάστου τῶν ἐν αὐτῷ φοιτῶντων μαθητῶν. — Ἡ διάγνωση τῆς ἀτομικότητος ἔχει μεγίστην σημασίαν διότι συμβάλλει εἰς τὴν ἐπιτεῦξιν τῶν σκοπῶν τοῦ σχολείου καὶ ὑποβοηθεῖ

ἱστορίας μας τὴν: Παγκόσμιον πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἔθνους μας.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

Ν. ΣΚΟΠΑ

«Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΥΜΕΛΗ»

«Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΥΜΕΛΗ» τοῦ ἐκλεκτοῦ συναδέλφου Ν. Σκόπα εἶναι μιὰ ἀκόμη προσπάθεια στὸ παιδικὸ θέατρο. Τὸ παιδικὸ θέατρο στὴν πατρίδα μας δὲν ἔβριξε ἀκόμη τὴ λύση τοῦ σὰν στοιχείου ἀπαραίτητο στὴν ἐπιτυχία τοῦ παιδαγωγικοῦ καὶ κοινωνικοῦ σκοποῦ ποὺ ἐπιδιώκει τὸ σχολεῖο. Τὸ σχολικὸ θέατρο εἶναι σύμφυτο μὲ τὸ εἶναι τοῦ παιδιοῦ, γιατί στηρίζεται στὴ μιμητικὴ τέχνη, στὴν κίνηση, στὸ τραγούδι καὶ στὸ χορὸ. Ἰκανοποιεῖ ψυχοπνευματικὴ καὶ βιολογικὴ ἀνάγκη γιὰ μίμηση, τραγούδι, χορὸ καὶ ἐπίδειξη ἐσωτερικοῦ δυναμισμού, ποὺ ὅλα μαζί ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ἀγνὴ ἀναπαράσταση τῆς ἐθνικῆς ιδέας, τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος, τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συναισθήματος ἀπὸ τὴν παιδικὴ κυψέλη εἶναι τρόπος πιὸ προσιτός, ἀπλὸς καὶ ἐπαγωγικὸς στὴν τροφοδότηση τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς μὲ δ.τι ἀγνὸ, ὠραῖο, ἐθνικὸ καὶ ἠθικὸ περικλείει ὁ ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμός. Ὁ συγγραφεὺς τῆς «ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΘΥΜΕΛΗΣ» προσφέρει ἓνα βιβλίον στους ἐργάτες τοῦ λαϊκοῦ σχολείου πρωτότυπο στὸ εἶδος τοῦ καὶ στὴ μορφὴ. Περιέχει διαλεκτὰ ἔργα γιὰ ὅλες τὶς σχολικὲς γιορτὲς καὶ τὸ ἓνα ἔργο εἶναι καλὺτερο τοῦ ἄλλου. Εἶναι ἐργασία καλοδουλεμένη καὶ γραμμένη μὲ στοχασμὸ καὶ ἐπίγνωση τοῦ δύσκολου αὐτοῦ ἔργου. Εἶναι ἐπιμελημένο μὲ ξεχωριστὴ φροντί-

εἰς τὴν ρύθμισιν πολλῶν ζητημάτων σχολικῆς πράξεως.

Αὕτη ἐπιτυχάνεται διὰ τῆς συστηματικῆς παρακολούθησεως, ἀφ' ἐνὸς μὲν, τῆς σωματικῆς καταστάσεως τῶν μαθητῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ, τῆς ψυχικῆς τοιαύτης. Εἰδικότερον, ἡ διάγνωση τῆς σωματικῆς, διὰ τῶν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπομετρίας ὑποδεικνυομένων σωματικῶν μετρήσεων καὶ τῶν ἐκ αὐτῶν συναγομένων πορισμάτων, τῆς δὲ ψυχικῆς, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐν τῇ πειραματικῇ ψυχολογίᾳ διαλαμβανόμενων μεθόδων ψυχικῶν μετρήσεων TESTS, ὡς καὶ διὰ τῶν ποικίλων συστηματικῶν παρατηρήσεων, ἀναφε-

δα γιὰ τὸ παιδί καὶ φορμαρισμένο μὲ παιδικότητα καὶ ζωντάνια ποὺ δικαιωματικὰ κατέχει τὸν τίτλο τοῦ καλοῦ θεατρικοῦ βιβλίου, ἀνδρὶ τὸ καλὺτερο ἀπ' ὅσα ἔχουν ἐκδοθῇ. Ὁ συγγραφεὺς καταπιάνεται μ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς καὶ κατάρθωσε νὰ τὶς προσιδοῦναι πρὸς τὴν ἰκανότητα τοῦ παιδιοῦ γιὰ ἀναπαράσταση καὶ ὑπόδυση. Σὰν παιδαγωγὸς ἀνίχνευσε τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ εἶδε τί τῆς λείπει γιὰ τὴν καλλιέργειάν της καὶ σὰν λογοτέχνης δίνει τὸ ὕλικο γιὰ τὴν τροφοδοτήσῃ της μὲ τρόπο ποὺ περισσότεροι δὲν ἠμπούρεσαν νὰ τὸ καταφέρουν. Τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας του εἶναι ὅτι τὰ ἔργα του εἶναι μικρὰ καὶ αὐτοτελῆ, ἀπλά, παιδικὰ καὶ ἠθικὰ ἀφοῦ σὲ ποσὸν καὶ σὲ ποιόν. Γλῶσσα δημοτικὴ ἀπληλαγμένη ἀπὸ ἰδιωματισμούς, προτάσεις συναρπαστικῆς, μικρῆς καὶ λιτῆς. Ἐχει τὸ χάρισμα ν' ἀποδίδῃ πλαστικὰ διάφορες εἰκόνες ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ τὶς δραματοποιῇ κατὰ τρόπον προσιτὸ στὸ παιδί. Ἐργασία ἀπληλαγμένη ἀπὸ πομπώδεις φράσεις καὶ ὑψηλὰ νοήματα ἀκατάληπτα ἀπὸ τὸ παιδί. Ἐργο μὲ θέματα ποὺ μορφώνουν τὸ ἐθνικὸ φρόνημα καὶ τὸ κοινωνικὸ συναίσθημα μικρῶν καὶ μεγάλων. Ἡ σαφὴνεια καὶ ἡ ἀπλότητα τοῦ περιεχομένου τοῦ καθιστοῦν τὴν «Παιδικὴ Θύμηλη» ἀπαραίτητη γιὰ ὅλους τοὺς ἑλληνας διδασκάλους. Συγχαίρω τὸν κ. Σκόπα γιὰ τὴν ὑπέροχον αὐτὴν προσφορὰ καὶ θέλω νὰ πιστεύω ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ θ' ἀποτελέσῃ τὴν ἀπαρχὴν γιὰ καινούργιες ἐξορμήσεις τοῦ καὶ σὲ ἄλλους τομείς τῆς λαϊκῆς παιδείας. Ἐγγύση πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ ὁλοκληρωμένη ψυχοπνευματικὴ τοῦ συγκρότησιν καὶ τὸ λογοτεχνικὸ τοῦ ταλέντο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΛΙΑΚΟΣ

ρομένων εἰς ἀπάσας τὰς ψυχικὰς καὶ νοητικὰς ἰδιότητας τοῦ παιδιοῦ.

Ἰσοκείμενον, τονίζει ὁ κ. Τουρτούρας, νὰ χρησιμοποιησῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ σχολεῖον μας παρῶμοια ἢ παρεμφερῆ μέτρα πρὸς διάγνωση τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν μας, θέτω ὑπ' ὄψιν ὁμῶν, τὰ ἀκόλουθα μέτρα, διαλαμβανόμενα εἰς σχετικὰ συγγράμματα τῶν κ.κ. Ἐξαρχοπούλου, Καλλιόφα, Παναγιωτίδου, Κριαρὰ καὶ Σπεντιέρη, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἔτυχον ἐφαρμογῆς καὶ παρουσιάζονται ὡς δεδοκιμασμένης ἀξίας.

1) Ἡ πνευματικὴ κατάταξις τῶν μαθητῶν κατὰ πνευματικὴν κλίμακῶν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ὅστις τυγχάνει καὶ ὁ ἀπλούστερος, ἐκαστὴ τάξις διαιρεῖται εἰς τρεῖς ομάδας: α) εἰς τὴν ὁμάδα τῶν εὐφειῶν, β) εἰς τὴν ὁμάδα τῶν μέσων καὶ γ) εἰς τὴν τῶν ἀφειῶν.

Ἐκλέγοντες ἐν συνεχείᾳ τὸν εὐφειέστατον καὶ ἀφειέστατον μαθητὴν, κατατάσσομεν τοὺς ὑπολοίπους μεταξὺ τῶν δύο τούτων μαθητῶν.

2) Ὁ ἐλεύθερος χαρακτηρισμός.

Ὅπως γίνεται κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ περιλαμβάνει τὰς πλέον ἐκδήλους ἰδιορρυθμίας καὶ ἀδρομερῆ εἰκόνα τῆς προσωπικότητος τῶν μαθητῶν.

3) Ἡ διὰ τῆς ἑλληνικῆς κλίμακος μέτρησις τῆς νοημοσύνης τῶν μαθητῶν ἐφαρμοζομένη εἰς τὸ Πειραματικὸν Σχολεῖον Ἀθηνῶν, καὶ

4) Ἡ τήρησις ἀναλυτικῶν ψυχογραφημάτων.

Τὰ Ψυχογραφήματα ταῦτα, ἐκτείνοντα εἰς ἅπαντα τὸν ψυχικὸν βίον τοῦ μαθητοῦ, συντάσσονται ἐπὶ τῇ βάσει ἐρωτηματολογίου τοῦ ὁποῖον καθορίζει ἐπακριβῶς τὰς παρατηρητέας ψυχικὰς ἰδιότητας.

(Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ κ. Τουρτούρας προβαίνει εἰς λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τοῦ τρόπου ἐφαρμογῆς).

Ἀποφασίς

Τὸ διδασκαλικὸν προσωπικὸν ἀκούσαν τὴν εἰσηγήσιν τοῦ συνεργάτου συνεδέλφου κ. Τουρτούρα καὶ συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν μέτρων ἐν τῷ Σχολείῳ πρὸς διάγνωση τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν, ἐξετάσαν ἐν συνεχείᾳ μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν εἰσηγηθέντων τρόπων, ὡς καὶ τὸ δυνατόν ἢ μὴ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν καὶ τέλος, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸσον τὰς ψυχολογικοπαιδαγωγικὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας διαθέτει πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ὅσον καὶ τὰς συνθήκας ὑπ' ἃς τὸ Σχολεῖον λειτουργεῖ.

Ἀποφαίνεται:

Ὅπως τεθεῖ ἐν ἐφαρμογῇ «Ὁ Ἀτομικὸς φάκελλος τοῦ μαθητοῦ», τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποῖου θὰ εἶναι ἱκανὸν τόσον, διὰ τὴν κατάταξιν τοῦ μαθητοῦ ἀπὸ ἀπόψεως διανοητικῆς ἱκανότητος, ὅσον καὶ διὰ τὸν ἐν γένει χαρακτηρισμὸν τοῦ.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ὁ ἐν λόγῳ φάκελλος, δέον νὰ περιέχῃ:

1) Τὰ στοιχεῖα τοῦ μαθητοῦ (Ὄνοματεπώνυμον, φωτογραφία, τάξις, ἔτος γεννήσεως, Πατρίς, διεύθυνσις κατοικίας καὶ ἐὰν οὗτος ἔχει ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἢ τυγχάνει ὀρφανὸς πατὴρ ἢ μητὴρ).

2) Τὴν σωματικὴν καὶ ὑγιεινὴν κατάστασιν τοῦ μαθητοῦ (νόσοι ὑπ' ὧν προσεβλήθη ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τῆς ἐγγραφῆς του εἰς τὸ σχολεῖον, σωματικὴ κατάστασις ἀπὸ ἀπόψεως ἀρτιμελείας, ὅψις προσώπου, ὕψος καὶ βάρος εἰς ὁκάδας (δὺς κατ' ἔτος), χρόνος καθ' ὃν ὤμιλησε τὸ πρῶτον ὁ μαθητὴς, ἐκδηλώσεις δι' ὧν καταδεικνύεται ἡ ἡρεμία ἢ ἡ νευρικότης τοῦ μαθητοῦ).

3) Τὴν οἰκογενειακὴν σύνθεσιν καὶ ζωὴν τοῦ μαθητοῦ (ὄνομα, ἐπάγγελμα καὶ οἰκονομικὴ κατάσταση γονέων, ἀριθμὸς μελῶν οἰκογενείας, θέσις τοῦ μαθητοῦ ἐν αὐτῇ—πρωτότοκος, δευτερότοκος, μονογενής—διαβίωσις οἰκογενείας ἀπὸ ἀπόψεως σχέσεων μελῶν, συμπεριφορὰ μαθητοῦ ἐν τῷ οἴκῳ ἐναντι τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, ποιότης προπαρασκευῆς, ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν μαθητικῶν του καθηκόντων καὶ εἶδος παρεχομένης ὑπὸ τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν βοηθείας. Ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ καταγραφὴ τῶν στοιχείων, τόσον τῆς οἰκογενειακῆς συνθέσεως καὶ ζωῆς τοῦ μαθητοῦ, ὅσον καὶ τῆς σωματικῆς καὶ ὑγιεινῆς αὐτοῦ καταστάσεως, θὰ γίνηται ἐπὶ βοηθείᾳ τῶν γονέων προσκαλουμένων ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐπὶ ἐντύπων ἐρωτηματολογίων.

Ἐπὶ πλεόν τῶν ἀνωτέρω, θὰ καταγράφηται ὑπ' ἐκάστου διδασκάλου καὶ θὰ τίθηται ἐν τῷ ἀτομικῷ φακέλλῳ καὶ οἰαδήποτε ἰδιαίτερα ἰδιορρυθμία καὶ κλίσις τοῦ μαθητοῦ ἐκδηλουμένη τόσον ἐν ὥρᾳ διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων, ὅσον καὶ ἐν ὥρᾳς διαλείμματος, παιγνίων, ἐλευθέρων ἀσχολιῶν, περιπάτων, ἐκδρομῶν κλπ. καὶ γενικώτερον ἐν ὥρᾳς καθ' ἃς ὁ μαθητὴς δὲν διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐπίδρασιν καὶ παρακολούθησιν τοῦ διδασκάλου.

Συγκεκριμένως: α) Κατὰ τὴν διδασκαλίαν αἱ παρατηρήσεις θὰ στρέφονται εἰς τὸ ἐὰν ὁ μαθητὴς εἶναι ζωηρὸς, ἀτακτός, φρόνιμος, τακτικός, ἀκριβής, καθαρός. Ἐὰν συμμετέχῃ εἰς τὰς ἐκαστοτε συζητήσεις, ἐὰν ἐκφράζεται μὲ καλλιπείαν καὶ ἐὰν ἔχῃ καλὴν λεκτικὴν ἀδρῶσιν.

Ἐὰν διατυπώσῃ γνώμας, παρατηρήσεις, ἀπορίας.

Ἐὰν δεικνύῃ ἰδιαίτερα ἐπίδοσιν εἰς μάθημα τι.

Ἐὰν ὀρθογραφῇ, καλλιγραφῇ, ἱχνογραφῇ, ζωγραφίσῃ.

Ἐὰν εἶναι εὐκρινής, σταθερὸς ἢ ἐπιπόλαιος.

Ἐὰν χαίρηται διὰ τὴν προόδον τῶν συμμαθητῶν τοῦ καὶ ἐὰν ἐκδηλῶν λύπην ἢ χαρὰν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν πράξεων τῶν ἡρώων τῶν διαφόρων μαθημάτων καὶ ἐὰν αἱ ἐκδηλώσεις αὗται εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸν ἡθικὸν Νόμον.

6) Εἰς τὰς λοιπὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Σχολικοῦ βίου: Ἐὰν ὁ μαθητὴς ἔχῃ φίλους, παῖζῃ μόνος ἢ μετ' ἄλλων καὶ ἐὰν συμμετέχῃ εἰς διαφόρους ὁμαδικὰς ἐργασίας.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Ἐπιμελεία κ. Κ. ΛΑΖΑΡΗ, Ἐπιθεωρητοῦ σχολείων

Ὁ Ἐπιθεωρητής κ. Κωνσταντίνος Λάζαρος καὶ οἱ διδάσκοντες ἐν τῷ 4ῳ Δημοτικῷ Σχολεῖῳ Κοζάνης κ.κ. Δημήτριος Κουτσουβάλας (Διευθυντής), Ἑλένη Φραντζέζου (γραμματεὺς), Χρυσούλα Τσίτζιλη, Σοφία Παπαϊωάννου, Ἀθανάσιος Τσιφτούρας καὶ Ἐλευθερία Βαρδακά, εἰς ἐπανεξιλημμένες πολυώρους συνεδρίας, συσχεφθέντες περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλύτερας ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ὡς προτύπου λειτουργούντος ἀνωτέρου σχολείου, μὲ γνώμονα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Α. Νόμου 2029)39, ὡς ἐτροποιοήθησαν διὰ τοῦ Α.Ν. 2604)40, ὡς καὶ τὰς ὑπ' ἀριθμ. 10605)24.1.59 τοῦ Στῶν Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ 331)3.3.58 τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχειώδους Γ' Ἐκπαιδευτικῆς Περι-

Ἐὰν εἶναι εἰλικρινής, δίκαιος, τίμιος, εὐθύς. Ἐὰν βοηθῇ καὶ ἐνισχύῃ ἀπόρους καὶ ἀδυνάτους συμμαθητὰς του.

Ἐὰν ψεύδεται, εἶναι αὐταρχικός, ἀπότομος καὶ λύη τὰς διαφορὰς διὰ χειροδικίας καὶ τέλος ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἐφαρμογὴ τὸν σχολικὸν Κανονισμόν.

Ἐπειδὴ ὁ χαρακτηρισμός, ὅστις θὰ δίδεται εἰς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἰς ἕνα ἑκαστὸν ἐκ τῶν μαθητῶν, θὰ εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῶν ἐν τῷ φακέλλῳ ἀναγραφόμενων παρατηρήσεων, διὰ τὴν ἀνταποκρίνῃται οὗτος πρὸς τὴν πραγματικότητα, δεόν ὅπως αἱ ἐκάστοτε παρατηρήσεις γίνονται συστηματικῶς καὶ μετὰ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος, διακρίνοντα δὲ διὰ τὴν τελείαν ἀντικειμενικότητά των.

Ὁ ἀτομικὸς φάκελλος, θὰ ἐφαρμοσθῇ ὑποχρεωτικῶς εἰς τὰς τρεῖς πρώτας τάξεις τοῦ Σχολείου καὶ δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς. Εἰς δὲ τὰς ἀνωτέρας εἰς περιορισμένην κλίμακα καὶ εἰς θεωρητικὰς καθ' ὅς ὑπάρχουν μαθηταὶ μὲ πλεόν ἢ ἐκδήλους ἰδιορρυθμίας, ἀποκλινοῦσας ἀπὸ τοῦ κανονισμοῦ καὶ μὲ καταφανὴ τὰ σημεῖα τῆς ἐπιδόσεως των εἰς θεωρητικὰς ἢ πρακτικὰς ἐνασχολήσεις.

Τὰ ἐρωτηματολόγια πρὸς τοὺς γονεῖς, θὰ δακτυλογραφηθοῦν καὶ θὰ εἶναι τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς.

Καὶ τέλος, νὰ ζητῇται ἡ συνδρομὴ τοῦ Σχολιατροῦ περὶ ζητημάτων ἀφορούντων τὴν σωματικὴν καὶ ὕγιεινὴν κατάστασιν τῶν παρατηρουμένων μαθητῶν.

Ὁ Διευθυντής

Δ. ΚΟΤΤΣΟΒΑΛΑΣ

Τὸ Διδακτικὸν Προσωπικὸν

ΧΡ. ΤΣΙΝΤΖΙΛΗ, Σ. ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ,
ΑΘ. ΤΟΥΡΤΟΥΡΑΣ, ΕΛ. ΒΑΡΔΑΚΑ, ΕΛ.
ΦΡΑΝΤΖΕΖΟΥ

φερείας ἐγκυκλίου, ἀφ' ἑτέρου δέ, τὰς ὑφισταμένας συνθήκας τοῦ σχολείου, καθορίζουσι τὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ προτύπου σχολείου, ὡς κάτωθι:

Α'. Διὰ τὴν κατάστασιν τὸ σχολεῖον τοῦτο λόγοις καὶ ἔργοις πρότυπον, ὀφείλουσι πρωτίστως οἱ ἐν αὐτῷ διδάσκοντες νὰ ἀντιληφθῶσι πλήρως, ὅτι τὸ σχολεῖον τοῦτο, ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων σχολείων σκοποῦ, δεόν νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ ὕψιστον τοιοῦτον τ. ἔ. νὰ καλλιεργήσῃ τὴν πίστιν εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ διερχομένους διδασκάλους τῆς περιφέρειας ἐπὶ ἀρχῶν, μεθόδων διδασκαλίας καὶ μέσων ἀγωγῆς, διὰ τῆς καταλλήλου ἐφαρμογῆς τῶν ὁποίων, θὰ καταστήσουν τὸ ἔργον των ἀποδοτικώτερον.

Οὕτως ἐχόντων τὴν πραγμάτων, ὡς ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις ἐπιτυχίας τοῦ ὅλου ἔργου, προβάλλονται, τὸ μὲν, ἡ πλήρης γνώσις ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ τῶν ἐφαρμοσθησομένων μεθόδων καὶ τῶν τηρητέων κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἀρχῶν, τὸ δέ, ὁ προγραμματισμὸς τῶν ἐκτελεστέων ἐργασιῶν.

Ι. ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Β'. 1. Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει θὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ Ἑνιαία Συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία, ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ἐνταχθῇ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς πρώτης ἀναγνώσεως διὰ τῆς χρησιμοποίησεως προτύπων λέξεων.

Διδακτικαὶ ἐνέργειαι ἐν προκειμένῳ ἔστωσαν:

α) Ὁ προκαθορισμὸς τῶν διδαχθησομένων ἐνοτήτων, ἐνῶν ἑδῶκος τῶν ὁποίων θὰ καταλάβῃ ἡ εὐκαιρικὴ διδασκαλία.

β) Ἡ ἐκ τῶν ἐκάστοτε συζητήσεων ἀπομόνωσις τῆς προτύπου λέξεως δεόν νὰ γίνῃται φυσικῶς καὶ οὐχὶ αὐθαίρετως, τὸ δὲ δι' αὐτῆς δηλούμενον πρᾶγμα, νὰ εἶναι συγκεκριμένον οὐσιαστικὸν καὶ νὰ εὐρίσκειται ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ διαφέροντος τῶν μαθητῶν. Πρὸς τούτοις:

α) Ἡ πρότυπος λέξις δεόν νὰ εἶναι ἀπλή, β) νὰ μὴ περιέχῃ περισσώτερα τοῦ ἐνὸς νέας γράμματα, γ) τὸ πρὸς διδασκαλίαν νέον νὰ εὐρίσκειται ἐν ἀρχῇ καὶ δ) ὅσα ἐκ τῶν κεφαλαίων γραμμάτων ἔχουν τὴν αὐτὴν μορφήν μὲ τὰ μικρὰ, θὰ διδάσκονται ταυτοχρόνως τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἄλλως τὴν ἐπομένην καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀντιστοίχου μικροῦ.

2. Ἐν τῇ Β' τάξει θὰ ἐφαρμοσθῇ ὡσαύτως ἡ Ε.Σ.Δ. μὲ πρόγραμμα προκαθορισμένων ἐνοτήτων, ἐν ᾧ θὰ διαλαμβάνονται καὶ εὐκαιρικαὶ τοιαῦται.

3. Ἐν τῇ Γ' τάξει μικτὸν σύστημα διδασκαλίας, ἥτοι Ἑνιαία διδασκαλία τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων, τῆς Ἀριθμητικῆς, Φυσικῆς

Ἱστορίας, Πατριδογνωσίας, Γεωγραφίας, Ὠδικῆς, Χειροτεχνίας, Καλλιγραφίας καὶ Ἰχθυογραφίας καὶ μὲ ἰδιαίτερον ὑπόστασιν τῶν μαθημάτων τῶν Θρησκευτικῶν, Ἱστορίας καὶ Γυμναστικῆς, ὡς ἐπίσης δὲ ἐπὶ πλεόν ὥρας ἀσκήσεως διὰ τὸ μάθημα τῆς Ἀριθμητικῆς.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος τῆς Ε.Σ.Δ. εἰς τὰς πρώτας τρεῖς τάξεις, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὀφείλουν οἱ ἐν ταῖς τάξεσι ταύταις διδάσκοντες:

α) Νὰ προδῶσιν εἰς πᾶσαν προεργασίαν, ἥτις ἤθελεν συντελεσθῇ εἰς τὴν ἐπιτυχὴ ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος τούτου,

β) Νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὸ νέον Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα, ὡς ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 14 τ. Α' 30.1.1957 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἰδιαίτερος δὲ ἐπὶ τῶν ὧσων ἀναφέρονται ἐν τῷ μαθηματι τῆς Πατριδογνωσίας καὶ

γ) Νὰ ἐρευνήσωσι τρόπους ἀντιμετωπίσεως τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἀρχῆς τῆς Ἐποπτείας, προκειμένου περὶ ἀντικειμένων, ἡ διδασκαλία τῶν ὁποίων προκύπτει ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν διαφόρων μερικῶν ἐνοτήτων καὶ περὶ τῆς διδασκαλίαν τῶν ὁποίων οὐδεμία ἀρχικῶς ἐγένετο πρόβλεψις.

καὶ 4) Εἰς τὰς τάξεις Δ', Ε' καὶ ΣΤ' νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ κατὰ μαθήματα διδασκαλία, μὲ συγκέντρωσιν τῆς ὕλης, ὅπου εἶναι δυνατόν καὶ μὲ πορείαν τριμερῇ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Γενικαί

α) Ἡ ἐπικοινωνία διδασκάλου - μαθητῶν καὶ μαθητῶν πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν διδασκαλίαν, δεόν νὰ γίνῃται τόσον διὰ τῆς μονολογικῆς, ὅσον καὶ τῆς διαλογικῆς μορφῆς, νὰ καταβάλληται δὲ ἐπιμελημένη προσπάθεια ὅπως προϊόντος τοῦ χρόνου εἰσαχθῇ εἰς τὸ σχολεῖον, ὡς κύριον ὄργανον τῆς διδασκαλίας ὁ ἐλεύθερος διάλογος.

β) Νὰ θεραπεύονται καὶ αἱ ὁμαδικαὶ ἐργασίαι τῶν μαθητῶν.

γ) Νὰ ἐπιδιωκῇται ἐν συνεχείᾳ καὶ ὁ συνδυασμὸς μεταξὺ κοινῶν (τῆς τάξεως) ὁμαδικῶν καὶ ἀτομικῶν ἐργασιῶν, διότι διὰ τῆς ἐναρμονίσεως τούτων ἐπιτυγχάνονται πολλοὶ σκοποί.

δ) Νὰ ἐξετασθῇ ὁ τρόπος, καθ' ὃν αἱ κατ' οἶκον ἐργασίαι θ' ἀποδῶσιν ἀποδοτικώτεραι. Καὶ εἰδικώτερον:

1) Νὰ συναχθῶσι συμπεράσματα ἐκ τῆς ἀποδόσεως ἐκ τῆς τῆς ἀναθέσεως εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν 2 ἀνωτέρων τάξεων τῆς προπαρασκευῆς κατ' οἶκον ἐπὶ μαθημάτων τῶν ὁποίων ἡ διδασκαλία θὰ γίνῃται τὴν ἐπομένην ἐν τῷ σχολεῖῳ καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων μαθημάτων ἡ φύσις ἐπιτρέπει τοῦτο.

Διὰ τοιούτου εἰδους προπαρασκευῆν τῶν μαθητῶν κατ' οἶκον, ὀρίζομεν τὰ μαθήματα Ἀναγνώσεως, Φυσικῆς Πειραματικῆς, Φυσικῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας.

2) Διὰ τὴν προπαρασκευῆν ἐπίσης τῶν μα-

θητῶν ἐν τῷ οἴκῳ, νὰ δοκιμασθῇ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας βάσει γραπτῶν ἐρωτήσεων, αἰτινες θὰ ἀναγράφονται εἰς ἰσάριθμα τῶν μαθητῶν φύλλα καὶ θὰ διανεμῶνται περὶ τοῦ τέλους τῶν μαθημάτων, θὰ ἀναφέρονται δὲ εἰς ὕλην, τῆς ὁποίας ἡ ἐξέτασις θὰ γίνῃται τὴν ἐπομένην.

Ὁ τρόπος οὗτος θὰ ἐφαρμοσθῇ δοκιμαστικῶς ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ μαθήματος τῆς Χημείας καὶ θ' ἀποτελῇ τὴν ἀφιετηρίαν τῆς ὅλης ἐργασίας, ἀφ' ἑτέρου ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν προνηματιστικῶν μαθημάτων, ὡς ἐμπειρωτικὴ ἐν προκειμένῳ ἐνέργεια.

ε) Νὰ τεθοῦν εἰς ἐφαρμογὴν ποικίλοι τρόποι πρὸς ἐλεγχον τῶν μαθητῶν, τὸ μὲν ἐὰν οὗτοι ἀποβαίνωσι κάτοχοι τῆς παρεχομένης αὐτοῖς ὕλης, τὸ δέ, ἐὰν μεταβάλλουν τὰς ἐκάστοτε προσκτωμένας γνώσεις εἰς ἐνεργοῦς τοιαύτας.

στ) Πρὸς ἐπίτευξιν τῶν διδακτικῶν σκοπῶν τοῦ σχολείου ἡ μαθητικὴ βιβλιοθήκη εἰς ἐκάστην τάξιν, ν' ἀποτελῇ ἀναπόσπαστον ἐξάρτημα αὐτῆς. καὶ ζ) Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ πολυσχιδὲς ἔργον τοῦ σχολείου θ' ἀκαθίστατο δυσχερέστερον, ἀνευ τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τοῦ οἰκογενειακοῦ παράγοντος, δεόν ὅπως καταβληθῇ ἰδιαίτερα φροντίς, πρὸς στενὴν συνεργασίαν τῶν παραγόντων τούτων, θέτοντες εἰς ἐφαρμογὴν τὰ ὑπὸ τῆς Παιδαγωγικῆς ὑποδεικνύμενα μέσα, ὡς καὶ ὅσα, ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 1810)5.9.58 ἐμπεριστατωμένη ἐγκυκλίῳ τοῦ κ. Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, διαλαμβάνονται.

2. Εἰδικαὶ παρατηρήσεις

1) Λόγῳ τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ παρουσιάζει ἐσχάτως ὁ Νομὸς μας ἐκ τῆς σκοπιμότητος ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἐν αὐτῷ ὑπάρχοντος ὀρυκτοῦ πλοῦτου (ἀμιάντου, γαιανθράκων, χρωμίου καὶ μαρμάρου) καὶ ἐνεκεν ζωῆς τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὅλην Ἑθνικὴν Οἰκονομίαν, δεόν ὅπως τὸ μάθημα τῆς Ὀρυκτολογίας τύχῃ μεγαλυτέρας προσοχῆς κατὰ τὴν διδασκαλίαν.

Ὀφείλουν οἱ μαθηταὶ νὰ γνωρίζουν καλῶς τὰς ιδιότητας, τὰς χημικὰς συστάσεις καὶ τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς τῶν ὀρυκτῶν τῆς γῆς, εἰς ἣν κατοικοῦν, δοθέντος ὅτι πάντα ταῦτα, ἔχουν ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸν βαθμὸν τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων τοῦ Νομοῦ μας.

Πρὸς τούτοις δεόν, ὅπως τὸ σχολεῖον οὐ μόνον καταρτίσῃ συλλογὴν τούτων, ἀλλὰ καὶ ὁδηγῇ τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τόπου δι' ἐποπτείας κατ' αἴσθησιν.

2) Ἐπειδὴ παρατηρεῖται ποιά τις ἀκαταστασία ὡς πρὸς τὴν καλὴν γραφὴν ν' ἀναζητηθῶσι τρόποι ἀποδοτικώτερας καλλιέργειας καλοῦ καὶ σταθεροῦ χαρακτήρος.

3) Πρὸς καλλιέργειαν τῆς θρησκευτικότητος καὶ ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν νὰ γίνῃται σκοπιμωτάτη ἐκμετάλλευσις τῶν παρεμπιπτούσων, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν ἑορτῶν

δι' ὁμιλιῶν, παραστάσεων, καταλλήλου ἐκάστοτε ἐξωραϊσμοῦ τοῦ σχολείου, ἐορτῶν, φοιτήσεως τῶν μαθητῶν εἰς Κατχητικά Σχολεῖα, τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ κ.λ.π.

II. ΤΗΡΗΤΕΑΙ ΑΡΧΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

1) Ἡ ἐφαρμογὴ παντὸς μέσου ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, ὀφείλει νὰ εἶναι εὐθὺς ἀνάλογος πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδός.

2) Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτενεργείας καὶ αὐτοβουλίας τῶν μαθητῶν δέον νὰ ζωογονῇ καὶ διαπνέῃ ὅλον τὸν σχολικὸν βίον καὶ συνεπῶς νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ ὅλῃ ἐργασίᾳ τοῦ σχολείου, ὑπὸ τὸν ἀπαραδάτον ὅμως ὄρον, ὅπως γίνεται μελετημένη ἐφαρμογὴ αὐτῆς, ἵνα μὴ σπαταλῶνται ἀσκόπως πολὺτιμοὶ τῶν μαθητῶν δυνάμεις καὶ ἐξ ἴσου πολὺτιμος χρόνος.

3) Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐποπτείας νὰ ἀποτελῇ τὴν κυριωτέραν βάσιν τῆς διδασκαλίας. Οὕτω πᾶσα διδασκαλία διὰ τοῦ λόγου, νὰ σαρκοποιῇται διὰ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῶν ἐξεταζομένων πραγμάτων, εἴτε ἐν ἀρχῇ, εἴτε κατὰ τὴν διάρκειαν, εἴτε μετὰ τὸ πέραν αὐτῆς, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, ὃν τινα θὰ ὑπηρετῇ ἐκάστοτε, ἐκάστη περίπτωσις,

καὶ 4) Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐργασίας, ἀποτελοῦσα θεμελιώδη ἀπαίτησιν τοῦ Ν. Σχολείου, διότι διὰ ταύτης ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐναρμόνισις τῶν λόγων μετὰ τῶν ἔργων, δέον νὰ τύχῃ ἰδιαίτερας προσοχῆς καὶ νὰ γίνηται εὐρύτατη χρῆσις αὐτῆς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἐμφανίζεται ὑπὸ διττὴν μορφήν τ.ἐ. ὡς πνευματικὴ καὶ ὡς ἐργασίᾳ τῆς χειρὸς, αἱ ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀπορρέουσιν ἐργασίαι διδασκόμεναι εἰς πνευματικὰς καὶ χειροτεχνικὰς.

Καὶ εἰς μὲν τὰς πνευματικὰς, μετὰ τῶν ἄλλων, συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ κάτωθι:

α) Ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὸ νέον μάθημα, β) ἡ ἀνάθεσις ἐμπειρωτικῶν γραπτῶν ἐργασιῶν, γ) ἡ ἀνάπτυξις θεμάτων, σχέσιν ἐχόντων μὲ τὰ δεδιδωμένα, κατ' ἐλευθέρην προαίρεσιν τῶν μαθητῶν, δ) ἡ ὁργάνωσις μαθητικῶν διαλέξεων.

Εἰς δὲ τὰς χειροτεχνικὰς ἐργασίας συμπεριλαμβάνονται, αἱ διὰ τῆς χειρὸς παντὸς εἶδους καὶ διὰ ποικίλων μέσων ἐξεκονίσεις, ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς διδασκαλίας διαφόρων ἀντικειμένων. Αἱ ἐργασίαι αὗται, ἐκτελοῦνται καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν μαθημάτων καὶ εἰς ἰδιαίτερας τακτὰς ὥρας, ἀποτελοῦσιν ἄριστον ἐπικουρικὸν μέσον, διότι συνδέονται ὁργανικῶς πρὸς τὴν ἐκάστοτε παρεχομένην ὕλην.

Ἐνταῦθα μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔστωσαν:

α) Ἡ ἀνογραφὴ, ἥτις τυγχάνει ἄριστον μέσον ἀποστάσεως πάντων τῶν μαθημάτων.

β) Ἡ ἀπτερεὰς ὕλης καὶ διὰ πλαστικῆς καὶ ζωγραφικῆς πλείστον ἀντικειμένων,

γ) Ἡ κατασκευὴ γεωμετρικῶν ὀργάνων, γεωγραφικῶν χαρτῶν, ὀργάνων Φυσικῆς Πειραματικῆς κ.λ.π.

Μεταξὺ αὐτῶν δέον νὰ καταλεχθῇ καὶ ἡ περιποίησις τοῦ σχολικοῦ κήπου.

III. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Ὁ τομεὺς οὗτος, λόγῳ τῆς ὑψίστης σπουδαιότητός του, δέον ν' ἀποτελῇ τὴν συνεχῆ φροντίδα καὶ μέριμνα τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ κατ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἀποβλέποντες, δέον ὅπως:

α) Εἰσαχθῇ ὁ θεσμὸς τῆς αὐτοδιοικήσεως διὰ τῶν Μαθητικῶν Κοινοτήτων,

β) Ὁργανωθῶν ὁμάδες ψυχολογίας, ὡς καὶ τοιαῦται ὁργανώσεις σχολικῶν ἐορτῶν καὶ εὐποίας ποικίλης φύσεως,

γ) Ἐκδίδεται μηνιαία σχολικὴ ἐφημερίς,

δ) Καταρτισθῶν συλλογαὶ καὶ λευκώματα,

ε) Ὁργανωθῶν ὁμάδες Ἐρυθροσταυριτῶν,

στ) Βραβεύονται δι' ἀδιαφόρων βιβλίων καὶ ἐκ τῶν Ταμείων τῶν τάξεων μαθηταὶ διακρινόμενοι διὰ τὸ ἥθος, ἐπιμελείαν, πειθαρχίαν καὶ τάξιν εἰς κοινὰς συγκεντρώσεις.

Ἐν κατακλείδι σημειοῦμεν, ὅπως τ' ἀνωτέρω καθωρισμένα δὲν θὰ ἔδει ν' ἀποτελεσθῶσι φραγμὸν, τόσον δι' ἐνδεχομένας καὶ ἐπιβαλλόμενας ἐκ διαφόρων ἀστάσεων παραγόντων τροποποιήσεις, ὅσον καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην πρόσθετον καὶ μὴ ἀναγραφομένην παιδευτικὴν ἐνέργειαν, ἥτις θὰ συνετέλει εἰς τὴν πραγμάτωσιν μερικῶν τε καὶ γενικῶν τοῦ σχολείου σκοπῶν.

Διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ὡς ἀνω ὁργανώσεως τῆς τε διδακτικῆς ἐργασίας καὶ τῆς Σχολῆς ζωῆς νὰ συνέχεται ἀνὰ πᾶν δεύτερον Σάββατον ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων.

Καθορίζεται ὡς χρόνος ἐπισκέψεως τοῦ Σχολείου ὑπὸ τῶν διδασκάλων τῆς περιφερείας 1) τὸ πρῶτον 10 ἡμέρον τοῦ Δεκεμβρίου καὶ 2) τὸ δεύτερον 10 ἡμέρον τοῦ Μαΐου.

ΣΟΒΑΡΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΑΘΟΣ

Στὸ ἄρθρον τοῦ κ. ἘΥΡ. ΣΟΥΡΛΑ «Ἡμερολόγια ἐφηβικῆς ἡλικίας», σελ. 741 (Κύριον Ἄρθρον) ἐγένετο σοβαρὸ τυπογραφικὸ λάθος. Ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως ὡς παιδαγωγοῦ ἐγράφη «ἐκπεδευτοῦ». Παρακαλοῦμεν νὰ διαβασθῇ σωστὰ (Εὐριπίδη Σούρλα, Παιδαγωγοῦ) καὶ ζητοῦμεν συγγνώμην ἀπὸ τὸν διακεκριμένον συνεργάτη μας γιὰ τὸ λάθος αὐτό.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΤΟΥ "ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ"

Ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,

Οἱ ἐμπορικοὶ μας ἀνταγωνισταί, ὡς γνωστόν, ἐπιδιώκουν παντὶ σθένει νὰ χρεωκοπήσῃ καὶ νὰ κλείσῃ ἐντελῶς ἡ ἐκδοτικὴ μας προσπάθεια. Τοὺς τυφλώνει τόσο πολὺ ἡ ἀναζήτησις ΚΕΡΔΩΝ καὶ βλέπουν τὴν Παιδείαν ἀποκλειστικῶς ὡς ΕΜΠΟΡΙΚΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΝ, ὥστε κάθε ἄλλος ποῦ θὰ βρεθῇ στὸ δρόμο τους πρέπει νὰ λείψῃ μὲ κάθε τρόπο.

Ἐμεῖς ὅμως, ποῦ θεωροῦμε τὴν παιδείαν ὡς ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ καὶ τὴν ὑπηρετοῦμε ἀνιδιοτελῶς, ἀποβλέποντες, ὅπως ὅλοι τὸ ξέρουν, μόνον σὲ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ κέρδη, λυπούμεθα πολὺ γιὰ τὴν ἀξιοθρήνητην κατάστασιν στὴν ὁποία περιήλθαν οἱ ὅποιοι ἐμπορικοὶ ἀνταγωνισταί μας, ἐκ τῆς προόδου ποῦ συνεχῶς σημειώνει ὁ ἐκδοτικὸς μας οἶκος, χάρις στὴ ΔΙΚΗ ΣΑΣ ὁλόπλευρη ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΥΛΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ.

Ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,

—ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ στοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ποῦ δὲν πιστεύουν οὔτε στὴν Παιδείαν, οὔτε στὸ ἔθνος, μὲ τὴν περιφρόνησίν σας.

—ΒΟΗΘΗΣΤΕ μας ἠθικὰ καὶ ὕλικά νὰ μὴν πετύχουν οἱ σκοποὶ τους.

—ΦΡΟΝΤΙΣΤΕ καὶ κατὰ τὸ Νέο Σχολικὸ ἔτος νὰ εἰσαχθῶν παντοῦ τὰ σχολικὰ μας βιβλία. Εἶναι ὅλα ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ καὶ περιλαμβάνονται στὶς ἐπίσημες ἐγκυκλίους τοῦ Ὑπουργείου. Διαδώστε παντοῦ καὶ τοὺς χάρτες μας (ἀτομικοὺς μαθητῶν καὶ ἀναρτήσεως). Καὶ τίς ἄλλες ἐκδόσεις («Ἀπαντα Παπαρηγοπούλου» κ.λ.π.).

—Γιὰ τὴ Μ.Ε.Ν. κατετέθη ἔνστασις στὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας. Θὰ τὴν κερδίσουμε σίγουρα καὶ θὰ ἀκυρωθῇ ἡ γνωστὴ ἐγκύκλιος. Θ' ἀργήσῃ ὅμως νὰ βγῇ ἡ ἀπόφασις. Ἐν τῷ μεταξύ, ὥσπου νὰ ἐκδοθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, μᾶς ὑπεσχέθησαν ἀρμόδιοι παράγοντες, ὅτι προσεχῶς θὰ ἀνακληθῇ καὶ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον μας.

Ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,

Ὁ Ἐκδοτικὸς μας Οἶκος εἶναι ΔΙΚΟΣ ΣΑΣ, ἀνήκει στὸ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟ ΚΛΑΔΟΝ, δὲν εἶναι δικὸς μας. Σεῖς τὸν δημιουργήσατε. Ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΑΙ ΤΟΥ. Ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα, θὰ σᾶς ἀποδώσουμε ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ καὶ θὰ σᾶς ζητήσουμε νὰ μᾶς πῆτε σὲ ΠΟΙΑ ΕΡΓΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ θὰ πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῶν τὰ προκύπτοντα ἐνεργητικὰ τῆς ἐπιχειρήσεως. Σᾶς τὸ τονίσαμε καὶ ἄλλοτε: ΔΕΝ ΑΠΟΒΛΕΠΟΜΕ σὲ ἀτομικὰ κέρδη. Τὸ ἀποδείξαμε μὲ τὴν μέχρι τώρα στάσιν μας. Καμμιά προσωπικὴ περιουσία δὲν ἔχομε. Τὸ ξέρουν ὅλοι. Καὶ παραλλήλως ξέρουν ὅτι καὶ ὁ πιδὸ ἀσήμαντος συγγραφεὺς ἔχει ἀποκτήσει σημαντικὴν περιουσίαν (σπίτια, οἰκόπεδα, βίλλες κλπ.). Ὅλοι ΠΛΗΝ ΗΜΩΝ. Βοηθήστε μας λοιπὸν μὲ τὸν τρόπο σας, μὲ τὸν καλὸ λόγο σας, μὲ τὴν ἀγάπην σας.

Μὲ συναδελφικοὺς χαιρετισμοὺς
Δικὸς σας πάντοτε
ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΗΣΗΣ

ΔΙΑ ΠΡΩΤΗΝ ΦΟΡΑΝ

ΑΠΑΝΤΑ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΜΟΙ 15 - ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ ΕΚΔΟΣΙΣ - Σελ. 600 J

Τὰ «ΑΠΑΝΤΑ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ» κυκλοφοροῦν κατὰ τὴν ἑξῆς σειράν:

Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ (τόμοι 5)

Β' ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ (τόμοι 3)

Γ' ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΕΘΝΟΥΣ (τόμοι 7)

— Ἦτοι ὁλόκληρος ἡ σειρά τῶν «ΑΠΑΝΤΩΝ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ» θὰ περιληφθῇ εἰς ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ (15) πολυτελεῖς τόμους τῶν 400 σελίδων ἑκαστος καὶ θὰ ἀποτελέσῃ ἀπόκτημα καὶ κόσμημα κάθε Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης.

— Ὅσοι τυχὸν ἔχουν προμηθευθῇ μέχρι σήμερον τὴν «ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ» ἐκ παλαιῶν ἐκδόσεων καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὴν νέαν ἰδικὴν ἑκδόσιν, δύνανται μὲν βελτιωμένην καὶ συμπληρωμένην πολυτελῆ ἑκδόσιν, δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν μόνον τὴν «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ» τοῦ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (τόμοι 5) καὶ τὰ «ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ» τοῦ ἰδίου (τόμοι 3). Οὕτω θὰ συμπληρώσουν τὰ «ΑΠΑΝΤΑ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ».

— Ὅσοι ὅμως δὲν ἀπέκτησαν τὴν «Ιστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» ἐκ παλαιῶν ἐκδόσεων (ἢ τὴν ἔχουν ἀποκτήσει ἀλλὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ἰδικὴν μὲν πολυτελῆ ἑκδόσιν), ἔχουν τώρα τὴν μοναδικὴν εὐκαιρίαν νὰ προμηθευθῶν ὑπὸ εὐνοϊκῶν ὁρων τὰ «ΑΠΑΝΤΑ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ», ἀρχίζοντες ἀπὸ τὴν ἑνὸς εἰς τοὺς πολλὰς «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ» τοῦ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ, ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΔΡΑΧΜΑΙ

ΤΙΜΗ. ΧΡΥΣΟΔΕΙΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΕΚΑΣΤΟΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 150

ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΕΡΓΟΝ (15 τόμοι χρυσόδετοι) ΔΡΧ. 2.250

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΝΤΑΣ ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν μόνον δραχμαὶ 1.500 (δηλαδὴ τοὺς παρέχεται ἑκπτώσεις 33 ο/ο καὶ παραδίδεται εἰς αὐτοὺς ἑξοφλητικὸν τιμολόγιον ἐπὶ τῆς συνολικῆς ἀξίας τοῦ ἔργου καὶ λαμβάνουν τὴν σχετικὴν ἑξοφλητικὴν ἀπόδειξιν).

ΤΑ "ΑΠΑΝΤΑ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ"

Ἀληθινὸ στολίδι κάθε Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ : ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ - ΑΘΗΝΑΙ, ΣΤΑΔΙΟΥ 48 - ΤΗΛ. 36-188